

ĢEOLOĢISKĀ UN ĢEOMORFOLOĢISKĀ DABAS PIEMINEKĻA

„ZAŅAS LEJTECES ATSEGUMI”

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Saldus novads Zaņas pagasts

plāns izstrādāts laika posmam
no **2012.** gada līdz **2025.** gadam

Plāna pasūtītājs:
Saldus novada pašvaldība

Izstrādātājs:
Latvijas Dabas fonds

Dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja:
Lelde Eņģele

Rīga, 2012

Šis dokuments ir izveidots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par dokumenta saturu atbild Saldus novada dome un to nekādā gadījumā nevar uzskatīt par Eiropas Savienības viedokļa vai nostājas izpausmi.

SATURS

Kopsavilkums.....	5
I Teritorijas apraksts.....	7
1.2. Vispārēja informācija par teritoriju.....	7
1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība.....	7
1.2.2. Zemes īpašuma formas un zemes lietošanas veidi.....	7
1.2.3. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana ...	7
1.2.4. Esošais teritorijas funkcionālais zonējums.....	8
1.2.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture.....	8
1.2.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums.....	9
1.2.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība.....	11
1.2.8. Normatīvo aktu normas, kas tieši attiecas uz teritoriju.....	12
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums.....	17
1.3.1. Klimats.....	17
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija.....	17
1.3.3. Hidroloģija.....	18
1.3.4. Augsnes.....	19
1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums.....	19
1.4.1. Iedzīvotāji.....	19
1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi.....	19
1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju.....	19
II Teritorijas novērtējums.....	20
2.1. Ainavas.....	20
2.2. Biotopi.....	20
2.3. Sugas.....	26
2.4. Citas vērtības.....	32
2.5. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori.....	32
III Teritorijas saglabāšanas mērķi.....	33
3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi.....	33
3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam.....	33
IV Apsaimniekošanas pasākumi.....	34
V Plāna ieviešana un atjaunošana.....	41
5.1. Iespējamie teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas scenāriji.....	41
5.2. Priekšlikumi mežu apsaimniekošanai.....	42
5.3. Priekšlikumi mikroliegumu apsaimniekošanai.....	43
5.4. Priekšlikumi teritorijas statusa maiņai.....	43
5.5. Priekšlikumi teritorijas funkcionālajam zonējumam un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.....	44
5.6. Priekšlikumi izpētei un jaunas aizsargājamās dabas teritorijas veidošanai Zaņas ielejā ...	46
5.7. Priekšlikumi novada teritorijas plānojumam.....	46
Pielikumi.....	48

Dabas aizsardzības plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti

Ivars Zupiņš, ģeologs

Aivars Petriņš, ornitologs,

Kristaps Vilks, entomologs

Lelde Enģele, augu sugu un biotopu eksperte, kartogrāfe

Daiga Brakmane, asistente

Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupa

Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas sastāvs ir noteikts ar Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektora rīkojumu Nr. 1.1/9/2012-P (27.02.2012) ar grozījumiem 17.07.2012. (Nr. 1./26/2012-P):

Andris Maisiņš, Dabas aizsardzības pārvalde, Kurzemes reģionālā administrācija, vecākais valsts vides inspektors

Andris Janevics, Valsts vides dienests, Liepājas reģionālā vides pārvalde, vecākais inspektors

Zigurds Fingers, Valsts meža dienests, Dienvidkurzemes virsmežniecība, Saldus nodaļa, mežzinis

Kristīna Grosmane, Saldus novada Zaņas pagasta pārvaldes vadītāja

Jānis Siliņš, Lauku atbalsta dienesta Dienvidkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvalde, vecākais inspektors

Jānis Volberts, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, projekta vadītājs

Dabas aizsardzības plānā lietotie saīsinājumi

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DMB – dabiskais meža biotops

EP – Eiropas Padome

ĪADT – īpaši aizsargājama dabas teritorija

LR – Latvijas Republika

LVĢMC – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

MK – Ministru kabinets

MKPC – Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs

VMD – Valsts meža dienests

Kopsavilkums

Valsts nozīmes aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko objektu skaitā teritorija Zaņas upes krastos pie "Bunku" mājām 10 ha platībā iekļauta 1977. gadā, lai saglabātu juras perioda nogulumu atradni. Pašlaik teritorijas statusu un robežas nosaka MK noteikumi Nr. Nr.175, 17.04.2001. „Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” dabas piemineklis “Zaņas lejteces atsegumi” 2005. gadā ir iekļauts Latvijas Natura 2000 – Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā ar nosaukumu “Zaņas lejtece”, tā platība ir 43 ha (1.att.).

Dabas pieminekļa teritorija joprojām ir nozīmīga kā juras perioda iežu, kas Latvijā ir sastopami tikai Dienvidkurzemē, un to atsegumu atradne. Šeit noris arī rets mūsdienu ģeoloģiskais process – saldūdens kaļķiežu izgulsnēšanās un šūnakmens veidošanās.

Natura 2000 teritorijas statusu apliecina šeit sastopamie 8 Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi ar kopējo platību 35,5 ha (82,6 % no dabas pieminekļa teritorijas). Teritorijā nozīmīgākie aizsargājami biotopi ir 9180* *Nogāžu un gravu meži*, sevišķi mikroliegumos iekļautie meži ar veciem ozoliem, 3260 *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*, 7220* *Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus*, 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas* un 6510 *Mēreni mitras pļavas*. Minētie biotopi ir augstas kvalitātes, funkcionē kā vienota sistēma un ir nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ne tikai vietējā, bet arī Latvijas mērogā. Teritorijā ir konstatētas 16 īpaši aizsargājamās, kā arī vairākas reti un specifiskos biotopos sastopamas sugas. No tām teritorijā nozīmīgākās ir villainā gundega, lapkoku praulgrauzis, biežā perlamutrene, spožā skudra. Teritorijā konstatēts arī mazais susuris.

Līdzšinējā ekstensīvā teritorijas apsaimniekošana – pļavu uzturēšana un minimāla mežsaimnieciskā darbība ir sekmējusi teritorijas dabas vērtību veidošanos un saglabāšanos. Teritorijā sastopamas dabas vērtības potenciāli negatīvi var ietekmēt mežsaimnieciskās darbības intensificēšanās un apmeklētāju radītās slodzes palielināšanās, kā arī Zaņas dzirnavu hidroelektrostacijas darbība, ja netiek nodrošināts dabiskajam atbilstošs caurplūdums Zaņas upē.

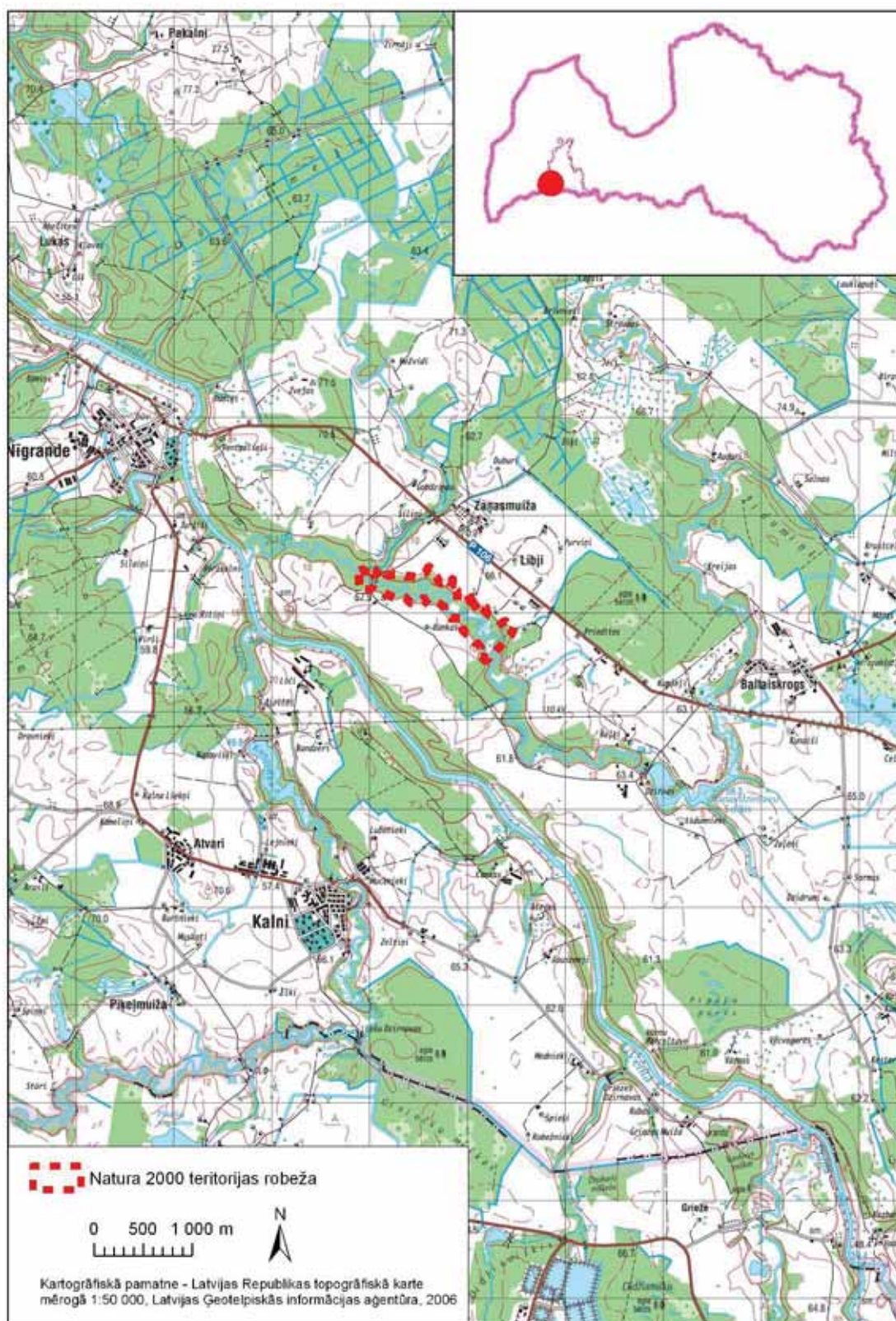
Teritorijas aizsardzībai un apsaimniekošanai ir izvirzīts šāds ilgtermiņa mērķis:

Dabas pieminekļa teritorija ir ģeoloģiski nozīmīga un tajā sastopamie augstas kvalitātes aizsargājami upju, mežu, avoksnāju un zālāju biotopi funkcionē kā ekoloģiski vienota sistēma un cilvēku saimnieciskā darbība veicina teritorijas vērtību saglabāšanos.

Mērķa sasniegšanai plānā paredzēti šādi apsaimniekošanas pasākumi: teritorijas robežzīmju izvietošana, teritorijas robežas un nosaukuma precizēšana, teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana, pļavu uzturēšana, aizaugošās pļavas atjaunošana un uzturēšana, netraucētas ūdens plūsmas nodrošināšana upē, mikroliegumu apsaimniekošana, avoksnājiem optimālu apstākļu nodrošināšana, neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana, aizsargājamo biotopu monitorings, taku un atpūtas vietu uzturēšana, zemes īpašnieku informēšana un izglītošana (skat. plāna 4. nodaļu).

Lai rastu kompromisu starp sociāli ekonomiskajām un dabas aizsardzības interesēm un nodrošinātu teritorijas nozīmīgāko biotopu un sugu aizsardzību, nepieciešams turpināt sarunas ar zemes īpašniekiem un panākt vienošanos par teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasībām un potenciālo zonējumu (skat. 4.nodaļas 3. pasākumu, 1.10. pielikumu).

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2007.-2013. gadam projekta LLIII-164 “Pārrobežu sadarbība Ventas baseina apgabala dabas vērtību apsaimniekošanā” ietvaros un saskaņā ar MK noteikumiem Nr.686, 09.10.2007 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā Eiropas Padomes Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi ir noteikti un aprakstīti saskaņā ar Vides ministra apstiprināto metodiku „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā” (Rīkojums Nr. 93, 10.03.2010.).

1. attēls. Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskās dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” atrašanās vieta

I Teritorijas apraksts

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība

Ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis un Natura 2000 teritorija "Zaņas lejteces atsegumi" (Natura 2000 teritorija "Zaņas lejtece") atrodas Kurzemes dienvidaustrumos 5 km no Latvijas-Lietuvas robežas. Pēc Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma tas atrodas Saldus novada Zaņas pagastā (1.att.). Tuvākās apdzīvotās vietas ir Kareļi un Baltais krogs (Zaņa), kas atrodas 3 km uz dienvidaustrumiem, un Nīgrande – 3 km uz ziemeļrietumiem no aizsargājamās teritorijas. Reģionālais autoceļš P106 Ezere-Embūte-Grobiņa atrodas 0,5 km no teritorijas ziemeļu robežas, bet teritoriju šķērso un tuvu dienvidu robežu stiepjas pašvaldības ceļš Kraujas-Vaboles.

Aizsargājamās teritorijas platība ir 43 ha un tā ietver aptuveni 1 km garu Zaņas lejteces ielejas posmu no Lībju strauta līdz Mazās Zaņas ietekai. Aptuveni 2,5 km augšpus aizsargājamās teritorijas atrodas uz Zaņas izveidots uzpludinājums un kādreizējo dzirnavu vietā darbojas hidroelektrostacija, bet 1,5 km lejpus aizsargājamās teritorijas Zaņa ietek Ventā. Šajā posmā Zaņa tek pa izteiktu 200-300 m platu ieleju, kas stiepjas paralēli Ventai un kā meža josla izceļas lauksaimniecības zemju vidū.

Dabas pieminekļa centra koordināta Latvijas koordinātu sistēmā (LKS-92):
X 385740; Y 6260082

1.2.2. Zemes īpašuma formas un zemes lietošanas veidi

Teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpst 10 zemes vienības, kas pieder 7 īpašniekiem. Teritorijā neatrodas apbūvēta zeme, izņemot zemi zem pašvaldības ceļa. Lielāko platību (36 ha jeb 84 % no teritorijas) aizņem meži un krūmāji, lauksaimniecībā izmantojamā zeme un lauces aizņem 4 ha. Nelielas platības aizņem ūdeņi (Zaņas upe) un pašvaldības ceļš.

Īpašuma formu sadalījums dabas pieminekļa teritorijā ir šāds:

- pašvaldības īpašumā ir 13,8 ha jeb 32 % no dabas pieminekļa teritorijas – meži, krūmāji un lauksaimniecībā izmantojamā zeme, kā arī pašvaldības ceļš;
- privātpašumā ir 29,2 ha jeb 68 % no dabas pieminekļa teritorijas, t.sk. 19,9 ha ir fizisko personu, bet 9,3 ha – zemnieku saimniecības "Rubuļi" īpašumā.

1.2.3. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana

Zaņas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018. gadam apstiprināts ar Zaņas pagasta padomes lēmumu 10.11.2006., pēc administratīvi teritoriālas reformas – ar Saldus novada domes lēmumu 23.09.2009.

Teritorijas plānojuma plānotās (atļautās) izmantošanas kartē:

- ir norādītas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas "Zaņas lejtece" robežas;
- aizsargājamajā teritorijā plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta atbilstoši pašreizējai izmantošanai – meža teritorijas, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, ūdensteču un pašvaldības ceļa teritorijas;
- aizsargājamai teritorijai piekļaujas meža teritorijas Zaņas ielejā un perspektīvās nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas;
- aizsargājamā teritorija atrodas plānojumā attēlotajā reģiona nozīmes Ventas aizsargājamajā ainavu teritorijā, kuras robeža šajā posmā iet pa autoceļu P106, kā arī plānojumā noteiktajā Zaņas ielejas ainaviskajā teritorijā, kas ietver Zaņas ieleju no autoceļa P106 līdz ietekai Ventā un Mazās Zaņas ieleju no autoceļa P106 līdz ietekai Zaņā;

- vienlaikus aizsargājamā teritorija atrodas arī plānojumā norādītajā ieguves rūpniecībā izmantojamajā (triasa māla) teritorijā;
- ir attēlotas esošās dabas izziņas takas, kas atrodas arī aizsargājamajā dabas teritorijā, kā arī perspektīvās dabas izziņas takas, kas gar Zaņas un Mazās Zaņas krastiem šķērsotu aizsargājamo teritoriju.

Teritorijas plānojuma Aizsargjoslu kartē ir attēlota Zaņas aizsargjosla 100 m katrā krastā, bet nav attēlota Mazās Zaņas aizsargjosla (50 m katrā krastā saskaņā ar teritorijas plānojuma apbūves un izmantošanas noteikumiem). Attēlota arī 20 kV gaisvadu elektrolīnijas ekspluatācijas aizsargjosla (20 m no malējiem vadiem uz ārpusi), kas aizsargājamo teritoriju šķērso gar pašvaldības ceļa malu.

Teritorijas Apbūves un izmantošanas noteikumos noteikts, ka īpaši aizsargājamo teritoriju izmantošanā jāņem vērā ar to aizsardzību saistītie likumi un Ministru kabineta apstiprinātie noteikumi, kā arī teritoriju dabas aizsardzības plāni. Atļauta teritoriju izmantošana, kas saistīta ar ekstensīvu brīvdabas atpūtu, dabas izziņas tūrismu un dabas aizsardzību, pagaidu būves, atpūtas vietas, gājēju takas, labiekārtojuma elementi, automašīnu stāvvietas u.tml., lauksaimniecībā izmantojamā zeme, viensētu apbūve, kā arī cita izmantošana, kas nav pretrunā ar teritorijas aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem. Zemes īpašnieku un lietotāju pienākums ir zināt par tā īpašumā vai lietojumā esošo īpaši aizsargājamo dabas objekta vai teritorijas esamību, iepazīties ar Latvijas tiesību aktiem, kas regulē attiecīgā īpaši aizsargājamo dabas objekta vai teritorijas izmantošanu un aizsardzību.

Ainaviskās teritorijas – Zaņas upes ieleja sākot no Zaņas dzirnavu dīķa augšgala līdz ietekai Ventā kopā ar pietekām un Ventas ainaviskā teritorija ir noteiktas ar mērķi saglabāt Ventas un Zaņas ielejai raksturīgo ainavu. Ainaviskās teritorijas transformācija pieļaujama, izstrādājot ainavas dizaina projektu un saskaņojot to ar Zaņas pagasta padomi. Apbūve pieļaujama, ja tā nesamazina ainavas estētisko vērtību. Būvniecības projektiem jāveic ainaviski arhitektoniskā ekspertīze.

Pašlaik tiek izstrādāts jauns Saldus novada teritorijas plānojums. Tā pirmajā redakcijā plānotā (atļautā) izmantošana dabas pieminekļa teritorijā ir noteikta atbilstoši esošajai situācijai - meža un ūdeņu teritorijas un lauku zemes.

1.2.4. Esošais teritorijas funkcionālais zonējums

Teritorijai nav izstrādāts funkcionālais zonējums.

1.2.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Valsts nozīmes aizsargājamais dabas objekts juras perioda nogulumu atradnes aizsardzībai Zaņas upes ielejā pie “Bunku” mājām 10 ha platībā tika izveidots 1977. gadā (Latvijas PSR Ministru padomes lēmums Nr. 241, 15.04.1977., 7. pielikums, shēma Nr. 190).

Vēlāk teritorijas statuss un robežas tika apstiprinātas ar MK noteikumiem Nr.175, 17.04.2001. „Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”, izveidojot aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekli „Zaņas lejteces atsegumi”.

Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas pieminekļis “Zaņas lejteces atsegumi” 2005. gadā ir iekļauts Latvijas Natura 2000 – Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā ar nosaukumu “Zaņas lejtece” un atbilstoši informācijai Eiropas Komisijas Natura 2000 teritoriju datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu/natura2000/SDFPublic.aspx?site=LV0415600>) tā platība ir 43 ha. Minētajā datubāzē ir norādīts, ka teritorijai ir liela vērtība Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu 9180* *Nogāžu un gravu meži*, 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes*, 8220 *Smilšakmens*

atsegumi, 8210 Karbonātisku pamatiežu atsegumi un biežās perlamutrenes Unio crassus populācijas aizsardzībā., kā arī nozīme biotopu 9020* Veci jaukti platlapju meži un 9010* Veci vai dabiski boreāli meži aizsardzībā.

Dabas pieminekļa teritorijā 2006. gadā ir izveidoti divi mikroliegumi:

- mikroliegums Nr. 81009 nogāzes meža biotopa aizsardzībai 0,7 ha platībā (VMD Saldus virsmežniecības lēmums Nr. 5-6/248, 09.05.2006.),
- mikroliegums Nr. 81010 nogāzes meža biotopa aizsardzībai 3,8 ha platībā (VMD Saldus virsmežniecības lēmums Nr. 5-6/316, 08.06.2006.).

Latvijas armijas topogrāfiskās kartes liecina, ka arī 20. gadsimta sākumā Zaņas ielejā bijuši meži (2. att.).

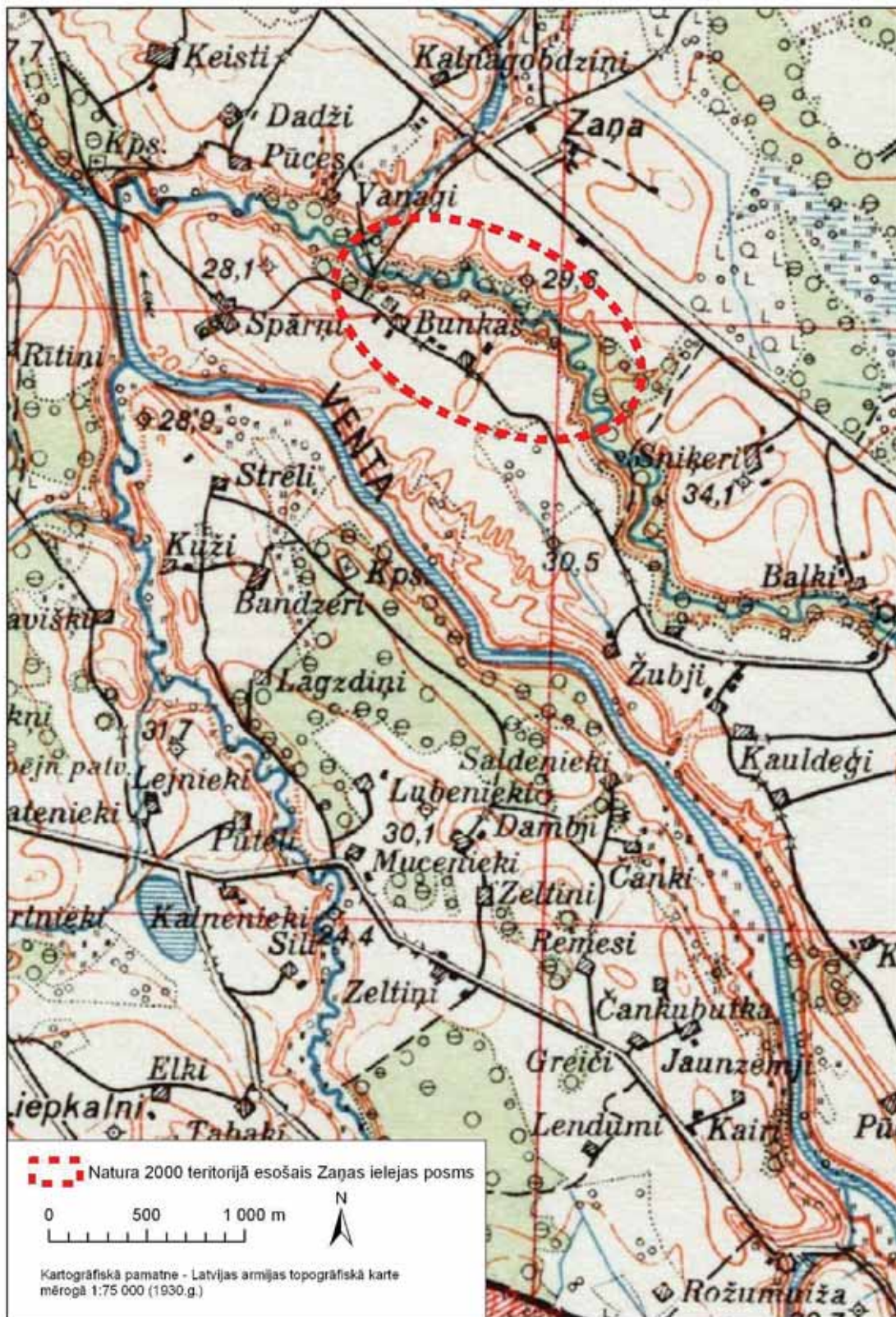
Pašlaik saimnieciskā darbība teritorijā ir ekstensīva. Plāna izstrādes laikā atsevišķu sauso koku un kritalu izvākšana teritorijā konstatēta vairākās vietās, taču nozīmīgākā apjomā tas tiek darīts Zaņas kreisajā krastā uz rietumiem no pašvaldības ceļa, kā arī Zaņas labajā krastā teritorijas austrumu galā.

Tiek pļautas, novācot sienu, divas lielākās teritorijā esošās pļavas.

Pašvaldības īpašumā teritorijas austrumu galā Zaņas labajā krastā ir ierīkotas un tiek uzturētas atpūtas vietas ar lapeni, soliņiem, šūpolēm, kā arī takas. Dabas pieminekļa teritorijā pie atpūtas vietas ir izvietots stends ar informāciju par teritorijas aizsardzības statusu, ģeoloģiskajām un paleontoloģiskajām vērtībām. Gar Zaņas krastiem ierīkotās takas savieno Zaņas dzirnavas, Baļķulejas estrādi un dabas pieminekļa teritoriju (skat. 1.5. pielikumu). Dabas izziņas takas "Zaņas līkloči" veidošana tika uzsākta 2002. gadā, lai interesentiem aktīvi atpūšoties dabā, dotu iespēju iepazīt Zaņas upi un ielejas reljefu, augu un dzīvnieku valsti.

1.2.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Aizsargājamā teritorijā nav kultūrvēsturisku objektu. Pa upi augšpus aizsargājamās teritorijas atrodas kultūras piemineklis – Zaņas dzirnavas, kas celtas ap 1880. gadu.

2. att. Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskās dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorija 1930.-to gadu topogrāfiskajā kartē.

1.2.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība

Dabas aizsardzības pārvalde, kas ir vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, realizē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldi.

Saskaņā ar MK apstiprināto nolikumu Dabas aizsardzības pārvalde

- uzrauga dabas aizsardzības plāna izstrādi un atjaunošanu,
- veicina un koordinē dabas aizsardzības plāna ieviešanu,
- plāno un organizē nepieciešamos dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus aizsargājamajā teritorijā,
- nodrošina informatīvo zīmju izvietošanu dabā aizsargājamo teritoriju ārējo robežu apzīmēšanai,
- kontrolē aizsargājamo teritoriju, sugu un biotopu, kā arī mikroliegumu aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu,
- sniedz atzinumus un saskaņojumus dabas aizsardzības jomā,
- nosaka to aizsargājamās teritorijās esošu īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu, kuru dzīvotņu vai atrašanās vietu atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai,
- ierosina ierobežot, apturēt vai aizliegt sugu un biotopu izmantošanu, ja tā var apdraudēt sugu populāciju un biotopu eksistenci
- koordinē un veic aizsargājamās teritorijās zinātniskos pētījumus un monitoringu dabaszinātņu jomā, apkopo un glabā zinātnisko pētījumu rezultātus un monitoringa datus, uzkrāj un apkopo informāciju par veiktajiem, notiekošajiem un nepieciešamajiem dabas aizsardzības pasākumiem aizsargājamās teritorijās un mikroliegumos,
- izglīto sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos,
- sniedz teritoriju plānojumu izstrādei nepieciešamo informāciju par aizsargājamām teritorijām, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem un to aizsardzības režīmu, kā arī, ja pašvaldība atrodas aizsargājamā teritorijā, sniedz nosacījumus teritoriju plānojumu izstrādei un atzinumus par teritoriju plānojumiem.

Valsts vides dienesta Liepājas reģionālā vides pārvalde kontrolē vides aizsardzības normatīvo aktu ievērošanu, kā arī izsniedz atļaujas un saskaņojumus vides jomā.

Meža apsaimniekošanas normatīvo aktu ievērošanu kontrolē Valsts meža dienesta Dienvidkurzemes virsmežniecība.

Likums par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām nosaka, ka:

- vietējās pašvaldības var finansēt un veikt savā administratīvajā teritorijā esošo aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanu;
- Dabas aizsardzības pārvalde divu nedēļu laikā rakstveidā informē attiecīgo pašvaldību, ja plānots mainīt aizsargājamās teritorijas robežu, zonējumu, kategoriju vai aizsardzības režīmu;
- pieņemot lēmumu par aizsargājamās teritorijas robežu, zonējuma, kategorijas vai aizsardzības režīma izmaiņām, kā arī jaunas aizsargājamās teritorijas izveidošanu, ņem vērā tās pašvaldības atzinumu, kuras administratīvajā teritorijā atrodas aizsargājamā teritorija vai paredzēts izveidot aizsargājamo teritoriju;
- dabas liegumus, dabas parkus un dabas pieminekļus, kuri ir nozīmīgi dabas vai kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai attiecīgajā teritorijā, var izveidot arī pašvaldības.

1.2.8. Normatīvo aktu normas, kas tieši attiecas uz teritoriju

1.2.8.1. Latvijas likumdošana

LR “**Vides aizsardzības likuma**” (02.11.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 07.06.2012.) mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību vides aizsardzības jomā, kā arī radīt un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tās uzdevumi ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, saglabāt bioloģisko daudzveidību, veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu, nodrošināt sabiedrības līdzdalību ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā, kā arī nodrošināt sabiedrībai iespēju brīvi saņemt vides informāciju.

Likums piemērojams saistībā ar dabas pieminekļa teritorijas kontroli vides aizsardzības jomā un resursu izmantošanu, iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem vides aizsardzības jomā.

„**Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas**” (MK noteikumi Nr.281, 24.04.2007., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 02.03.2012., izdoti saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 27.panta trešās daļas 5.punktu, 28.panta sesto daļu, 31.panta trīspadsmito daļu un 34.panta otro daļu un Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 3.punktu) nosaka tieša kaitējuma draudu gadījumus, kuros Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus; kārtību, kādā tieša kaitējuma draudu gadījumā Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus; sanācijas mērķus un metodes, kuras izmanto, ja ir nodarīts kaitējums videi; kārtību, kādā nosaka un veic sanācijas pasākumus, ja ir nodarīts kaitējums videi; kārtību, kādā novērtē kaitējumu videi un aprēķina preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas; kārtību, kādā Valsts vides dienests un operatori sniedz informāciju Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrai par gadījumiem, kad radušies tieša kaitējuma draudi vai radies kaitējums videi; zaudējumu atlīdzināšanu par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu.

LR likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” (02.03.1993., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 28.04.2011.) definē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (turpmāk tekstā ĪADT) sistēmas pamatprincipus, to veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu, pārvaldes, stāvokļa kontroles un uzskaites kārtību, kā arī valsts, starptautisko, reģionālo un privāto interešu savienojamību ĪADT izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā. Likums nosaka, ka “*Dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība*”. Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts saskaņā ar likuma 18. pantu.

Likuma pielikums „Latvijas NATURA 2000 – Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju saraksts” nosaka, ka ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis “Zaņas lejteces atsegumi” (teritorijas kods LV0415600, nosaukums “Zaņas lejtece”) ir šo teritoriju skaitā un ir noteikts atbilstoši ES direktīvai Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (92/43EEK) kā teritorija īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai (“B” tips).

„**Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem**” (MK noteikumi Nr.175, 17.04.2001. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 25.06.2009., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 13.panta otro daļu) nosaka dabas pieminekļus – aizsargājamus ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos dabas pieminekļus.

Šie noteikumi nosaka aizsargājamā ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa „Zaņas lejteces atsegumi” robežas.

„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.264, 16.03.2010., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 14. panta otro daļu un 16.pantu) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.

Aizsargājamā ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa „Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā ir spēkā noteikumu vispārējās prasības un prasības attiecībā uz dabas pieminekļiem. Būtiskākās prasības, kas ierobežo saimniecisko darbību dabas pieminekļa teritorijā un sekmē dabas vērtību saglabāšanos, ir aizliegums iegūt derīgos izrakteņus, mainīt zemes lietošanas kategoriju, cirst kokus kailcirtē, bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas cirst kokus galvenajā cirtē, ierīkot publiski pieejamus infrastruktūras objektus, rīkot sacensības klinšu kāpšanā, rīkot publiskus pasākumus, kuros piedalās vairāk par 60 cilvēkiem.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (MK noteikumi Nr.686, 09.10.2007. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.01.2009., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 18. panta trešo daļu) nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību. Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts saskaņā ar šiem noteikumiem.

„Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā” (MK noteikumi Nr. 199, 28.05.2002. ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 29.12.2009., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43 panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanai Latvijā.

„Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai” (MK noteikumi Nr.594, 18.07.2006., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44. panta otro daļu) nosaka kritērijus, pēc kuriem jāveic kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) tīklam, kompensējošo pasākumu piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai.

„Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)” (MK noteikumi Nr. 300, 19.04.2011., izdoti saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.¹ panta otro daļu, 19.panta ceturto daļu un 23.⁵ panta 7.² daļu un likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44. panta ceturto daļu) nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, ziņojuma par kompensējošo pasākumu piemērošanu saturu un kārtību, kādā ziņojumu nosūta Eiropas Komisijai, kā arī kārtību, kādā sagatavo informatīvo ziņojumu par paredzēto darbību vai plānošanas dokumenta īstenošanu un iesniedz to Ministru kabinetā lēmuma pieņemšanai.

LR “Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 15.12.2011.) veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Latvijā, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus, regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kultūrvēsturiskajām tradīcijām, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums definē valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, nosaka nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.07.2004., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4. panta 1. punktu) nosaka īpaši aizsargājamo sugu sarakstu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu. Dabas pieminekļa teritorijā konstatētas 16 īpaši aizsargājamās sugas.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.01.2009., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4. panta 2. punktu) nosaka īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. Dabas pieminekļa teritorijā konstatēti 4 īpaši aizsargājami biotopi.

„Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu” (MK noteikumi Nr.153, 21.02.2006., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 7.punktu) nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu. Dabas pieminekļa teritorijā konstatēti 5 Eiropas Savienībā prioritārie biotopi.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.45, 30.01.2001. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 31.05.2005.), izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 4.punktu, Meža likuma 36.pantu un 37.panta otro daļu) nosaka mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas kārtību, kā arī sugas, kuru aizsardzībai var veidot mikroliegumus. Dabas pieminekļa teritorijā ir izveidoti divi mikroliegumi nogāzes meža biotopa aizsardzībai.

LR likums **“Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”** (30.06.2005., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 02.09.2010.) definē kompensāciju piešķiršanas nosacījumus, nosaka atlīdzības apmēra novērtēšanu un atlīdzības piešķiršanas kārtību, kā arī regulē zemes maiņas procesu.

Ņemot vērā pašreizējo valsts finansiālo situāciju, atlīdzību par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās 2012.gadā neapņēma un neizmaksā. Izstrādes procesā ir jauns likums par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensācijām par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, kurā plānots mainīt līdzšinējo kompensāciju mehānismu, turpmāk kā kompensāciju nosakot vienīgi ikgadējas kompensācijas vai atbalsta maksājumus.

„Kārtība, kādā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, kā arī izmaksā un reģistrē atlīdzību” (MK noteikumi Nr.219, 21.03.2006. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 28.07.2008., Izdoti saskaņā ar likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” 10.panta trešo daļu un 11.panta trešo daļu) nosaka, kā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, un atlīdzības novērtēšanas metodiku, kā arī atlīdzības izmaksas, to reģistrācijas kārtību un termiņus.

LR **“Meža likums”** (24.02.2000., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 13.10.2011.), likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr.189, 08.05.2001. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 17.05.2005., izdoti saskaņā ar Meža likuma 13. pantu un 37.

panta pirmo daļu,) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, galvenajā un kopšanas cirtē, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

“Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs” (MK noteikumi Nr.892, 31.10.2006. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 19.09.2009., izdoti saskaņā ar Meža likuma 13. pantu) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

„Kārtība koku ciršanai ārpus meža” (MK noteikumi Nr.309, 02.05.2012., izdoti saskaņā ar Meža likuma 8. panta pirmo daļu) nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža.

Lai cirstu kokus ārpus meža īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ir nepieciešama vietējās pašvaldības izsniegta atļauja, izņemot, ja celma caurmērs ir mazāks par 20 cm, augļu kokus un citus šajos noteikumos minētos izņēmuma gadījumus.

„Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā”, MK noteikumi Nr.421 pieņemti 10.06.2008., izdoti saskaņā ar Meža likuma 28.pantu nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

LR **“Medību likums”** (08.07.2003., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 16.12.2010.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

“Medību noteikumi” (MK noteikumi Nr.760, 23.12.2003., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 28.09.2010.) nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, medību pieteikšanas kārtību un norises dokumentēšanas kārtību. Medības ĪADT nosaka šie noteikumi, ĪADT vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti. Dabas pieminekļa teritorijā medības ir atļautas saskaņā ar šiem noteikumiem.

„Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem” (MK noteikumi Nr. 778, 20.07.2007.) nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem.

LR **“Teritorijas attīstības plānošanas likuma”** (13.10.2011., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 24.05.2012.) mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku. Teritorijas plānošanas viens no uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti.

„Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr 1148., 06.10.2009., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 23.08.2011., izdoti saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 7. panta pirmās daļas 3. punktu) nosaka teritorijas plānojuma sastāvdaļas, tā izstrādes un sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, grozīšanas, apturēšanas, likumības izvērtēšanas un ievērošanas pārraudzības kārtību vietējās pašvaldības līmenī.

1.2.8.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās prasības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25.jūnija **Orhūsas konvencija** par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu "**Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem**" (18.04.2002.). Tas ir jauna veida starptautisks līgums, kurš sasaista vides tiesības ar cilvēka tiesībām. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu "**Par 1992.gada 5.jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību**" (31.08.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Ar MK noteikumiem Nr.10 „**Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā**” (07.01.2003., izdoti saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta pirmās daļas 3.punktu) pieņemtais un apstiprinātais „**Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā**” (04.12.1991.) nosaka, ka Latvijā ir jāaizliedz sikspārņu apzināta ķeršana, turēšana vai nogalināšana, jānosaka teritorijas, kas ir nozīmīgas sikspārņu saglabāšanas statusam, ieskaitot mītnēm un aizsardzībai, jāņem vērā nepieciešamie ekonomiskie un sociālie apsvērumi, aizsargājot šīs vietas no izpostījuma vai traucējumiem, jācenšas identificēt un aizsargāt svarīgākās sikspārņu barošanās vietas no izpostīšanas vai traucēšanas, jāveic atbilstoši pasākumi, lai sekmētu sikspārņu aizsardzību un sekmētu sabiedrības apziņas veidošanos par sikspārņu saglabāšanas nozīmīgumu. Līgums izstrādāts Londonā 1991.gada 4.decembrī.

Bonnas 1979.gada konvencija „**Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību**” Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu „**Par 1979.gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību**” (11.03.1999.). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Bernē 1979.gada 16.septembrī pieņemtā konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu**” Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu „**Par 1979.gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**” (17.12.1996.). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tajā skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK “Par savvaļas putnu aizsardzību” (02.04.1979.) nosaka, ka dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim.

Dabas pieminekļa teritorijā konstatētas 2 šīs direktīvas pielikumos minētās sugas.

Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK “Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (21.05.1992.) mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu

direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību. Direktīva nosaka dažādus aizsardzības pasākumus, lai izveidotu stingru augu un dzīvnieku aizsardzības režīmu. Dabas pieminekļa teritorijā konstatēti 8 šīs direktīvas I pielikumā minētie biotopi, kā arī 3 šīs direktīvas pielikumos minētās sugas.

Eiropas Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīva 91/676/EK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/105/EK par vides kvalitātes standartiem ūdens resursu politikas jomā, un ar ko groza un sekojoši atceļ Padomes Direktīvas 82/176/EEK, 83/513/EEK, 84/156/EEK, 84/491/EEK, 86/280/EEK, un ar ko groza Direktīvu 2000/60/EK. Nosaka ūdens objektu kvalitātes klases.

Eiropas ainavu konvencija, kas tika pieņemta Florencē, 2000. gada 20. oktobrī, mērķi ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija attiecas uz visām pušu teritorijām un ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām. Latvijā ir izstrādāts un 2007. gada 29. martā Saeimā pieņemts **Likums par Eiropas ainavu konvenciju**, ar kuru tā tiek pieņemta un apstiprināta. Konvencijā paredzēto saistību izpildi koordinē Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija.

1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Vadakstes līdzenumam, kur atrodas dabas piemineklis, raksturīgs klimats mēreni silts, vidēji mitrs. Mitruma apstākļus nosaka atrašanās Viduslatvijas zemienes dienvidrietumu daļā, uz rietumiem no Rietumkursas augstienes un uz ziemeļaustrumiem no Žemaitijas augstienes, kas aiztur daļu nokrišņu. Nokrišņi 600 – 700 mm gadā. Gada vidējā temperatūra 6,1 – 6,3 °C (Zelčs, 1998). Mikroklimatu dabas pieminekļa teritorijā ietekmē tā atrašanās upes ielejā.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Zaņas upes ieleja atrodas Vadakstes līdzenuma rietumu daļā, aizsargājamās teritorijas robežās veidojot samērā dziļu ieleju, kas tālāk pie ietekas Ventā ir nepilnus 20 m dziļa (Zīverts, 1998). Upes ieleja un gravas veidojušās kvartāra nogulumu segā, bet ielejas dziļākajā daļā vietumis atsedzas pamatieži – šie pirmskvartāra nogulumi piešķir teritorijai īpašu nozīmi, kas 1977. gadā bijis par pamatu aizsargājamās teritorijas statusa piešķiršanai šai Zaņas lejteces daļai ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa kategorijā.

Aizsargājamās teritorijas „Zaņas lejteces atsegumi” robežās upes pamatkrastā un gultnē atsedzas juras sistēmas nogulumieži (kaļķakmeņi, māli un smilšakmeņi), kuru kopējais biežums ir aptuveni 3,5 m (Stinkulis, 1998). Ieži atbilst vidusjuras Kelovejas stāvam, un to vecums vidēji vērtējams kā 155 miljoni gadu. Zaņas lejtecē pieejamie ieži veidojušies jūras transgresijas rezultātā, kad dienvidrietumu Latvijā pastāvēja seklas jūras piekrastes zonai raksturīgi apstākļi (Juškevičs u.c., 1997). Precīzas baseina aprises rekonstruēt ir grūti, jo Latvijas teritorijas tālākās ģeoloģiskās vēstures gaitā kopš juras perioda beigām pastāvējušo kontinentālo apstākļu ietekmē, kad izteikti bija denudācijas procesi (iežu dēdēšana un dēdēšanas produktu pārvietošanās ūdens, vēja un ledus iedarbībā), un it īpaši, kvartāra apledojumu laikā ledāja darbības ietekmē juras sistēmas ieži ir saglabājušies tikai kā atsevišķi nošķirti laukumi. To veicinājis arī apstākļi, ka juras nogulumu ir vāji cementēti. Pēc urbšanas datiem – slāņu saguluma īpatnībām un griezumā nepilnības, secināts, ka liela daļa juras nogulumu ledāja darbības rezultātā ir pārvietoti no to

sākotnējās atrašanās vietas, tostarp secināts, ka arī atsegums Zaņas ielejā Bunku māju apkārtnē atbilst juras nogulumu atrautenim (Brangulis u.c., 1998).

Nogulumu sastāva ziņā Zaņas lejtecei raksturīgākie ir tumši māli un kaļķakmeņi. Juras māli slāņkopā ir samērā izplatīti, bet slāņu biezums mainās no 0,2 – 3 m. Atkarībā no organisko vielu un sulfīdu piejaukuma tie ir tumši pelēki, zaļganpelēki vai melni. Atšķirībā no cita vecuma mālu minerālā sastāva, juras mālos dominē kaolinīts. Kaolinītam raksturīga augsta saķepšanas un kušanas temperatūra un šo īpašību dēļ, atkarībā no ieslēgumu sastāva un daudzuma, juras māli to ugunsizturības dēļ ir izmantojami termiski izturīgu izstrādājumu ražošanai, tomēr nelielā krājumā apjoma, kaitīgo piemaisījumu un ierobežotas pieejamības dēļ arī ārpus aizsargājamās teritorijas tie praktiski netiek iegūti kā derīgie izrakteņi (Kuršs, Stinkule, 1972, 1997).

Kelovejas stāva nogulumu augšdaļai, kam atbilst arī iežu atsegumi Zaņas lejtecē, ir raksturīgi tumšpelēki un brūnganpelēki kaļķakmeņi (nereti smilšaini un oolītiski), kā arī karbonātu konkrēcijas (kaļķainu iežu ieslēgumi) mālajos iežos, kas bagātas ar jūras bezmugurkaulnieku pārakmeņojumiem (Brangulis u.c., 1998). Konstatēto jūras bezmugurkaulnieku fosiliju daudzveidība Zaņas lejteces teritoriju padara par nozīmīgu aizsargājamu ģeoloģisku objektu arī no paleontoloģiskā aspekta. Ilgstošu, bet periodisku pētījumu gaitā šajā vidusjuras griezumā daļā atrastas dažādu sistemātisko grupu pārstāvju pārakmeņojumu klāsts – galvkāju (amonītu un belemnītu), lāpstkāju, brahiopodu, jūras ežu, foraminīferu, posmtārpu, bet kā visdaudzveidīgāko: gliemeņu (52 sugas) un gliemežu (20 sugas) fosilijas (Ischreyt, 1937; Lukševiča, Lukševičs, 2003). Līdz šim unikāls ir Gotfrīda Išreita 1936. gadā atrastais jūras rāpuļa pliozaura zoba pārakmeņojums, kas ticis attiecināts uz ģinti *Peloneustes* (Heune, 1937). Karbonātu konkrēcijās nereti atrodamas arī pārogļojušās augu atliekas.

1.3.3. Hidroloģija

Teritorijai cauri tek Zaņa – Ventas labā krasta pieteka, teritorijas ziemeļrietumu robežu veido tās pieteka – Mazā Zaņa. Teritorijas robežās Zaņā ietek vairāki strauti.

Zaņas hidroloģisko režīmu ietekmē Zaņas dzirnavu HES darbība. Saskaņā ar informāciju Zaņas dzirnavu HES darbībai izdotajā ūdens resursu lietošanas atļaujā (Nr. LI-11DU-0018, izsniegta 27.05.2011.) hidroelektrostacijā ir uzstādītas divas turbīnas ar aprēķina caurplūdumu katrai 3,0 m³/s. Attiecībā pret minimālo garantējamo caurplūdumu 0,069 m³/s vai ekoloģisko caurplūdumu 0,32 m³/s turbīnu darbības laikā (abu turbīnu kopējais iespējamais caurplūdums 6 m³/s) lejas bjefā rodas ievērojamas ūdenslīmeņa svārstības – līdz pat 0,5 m. Darbojoties vienai turbīnai, lejasbjefā ūdens svārstības var sasniegt līdz 0,25 m BS. Jo tālāk uz leju no HES, jo vairāk šīs svārstības izlīdzinās.

Ikdienas darba režīmā Zaņas dzirnavu HES strādā viena turbīna, kas automātiski ieslēdzas, kad ūdens līmenis uzpludinājumā sasniedz 55,35 m B.S. un izslēdzas, kad ūdens līmenis nokrītas līdz 55,30 m B.S. Turbīnu ieslēgšanās un izslēgšanās atkarīga no ūdens pieplūduma ūdenskrātuvē, ko nosaka mitruma apstākļi sateces baseinā, kā arī augšup pa upi esošās Pampāļu HES darbība.

Lai Zaņas upe leļpus Zaņas Dzirnavu HES iegūtu dabiskās teces režīmu, būtu jāuzstāda hidroturbīna, kuras aprēķina caurplūdums atbilstu ūdens caurplūduma svārstībām upes dabiskās pieteces robežās. Tā kā Zaņas ilggadīgais vidējais caurplūdums ir 1,75 m³/s, minimālais garantējamo caurplūdums 0,069 m³/s, tad Zaņas HES būtu nepieciešams uzstādīt hidroturbīnu, kura darbojas pie caurplūduma no 0,069 m³/s līdz 1,75 m³/s. Līdzīgi dabiskās pieteces režīmā būtu jādarbojas arī Pampāļu HES.

1.3.4. Augšnes

Apvidum, kur atrodas dabas piemineklis, raksturīgas velēnu podzolaugšnes un pseidoglejotās augšnes uz mālsmits un smilšmāla cilmieža. Palienēs sastopamas aluviālās augšnes. Augšnes pētījumi dabas pieminekļa teritorijā nav veikti.

1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums

1.4.1. Iedzīvotāji

Aizsargājamā teritorija nav apdzīvota. Netālu no teritorijas robežām atrodas vairākas viensētas, kā arī apdzīvota vieta Zaņas muiža.

1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Pašlaik teritorija tiek izmantota galvenokārt atpūtai un vides izziņai – tiek apmeklētas takas un atpūtas vietas. Attiecīgi takas un atpūtas vietas tiek uzturētas lietošanas kārtībā un tiek veidota apmeklētās teritorijas ainava – izretināts pamežs uz nogāzes pie atpūtas vietas un takām, izretināti krūmi gar upi.

Mežsaimnieciskā darbība tiek veikta mazā apjomā un pašlaik tā ir sauso koku un kritalu izvākšana malkai galvenokārt zemes vienībās ar kad. apz.. 84940030022 un 84940040030, kā arī krūmu un koku nociršana līdz nogāzes krantij uz lauka un meža robežas zemes vienībā ar kad. apz.. 84940030009. Meža inventarizācijas materiālos ir informācija par 2003. gadā veiktu krājas kopšanas cirti saimniecības “Kļaviņas” 4. kvartāla 1. un 2. nogabalā, 2005. gadā veiktu sanitāro izlases cirti saimniecības “Laivenieki” 1. kvartāla 1. un 2. nogabalā.

Zemes vienībā ar kad. apz. 84940040030 tiek pļautas un izmantotas zāles un siena ieguvei divas lielākās pļavas, pārējās divas pļavas netiek pļautas. Lai gan Lauku atbalsta dienesta datu bāzē kā lauku bloki ir reģistrētas visas četras pļavas minētajā zemes vienībā, Lauku atbalsta dienestā atbalsta maksājumu saņemšanai nav pieteiktas arī apsaimniekotās pļavas.

Teritorija tiek izmantota arī dabas aizsardzībai un tās daļā, ko aizņem mikroliegumi, šis ir teritorijas prioritārais izmantošanas veids. Arī pārējā dabas pieminekļa daļa pašlaik tiek izmantota vairāk dabas aizsardzībai nekā saimnieciskajai darbībai, bet pļavu apsaimniekošana atbilst arī dabas aizsardzības interesēm.

Teritorija tiek izmantota arī paleontoloģiskajai izpētei. Teritorijā iespējams veikt arī biotopu un sugu pētījumus.

1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju

Pašlaik antropogēnā slodze, ko rada teritorijas apmeklētāji, nav liela un neatstāj negatīvu ietekmi uz teritoriju.

Mežsaimnieciskā darbība ir negatīvi ietekmējusi konkrētos meža nogabalus, taču pašlaik uz teritoriju kopumā tās ietekme nav būtiski negatīva.

Turpmāk antropogēnā slodze būs atkarīga no teritorijas apmeklēšanas intensitātes un mežsaimnieciskās darbības intensitātes. Uzmanība jāpievērš arī Zaņas dzirnavu HES izraisīto ūdens līmeņa svārstību radītajai ietekmei.

II Teritorijas novērtējums

2.1. Ainavas

Saskaņā ar Latvijā veikto ainavrajonēšanu, teritorija atrodas Ventaszemes ainavzemes Augšventas egļu mežāru ainavapvidū (Ramans, 1994), kur ainavas attīstība ir cieši saistīta ar Ventas ielejas veidošanās procesiem, kā arī cilvēku darbību kopš seniem laikiem. Ventas un tās pieteku ieleju dabiskās ainavas īpaši izceļas tām pieguļošajos lauksaimniecības zemju masīvos. Dabas pieminekļa teritorijas ainavu pilnībā veido Zaņas lejteces ieleja. Lielākajai daļai dabas pieminekļa teritorijas raksturīga dabiska upes, palieņu un nogāžu mežu ainava, bet teritorijas austrumu daļā lokālu kultūrainavu veido līdz upes krastam apsaimniekotās pļavas un parkveidā izkoptais nogāžu mežs. Ainaviskus akcentus šeit rada savrupi augošie koki un koku grupas. Izteiktais reljefs, upe, kā arī teritorijas atšķirīgā apsaimniekošana rada ainavu daudzveidību un īpašu pievilcību. Šāda pašreizējā apsaimniekošana vismaz daļā dabas pieminekļa teritorijas, ļoti iespējams, līdzinās tai, kāda tā ir bijusi vismaz gadsimta garumā, un sekmē ainaviskās daudzveidības un pievilcības saglabāšanos.

Savukārt pļavu apsaimniekošanas pārtraukšana daļā teritorijas un atsevišķu vēl pirms dažiem gadu desmitiem atklāto platību aizaugšana ir negatīvi ietekmējusi teritorijas ainavu – ir samazinājies atklāto ainavu īpatsvars teritorijā, bet dabiska meža ainava šajās vietās vēl nav izveidojusies.

Negatīvi teritorijas ainavu ietekmētu mežsaimnieciskās darbības intensificēšanās, kas mazinātu meža ainavu dabiskumu, taču spēkā esošās normatīvu prasības, nepieļaujot teritorijā kailcirtes un apbūvi, novērš potenciāli visbūtiskāko negatīvo ietekmi uz teritorijas ainavu.

Vizuāli cilvēka ilgstoši ekstenzívī apsaimniekoto ainavu uz laiku negatīvi var ietekmēt arī dabiskie faktori, piemēram, vējgāzes, koku nokalšana kaitēkļu vai slimību dēļ, ainaviski vērtīgu koku bojāeja bebru darbības vai krastu erozijas dēļ.

2.2. Biotopi

Lai gan aizsargājamās teritorijas platība ir maza, atrašanās upes ielejā un līdzšinējā ekstenzívā apsaimniekošana ir apstākļi, kādēļ šeit ir sastopama ievērojama sugu un biotopu daudzveidība.

2.2.1. Meži

Teritorijas lielāko daļu (36 ha jeb 84 %) aizņem meži un krūmāji, no kuriem Mežu valsts reģistrā kā meži ir reģistrēti 35,6 ha.

Arī 20. gadsimtā izdotajās Latvijas un padomju armijas topogrāfiskajās kartēs Zaņas ielejā ir attēloti meži, kas liecina par ilglaicīgāku meža zemes atrašanos šajā teritorijā un mežu augstāku ekoloģisko vērtību.

Dabas pieminekļa teritorijai raksturīgi auglīgi un vidēji auglīgi meža augšanas apstākļu tipi – vēris (89,5 % no teritorijas mežu platības), damaksnis (4,9 %), gārša (4 %) un slapjais damaksnis (1,6 %).

Lai gan vairāk kā pusē no dabas pieminekļa teritorijā esošajām mežaudzēm valdošā suga ir baltalksnis (64,2 %), mazākās platībās sastopamas arī egles (17,5 %), ozola (12,6 %), bērza (2,4 %), apses (1,9 %) un priedes (1,4 %) mežaudzes.

Atbilstoši mežsaimnieciskajai terminoloģijai gandrīz 90 % no visām dabas pieminekļa teritorijā esošajām mežaudzēm ir pāraugušas (62,1 %) un pieaugušas (27,2 %) mežaudzes, taču jāņem vērā, ka 97 % no pāraugušajām mežaudzēm valdošā suga ir baltalksnis. Lielākās platības aizņem baltalkšņa audzes, kas ir vecākas par 50 – 60 gadiem. Pieaugušajās mežaudzēs valdošā koku suga ir egle, ozols, priede un baltalksnis (1.7. pielikums).

Lielākās platības aizņem uz Zaņas ielejas nogāzēm izveidojušies lapu koku meži ar platlapju mežiem raksturīgu zemsedzi, kas atbilst Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Nogāžu un gravu meži*. Koku stāvā teritorijā kopumā šajos mežos dominē baltalksnis, taču sastopams arī ozols, kļava, liepa, vietām arī apse, bērzs, priede u.c. koku sugas. Platlapju koku sugas ir sastopamas arī paaugā. Šiem mežiem ir raksturīgs izteikts krūmu stāvs, ko veido lazdas un ievas, kas nereti ir sasniegušas arī koku stāvu, sastopama arī pūkainā jāņoga, Eiropas segliņš, meža sausserdis. Zemsedzi pavasarī veido baltais un dzeltenais vizbulis, zilā vizbulīte, ārstniecības lakacis, krūmāju sīpols, meža zeltstarīte, blīvguma cīrulītis, Eiropas kumelpēda. Vēlāk zemsedzē sastopama podagras gārša, daudzgadīgā kaņepene, meža sārmene, strēļu pulkstenīte u.c. augu sugas. Nereti sastopama arī īpaši aizsargājamā villainā gundega.

Lielākajā daļā nogāžu mežu ir daudz vecu lazdu, kā arī dažī dobumaini koki, resni sausokņi un kritālas. Ievērojamu apkārtmēru un vecumu ir sasnieguši arī atsevišķi baltalkšņi (apkārtmērs lielāks par 1 m), trauslais vītols (2,4 m) un āra bērzs (2,8 m). Sevišķi ir jāatzīmē meža nogabali Zaņas labajā krastā teritorijas vidusdaļā (mikroliegumu teritorijā), kur koku stāvā dominē ozols. Apsekojot teritoriju 2002. gadā, ir uzmērīts ozols ar 5,14 m apkārtmēru (Emerald, 2002), arī vairāki citi ozoli ir sasnieguši ievērojamu resnumu.

Zaņas loku ieskautajos mežos līdzenumā starp upes krastu un ielejas nogāzi augu sugu sastāvs ir līdzīgs kā iepriekš minētajos nogāžu un gravu mežos – koku stāvā dominē baltalksnis, krūmu stāvā – ievas un lazdas, zemsedzei raksturīgi pavasarī ziedošie lakstaugi. Nereti ir sastopama arī upene, pūkainā jāņoga, apinis, pavasara mazpurenīte ūdeņu pavirza, parastā strauspārde, kā arī villainā gundega. Lai gan palos reti un tikai daļēji applūstoši, šie meži atbilst Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Aluviāli krastmalu un palieņu meži*. Šaurā joslā šie meži ir sastopami arī citur Zaņas krastos, taču teritorijas biotopu kartē nav atsevišķi izdalīti no blakusesošajiem nogāžu un gravu mežiem.

Atsevišķās vietās teritorijā ir sastopami arī meži, kur koku stāvu veido galvenokārt egles vai priede, sastopams arī bērzs, ozols, kļava. Zemsedzei raksturīga meža zaķskābene, parastā zeltnātrīte, divlapu žagatiņa, mellene, lielā spuraine, spīdīgā stāvaine. Krūmu stāvā, paaugā un zemsedzē ir sastopamas arī platlapju mežiem raksturīgās augu sugas. Atrašanās upes ielejas biotopu kompleksā, raksturīgā zemsedze, veci un resni koki, kritālas un sausokņi liecina par biotopam atbilstošiem augšanas apstākļiem un salīdzinoši ilgu dabisku attīstību, un vecākie un saimnieciskās darbības mazāk ietekmētie no šiem mežiem ir klasificējami kā Eiropas Savienībā aizsargājama biotops *Veci vai dabiski boreāli meži*.

Lielākajā daļā teritorijā esošo meža platību nav vērojamas nesenas mežsaimnieciskās darbības pēdas un līdz ar to nav vērojama būtiska negatīva ietekme uz mežu biotopiem, izņemot zemes vienību ar kadastra apzīmējumu 84940030022 Zaņas kreisajā krastā teritorijas rietumu galā. Salīdzinot ar dabisku mežu, negatīvi vērtējama meža kopšana un pilnīga sausokņu un kritālu izvākšana mežā ap atpūtas vietām un takām teritorijas ziemeļaustrumu daļā, tostarp izveidotā mikrolieguma teritorijā. Taču kopšanas rezultātā tiek veidota savdabīga parkveida ainava un, izretinot pamežu, uzlabojas apstākļi gaismas prasīgajām sugām.

Nākotnē potenciāli negatīvi meža biotopus ārpus noteiktās mikrolieguma teritorijas var ietekmēt mežsaimnieciskā darbība, ja tā tiek veikta visā normatīvo aktu pašlaik pieļautajā apjomā (galvenā cirte ar rakstisku Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju atļauta, saglabājot ekoloģisko kokus un audzes biežību vismaz 0,4 un neveidojot atvērumus lielākus par 0,1 ha; kopšanas un sanitārā cirte, atstājot mežā sausokņus un kritālas, kuru diametrs lielāks par 50 cm un dobumainos kokus, kā arī visus augtspējīgos kokus sanitārās cirtes gadījumā). Arī tad, ja tiek ievērotas iepriekšminētās prasības un mežaudzē saglabāti resnākie koki, audzes izretināšana un sausokņu un kritālu izvākšana līdz normatīvos pieļautajai robežai samazina dabisko struktūru daudzumu mežā un var izraisīt blīva pameža un paaugas augšanu.

Sociāli ekonomiskā vērtība ir mežos esošajai koksnei, taču stāvās nogāzes un atrašanās upes ielokos, kā arī tikai atsevišķās vietās esošie piebraucamie ceļi lielā daļā dabas pieminekļa

teritorijas stipri apgrūtinā mežsaimnieciskās darbības veikšanu un veicina mežu atstāšanu dabiskai attīstībai. Jaunu piebraucamo ceļu vai mežaudzē izcirstu koridoru veidošana negatīvi ietekmētu meža biotopus.

Atsevišķās stāvās nogāzēs un mežacūku rakumos vērojami zemsedzes bojājumi, taču pašlaik tie nav vērtējami kā negatīva ietekme. Augsnes erozija ietekmē arī mežus uz stāvām, mālainām nogāzēm, kur izplūst gruntsūdeņi. Lai gan noslīdeņi ilgtermiņā var samazināt meža platību teritorijā, šis ir dabisks process, kas palielina ekoloģisko nišu daudzveidību teritorijā. Zemsedzes bojājumi un erozijas procesi kā negatīva ietekme būtu vērtējami gadījumos, kad tie apdraud vecos ozolus.

2.2.2. Avoksnāji

Zaņas ielejas terasē izplūst ar kaļķi bagāti avotu ūdeņi, veidojot Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamu biotopu *Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus*. Avoksnajos kaļķis izgulsnējas sīku plēksnīšu veidā vai sacementējas, veidojot porainus kaļķiežu gabaliņus, sevišķi avoksnājā Zaņas labajā krastā. Avoksnājā Zaņas labajā krastā bagātīgi ir sastopama šādiem avoksnājiem raksturīgā sūna paparžu dzīslenīte, skraju augāju veido lēdzerkste, trejdaivu sunītis, ķērsas, bet koki aug tikai avoksnāja malās. Savukārt avoksnājā Zaņas kreisajā krastā skraju koku stāvu veido baltalkšņi, krūmu stāvam raksturīgas upene un pūkainā jāņoga, zemsedzi veido niedre, lēdzerkste, ķērsas, ūdeņu pavirza, meža sprigane, kā arī citas lakstaugu un sūnu sugas.

Dabiskās attīstības procesi ir avoksnāju biotopiem labvēlīgi un pašlaik teritorijā nav konstatēta nelabvēlīga ietekme uz tiem.

Potenciāli avoksnājus negatīvi var ietekmēt izmaiņas gruntsūdeņu plūsmā. Tādēļ ļoti svarīga ir arī augšpus nogāzes esošo teritoriju apsaimniekošana, un nav pieļaujama tādu meliorācijas sistēmu ierīkošana un citas darbības, kas novirzītu gruntsūdeņu plūsmu citā virzienā.

Potenciāli avoksnājus negatīvi var ietekmēt arī koku izcirstāšana, kas izmainīs mikroklimatu avoksnājā un līdz ar to var negatīvi ietekmēt avoksnājā noritošos procesus un sastopamās sugas. Tomēr atsevišķu krūmu vai koku izcirstāšana laika gaitā var kļūt vajadzīga, ja nepieciešams nodrošinātu avoksnājam raksturīgajām sugām nepieciešamos apstākļus.

Avoksnājus negatīvi var ietekmēt vai pat iznīcināt arī izbradāšana un izbraukāšana, kas var notikt teritoriju apmeklējot vai apsaimniekojot.

2.2.3. Ūdensteces

Ūdensteces – Zaņa, Mazā Zaņa un strauti ir nozīmīga un neatņemama ielejas biotopu kompleksa daļa. Visas ūdensteces teritorijā ir dabiskas un tek pa nepārveidotām guļtnēm, taču. Lielākā un nozīmīgākā ir Zaņa. Upei raksturīgi smilšaini un lēni tekoši posmi, kā arī akmeņu sakopojumi, akmeņu kāples un straujtes ar akmeņainu un oļainu grunti. Ūdens dziļums vidējāzema ūdens līmeņa apstākļos ir galvenokārt 30 – 70 cm ar atsevišķām dziļākām un seklākām vietām. Krastos atsedzas smilšainas, oļainas un granšainas sēres. Augāju upē veido galvenokārt avotsūnas audzes uz akmeņiem, sastopamas arī atsevišķas ezera meldra audzes, kā arī sārtaļģes hildebrandijas uz akmeņiem. Zaņas upe visā teritorijā atbilst Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Upju straujtes un dabiski upju posmi*, kas ir īpaši aizsargājams arī Latvijā.

Krastmalas josla, kur augāju veido parastais miežabrālis, slaidais grīslis, lielā krastkaņepe, krastmalas krustaine, parastā vīgrieze, dzeltenais saulkrēsliņš, meža meldrs u.c. augu sugas, atbilst Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Eitrofas augsto lakstaugu audzes*.

Apsekojot teritoriju dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā, būtiska negatīva ietekme uz ūdensteču biotopiem netika konstatēta. Taču kopumā Zaņas upi negatīvi ietekmē uz tās izveidotie uzpludinājumi un Zaņas dzirnavu HES un Pampāļu HES darbība, kas ir izmainījuši dabisko hidroloģisko režīmu un ierobežo zivju migrāciju. Hidroelektrostacijas negatīvā ietekme ievērojami samazinās, ja tā darbojas dabiskā caurplūduma režīmā, neuzkrājot ūdeni un nesvārstot

ūdens līmeni upē. Tādējādi hidroloģiskais režīms leļpus aizsprosta būtu tuvs dabiskajam, ekosistēma būtu stabila, un samazinātos krastu izskalošanās risks un ūdens organismu bojāeja ūdens līmeņa svārstību dēļ.

Lai gan teritorijas ietvaros upe ir samērā noēnota un ūdens tekošs, ūdens kvalitāte var pasliktināties mazūdens periodā, sevišķi, ja hidroelektrostacija nenodrošinātu pietiekamu caurplūdumu. Ūdenī sastopamās sugas var apdraudēt piesārņojuma ieplūde no sateces baseina, piemēram, masveida zivju bojāeja augšpus Zaņas dzirnavu ūdenskrātuves tika novērota 1999. gada jūnijā. Ūdens kvalitāti negatīvi ietekmē biogēnu u.c. vielu ienese no aramzemes, kas upes vidustecē nereti tiek ierīkota līdz pat krastam.

Upes biotopus un sugas negatīvi var ietekmēt arī bebru dambji, kas izmaina vides apstākļus un sugu sastāvu uzpludinātajā upes posmā, kā arī ierobežo zivju migrāciju. Līdzīgu negatīvu ietekmi var izraisīt arī koku sanesumi, ja tie nosprosto upi. Taču tie ir vairāk vai mazāk dabiski faktori un ietekme nav pastāvīga – apsekojot teritoriju, tika konstatēts vecs koku sanesums, kur upe ir atradusi ceļu pa jaunu gultni, savukārt netika konstatēti bebru dambji un uzpludinājumi, kas ir bijuši agrāk.

2.2.4. Zālāji

Zālāji teritorijā aizņem mazas platības, taču ir ļoti nozīmīgi teritorijas ainavai un bioloģiskajai daudzveidībai. Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Mēreni mitras pļavas* atbilst pļavas, kur augāju veido pūkainā pļavauzīte, parastā smaržzāle, kamolzāle, ciņusmilga, pļavas bitene, parastā vīgrieze, birtalu veronika, baltā madara u.c. augu sugas. Savukārt Eiropas Savienībā aizsargājamam biotopam *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas* atbilst pļava ar zemāku un skrajāku augāju, ko veido parastā trīsene, parastā smaržzāle, pazvilā misiņsmilga, smiltāja ciesa, gaiļbiksīte, matainā vēlpiene, rasaskrēsliņi, ziemeļu madara u.c. augu sugas. Mitrākās ieplakās sastopama Eiropas saulpurene, pļavas ķērsa, pļavas spulgnaglone, meža meldrs u.c. augu sugas. Šajās pļavās sastopama arī ovālā divlape, kā arī īpaši aizsargājamās augu sugas – Baltijas dzegužpirkstīte un naktsvijole.

Teritorijā sastopami arī daži nelieli, auglīgās un mitrās augsnēs izveidojušies zālāji, kur augāju veido lielā nātre, bezakotu zaķauza, parastais miežubrālis, parastā vīgrieze u.c. augu sugas.

Divas no pļavām, kas atbilst aizsargājamo biotopu statusam, tiek pļautas, novācot sienu, kas tās ietekmē pozitīvi. Zālāju biotopus negatīvi ietekmē apsaimniekošanas pārtraukšana, tādēļ daži no teritorijā sastopamajiem zālājiem ir daļēji aizauguši ar ekspansīvām lakstaugu sugām – smiltāju ciesu, parasto vīgriezi, lielo nātri vai krūmiem un kokiem.

Zālāju biotopus negatīvi var ietekmēt to ielabošana – mēslošana, mulčēšana (nopļautās zāles nenovākšana), piesēšana.

2.2.5. Aizsargājамie biotopi

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā apsekojot teritoriju, tajā tika konstatēti 8 Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi, kas minēti Eiropas Padomes Biotopu direktīvas 1. pielikumā. Tie aizņem 35,5 ha jeb 82,6 % no dabas pieminekļa teritorijas. Četri no šiem biotopiem ir arī Latvijā īpaši aizsargājami. Aizsargājamo biotopu sastopamības vērtējums teritorijā pašlaik ir atšķirīgs nekā tika sagatavots, veidojot Natura 2000 teritoriju, un iekļauts Eiropas Komisijas Natura 2000 datubāzē (1. tabula). Atšķirības izskaidrojamas gan ar teritorijas izpētes palielināšanos, gan arī ar Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu interpretācijas pilnveidošanos. Precizēts arī Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu novērtējums atbilstoši Eiropas Komisijas Natura 2000 datubāzes sagatavošanā izmantotajam metodikai (2. tabula).

**Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā ” konstatētie
Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi**

EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi	Platība, ha (% no teritorijas)			Latvijā īpaši aizsargājami biotopi	Platība, ha
	Natura DF, 2004	AB monitorings, 2008	DA plāns, 2012		
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	-	-	2,8 (6,5 %)	5.18. Upju straujteses	2,8
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	-	2,3 (5,3 %)	1,5 (3,5 %)	-	
6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes	(0,1 %)	-	0,6 (1,4 %)	-	
6510 Mēreni mitras pļavas	-	-	1,5 (3,5 %)	-	
7220* Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus	-	punktveida objekts	0,5 (1,2 %)	2.1. Avoti, kas veido avotkaļķus	0,5
8210 Karbonātiski pamatiežu atsegumi	(1 %)	-	-		
8220 Smilšakmens atsegumi	(0,5 %)	-	-		
9010* Veci vai dabiski boreālie meži	(0,5 %)	0,2 (0,5 %)	4,4 (10,2 %)	-	
9020* Veci jaukti platlapju meži	(10 %)	-	-		
9180* Nogāžu un gravu meži	(5 %)	8,2 (19,1 %)	20,9 (48,6 %)	1.9. Nogāžu un gravu meži	20,9
91E0* Aluviāli krastmalu un palieņu meži	-	-	3,3 (7,7 %)	1.11. Pārmitri platlapju meži	3,3
Kopā	(17,1 %)	10,7 (24,9 %)	35,5 (82,6 %)		25,7

Tabulā izmantotie apzīmējumi:

Natura DF– informācija Eiropas Komisijas Natura 2000 teritoriju datubāzē

AB monitorings – projekta “Augu sugu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās” rezultāti

Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā ” konstatēto Eiropas Savienībā aizsargājamo biotopu novērtējums
(metodika pēc: Komisijas Īstenošanas lēmums (2011. gada 11. jūlijs) par formu, kādā sniedzama informācija par Natura 2000 teritorijām, Nr. C(2011) 4892)

EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi	Platība, ha (% no teritorijas)	Reprezentativitāte	Relatīvā platība	Saglabāšanās pakāpe	Vispārējais novērtējums
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	2,8 (6,5 %)	B	C	B	B
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	1,5 (3,5 %)	A	C	A	B
6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes	0,6 (1,4 %)	A	C	A	B
6510 Mēreni mitras pļavas	1,5 (3,5 %)	B	C	B	B
7220* Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus	0,5 (1,2 %)	A	B	A	B
9010* Veci vai dabiski boreālie meži	4,4 (10,2 %)	C	C	C	C
9180* Nogāžu un gravu meži	20,9 (48,6 %)	B	C	B	B
91E0* Aluviāli krastmalu un palieņu meži	3,3 (7,7 %)	B	C	B	C

Tabulā izmantotie rādītāji (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:198:0039:01:LV:HTML>):

Reprezentativitāte – jāskata saistībā ar EP Biotopu direktīvas I pielikumā minēto biotopu interpretācijas rokasgrāmatu, kur ir dota biotopa definīcija, norādītas raksturīgās sugas un citi biotopam raksturīgie elementi. Reprezentativitātes pakāpe (A – izcila, B – laba, C – nozīmīga) rāda, "cik tipisks" ir attiecīgais biotops.

Relatīvā platība –ko teritorijā aizņem attiecīgais biotops attiecībā pret kopējo platību, kuru valstī aizņem attiecīgais biotops (A > 15%, B 2 - 15 %, C < 2 %)

Saglabāšanās pakāpe – kopīgais vērtējums par attiecīgā biotopa struktūras un funkciju saglabāšanās pakāpi un atjaunošanas iespējām (A – izcila, B – laba, C – viduvēja)

Vispārējais novērtējums – atspoguļo vispārējo novērtējumu par to, kāda ir teritorijas nozīme attiecīgā biotopa saglabāšanā (A – izcila, B – liela, C – ievērojama)

Par kļūdainu jāatzīst līdzšinējais pieņēmums, ka teritorijā ir sastopami atsegumu biotopi: 8210 *Karbonātiski pamatiežu atsegumi* un 8220 *Smilšakmens atsegumi*, jo šo biotopu definīcijām neatbilst teritorijā sastopamie juras perioda un kvartāra mālaino un smilšaino nogulumiežu atsegumi.

Ņemot vērā reljefu, visi teritorijā sastopamie platlapju meži tagad tiek klasificēti kā biotops 9180* *Nogāžu un gravu meži*, atsevišķi neizdalot līdz šim teritorijā uzrādīto 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī par biotopam atbilstošiem atzīti uz nogāzēm augošie baltalkšņu meži ar platlapju piemistrojumu un platlapju mežiem raksturīgu zemsedzi.

Atšķirībā no 2008. gadā veiktā teritorijas biotopu kartējuma, kas ir iekļauts Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols", lielākās platībās konstatēti biotopi 9180* *Nogāžu un gravu meži* un 9010* *Veci vai dabiski boreālie meži*, kā arī izdalīti līdz šim teritorijā nekonstatētie biotopi 3260 *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*, 6510 *Mēreni mitras pļavas*, 91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži* un precizētas biotopu 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas*, 7220* *Avoti, kuri izgulsnē avotkalņus*, 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes platības*.

Ņemot vērā plāna izstrādes laikā teritorija konstatēto situāciju, ir paaugstināts biotopa 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes* novērtējums (biotops ir tipisks, nav konstatētas nelabvēlīgas ietekmes), bet pazemināts biotopa 9010* *Veci vai dabiski boreālie meži* novērtējums (zemāks biotopa struktūras novērtējums, mežsaimnieciskās darbības ietekme) salīdzinājumā ar līdzšinējo novērtējumu, kas ir iekļauts Eiropas Komisijas Natura 2000 teritoriju datubāzē.

2.3. Sugas

Sugu sastopamību teritorijā nosaka gan tās atrašanās vieta Latvijas dienvidrietumos, gan teritorijas ģeomorfoloģija un augsne, gan tur sastopamie biotopi un teritorijas apsaimniekošana.

2.3.1. Augi

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā pilnīga teritorijas floras inventarizācija nav veikta, atzīmētas tikai biežāk sastopamās, biotopus un to kvalitāti raksturojošās, botāniski savdabīgās, retās un aizsargājamās augu sugas. Teritorijai raksturīgas platlapju mežu, mēreni mitru zālāju un upju krastmalu un straujteču biotopiem tipiskas augu sugas.

Mežos koku stāvā teritorijā kopumā dominē baltalksnis *Alnus incana*, taču nereti sastopami arī platlapji – parastais ozols *Quercus robur*, parastā liepa *Tilia cordata*, parastā kļava *Acer platanoides*, parastais osis *Fraxinus excelsior*, vietām arī parastā apse *Populus tremula*, āra bērzs *Betula pendula*. Atsevišķos meža nogabalos koku stāvu veido parastā egle *Picea abies* un parastā priede *Pinus sylvestris*. Sastopama arī meža bumbiere *Pyrus pyraeaster*, kas Latvijā atrodas uz areāla ziemeļu robežas. Krūmu stāvā dominē parastā lazda *Corylus avellana* un parastā ieva *Padus avium*. Teritorijai raksturīga krūmu suga ir pūkainā jāņoga *Ribes spicatum*, sastopams arī meža sausserdis *Lonicera xylosteum*, upene *Ribes nigrum*, nokarenā ērkšķoga *Grossularia reclinata* u.c. krūmu sugas. Zemsedzē raksturīgi pavasarī ziedoši lakstaugi – meža zeltstarīte *Gagea lutea*, baltais un dzeltenais vizbulis *Anemone nemorosa* un *A. ranunculoides*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, ārstniecības lakacis *Pulmonaria obscura*, kā arī citas auglīgiem mežiem raksturīgas augu sugas, piemēram, Eiropas kumelpēda *Assarum europaeum*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, dzeltenā zeltņātrīte *Galeobdolon luteum*. Zaņas un Mazās Zaņas krastos sastopama parastā strauspārde *Matteuccia struthiopteris*. Teritorijai ļoti raksturīgas sugas ir krūmāju sīpols *Allium oleraceum*, kā arī īpaši aizsargājamā villainā gundega *Ranunculus lanuginosus*, kura Latvijā atrodas uz areāla ziemeļu robežas. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā apsekojot Zaņas ieleju no dzirnavu aizsprosta līdz ietekai Ventā, villainā gundega krastmalas un nogāžu mežos tika konstatēta bieži visā apsekotajā posmā.

Avoksnājiem raksturīga sūna – paparžu dzīslenīte *Cratoneuron filicinum*, kā arī lakstaugi – lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, trejdaivu sunītis *Bidens tripartita*, ķērsa *Cardamine sp.*, parastā niedre *Phragmites australis*.

Upju biotopiem raksturīga parastā avotsūna *Fontinalis antipyretica*, kā arī krastmalās sastopamie augi – parastais miežubrālis *Phalarodes arundinacea*, slaidais grīslis *Carex acutiformis*, lielā krastkaņepe *Eupatorium cannabinum*, krastmalas krustaine *Senecio paludosus*, dzeltenais saulkrēsliņš *Thalictrum lucidum*.

Zālājiem raksturīgas galvenokārt mēreni mitrās augtenēs sastopamās sugas, piemēram, pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pubescens*, kamolzāle *Dactylis glomerata*, parastā trīsene *Briza media*, pazvilā misiņsmilga *Sieglingia decumbrens* baltā madara *Galium album*, ziemeļu madara *Galium boreale*, gaiļbiksīte *Primula veris*, taču sastopamas arī mitrākām vietām raksturīgas augu sugas – parastā ciņusmilga *Deschampsia caespitosa*, pļavas bitene *Geum rivale*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, Eiropas saulpurene *Trollius europaeus*, kā arī ekspansīvā smiltāja ciesa *Calamagrostis epigeios* un ar slāpekli bagātām augtenēm raksturīgā lielā nātre *Urtica dioica*. Sastopamas arī īpaši aizsargājamās augu sugas – naktsvijole *Platanthera sp.* un Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*.

Svešzemju augu sugas, izņemot nokareno ērkšķogu teritorijas rietumu galā Zaņas kreisajā krastā un zirgkastaņas sējieni uz nogāzes teritorijas austrumu galā atpūtas vietas apkārtnē, netika konstatētas.

Biotopiem raksturīgās augu sugas pozitīvi vai negatīvi ietekmē tie paši faktori, kas attiecīgos biotopus.

Īpaši jāatzīmē zālāju apsaimniekošana, kas sekmē sugu daudzveidības saglabāšanos, kā arī ierobežo ekspansīvo sugu izplatīšanos un aizaugšanu ar kokiem un krūmiem.

Lai gan meža biotopus labvēlīgi ietekmē neiejaukšanās to dabiskajā attīstībā, bieža pameža izveidošanās var negatīvi ietekmēt gaismas prasīgās ķērpju sugas, kuras var augt uz vecajiem ozoliem.

2.3.2. Bezmugurkaulnieki

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā bezmugurkaulnieku faunas izpētes nolūkā teritorija tika apsekota divas reizes – 20.05.2012. un 16.06.2012. Izmantojot iepriekš sagatavotos kartogrāfiskos materiālus (mežaudžu plāni, Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu karte u.c.), kā arī Valsts Meža reģistrā pieejamo informāciju par teritorijas mežaudzēm, tika apsekotas bezmugurkaulnieku daudzveidībai potenciāli nozīmīgākās platības. Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu inventarizācija balstīta uz vizuāliem novērojumiem, taču papildus pirmajā DP „Zaņas lejteces atsegumi” apsekošanas reizē astoņos dobumainos kokos tika uzstādītas vienkāršas augsnes lamatas – dobumu praulos ieraktas plastmasas glāzītes ar fiksatoru, lai varētu iegūt plašāku informāciju par teritorijas saproksilofāgo kukaiņu daudzveidību. Diemžēl teritorijas apsekošana veikta dienastauriņu un spāru lidošanai nepiemērotos vai maz piemērotos laikapstākļos, tādēļ dati par šo taksonomisko grupu īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām nav pieejami.

Dabas pieminekļa teritorijā 2012.g. maijā-jūnijā ir konstatēta augsta saproksilofāgo kukaiņu daudzveidība. Ceļmalās un mežmalās, kā arī mežaudžu vainaga atvērumos uz ziedošiem augiem barojas dažādas koksngraužu Cerambycidae sugas, piemēram, bieži sastopamas sugas ir *Allosterna tabacicolor*, *Dinoptera collaris*, *Gaurotes virginea*, *Leptura quadrifasciata*, *Molorchus minor*, *Pachyta quadrimaculata*, *Rhagium mordax*. Papildus bieži sastopamajām koksngraužu sugām ir novērotas arī citas – Latvijā samērā nevienmērīgi un retāk sastopamās sugas *Leptura aethiops*, *Clytus arietis* un *Grammoptera ruficornis*. Uz lielajiem platlapjiem konstatēta bagātīga spožās skudras *Lasius fuliginosus* populācija, vairākos ozolos ir atrastas īpaši aizsargājamā lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* un marmora rožvaboles *Liocola marmorata* darbības pēdas. Uz kokiem augošajām koksnes sēnēm sastopama bagātīga saproksilofāgo vaboļu sugu grupa, ko pārstāv vairākas sēņgraužu *Mycetophagidae* sugas, to vidū

arī dabisko meža biotopu indikatorsuga četrplankumu sēngrauzis *Mycetophagus quadripustulatus*, ēnvaboles *Melandryidae*, asmaļi *Peltidae* (dabisko meža biotopu indikatorsuga lielais asmaļis *Peltis grossa*). Uz kritālām konstatētas briežvaboļu dzimtas *Lucanidae* sugas, piemēram, praulenis *Platycerus caraboides* un vienraga briežvabole *Sinodendron cylindricum*, bet uz sausas, saulē labi izkaltušas koksnes novērotas ķirmju *Anobidae* un zaglīšu *Ptinidae* sugas.

Kopumā apsekotajā teritorijā konstatētas saproksilofāgo kukaiņu sugas, kas pārstāv dažādas ekoloģiskās nišas un apdzīvo dažādus atmirušās koksnes substrātus. Par augsto saproksilofāgo kukaiņu daudzveidību liecina arī īslaicīgā teritorijas apsekošanas laikā konstatētās septiņas īpaši aizsargājamās vai reti sastopamās/apdraudētās īpaši aizsargājamajiem biotopiem raksturīgās sugas.

Dabas pieminekļa teritorijā atrodas dažādi īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnēm piemēroti biotopi – Zaņas upe, tās krastos esošie zālāji ar daudzveidīgu mozaikveida augāju un uz nogāzēm augošie platlapju meži ar veciem, lielu dimensiju kokiem (galvenokārt, platlapjiem).

Apsekotās teritorijas ietvaros visā Zaņas upes posma garumā konstatētas biezas perlamutrenes *Unio crassus* čaulas un dzīvie īpatņi upes gultnē. Domājams, ka detalizētākā izpētē Zaņas upē varētu būt atrodamas arī citas īpaši aizsargājamās ūdens bezmugurkaulnieku sugas, piemēram, spāres.

Zaņas upes krastos apsekotās teritorijas austrumu daļā atrodas vairāki bezmugurkaulnieku daudzveidībai nozīmīgi zālāju biotopi, kam raksturīgs daudzveidīgs mozaikveida augājs. Mikroreljefa pazeminājumos aug mitrummīlošas augu sugas, kuras apdzīvo atbilstošs lakstaugu un sīkrūmu stāva bezmugurkaulnieku sugu komplekss, mikroreljefa pacēlumos – sausākām vietām raksturīgi bezmugurkaulnieki. Zālājos vietām ir atsevišķi savrup augoši koki, kas palielina apgaismojuma apstākļu daudzveidību, kas arī pozitīvi ietekmē bezmugurkaulnieku faunu. Neatbilstošo laikapstākļu dēļ nebija iespējams novērot dienastauriņus, taču iepriekšminētie zālāji ir piemēroti bagātīgai tauriņu daudzveidībai un to skaitā arī aizsargājamajām sugām. Apsekotajā teritorijā atrodami arī aizaugoši zālāji, kas ilgstoši nav apsaimniekoti. Šajos zālājos sastopamās vīgriezies ziedēšanas laikā ir nozīmīga barošanās vieta blakus meža biotopus apdzīvojošajām saproksilofāgajām kukaiņu sugām.

Bezmugurkaulnieku daudzveidībai un īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām nozīmīgas ir platlapju mežaudzes uz nogāžu reljefa, ar lielu dimensiju kokiem, dobumainiem kokiem, kokiem ar piepēm, dažāda veida atmirušo koksni. Vietām aug stipri zaroti platlapji, kas liecina, ka senāk šajā teritorijā ainava ir bijusi atklātāka, ar saules izgaismotiem kokiem. Tajā pašā laikā šobrīd šajos platlapju mežos ir atrodamas mitrummīlošas saproksilofāgo bezmugurkaulnieku sugas.

Nozīmīga ir arī sausā nogāze uz zālāju-meža robežas, kur sastopama plēvjspārņu kolonija.

Teritorijā konstatētie bezmugurkaulnieku sugas negatīvi ietekmējošie faktori ir sausokņu un kritālu izvākšana, kā arī dobumu izdedzināšana.

Bezmugurkaulnieku sugu daudzveidības saglabāšanai un īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai nepieciešams nodrošināt biotopu dažādības saglabāšanos dabas pieminekļa teritorijā. Viena no lielākajām šīs teritorijas vērtībām ir tā, ka atšķirīgi biotopi (upe, zālāji, nogāžu meži) ir izvietoti blakus viens otram vai atrodas netālu viens no otra. Vairākas apdraudēto bezmugurkaulnieku sugas savas dzīves laikā apdzīvo vairākus biotopus, piemēram, mežus un zālājus, tādēļ sugu daudzveidības saglabāšanai nepieciešama biotopu daudzveidība.

Bezmugurkaulnieku sugu daudzveidībai nepieciešama mirušās koksne saglabāšana mežos, mežmalas joslas un ziedošo koku saglabāšana, zālāju pļaušana, atvērumu veidošana mežaudzēs.

2.3.4. Putni

Par dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijas ornitofaunu līdz šim nav izdevies atrast publicētas ziņas, tādēļ var teikt, ka šīs nelielās teritorijas ornitofauna speciāli nav pētīta. Tomēr Zaņas ieleja ir apsekota projekta “Latvijas ligzdojošo putnu atlants 2000-2004” laikā (Z. Jansones mutisks ziņojums, www.lob.lv).

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorija inventarizēta 08.06.2012, maršrutā ietverot abus Zaņas upes krastus un apsekojot vecākās mežaudzes, kā arī atsevišķus vecus kokus un koku grupas jaunākās audzēs nogāzēs, kā arī upju palienes zonu, tai skaitā pļavas. Galvenā uzmanība pievērsta īpaši aizsargājamo putnu sugu konstatēšanai, to kartēšanai un skaita novērtēšanai. Atzīmētas arī visas citas konstatētās putnu sugas. Novērojumi veikti labos laika apstākļos un uzskaitēm piemērotā diennakts laikā.

Teritorijai raksturīgas lapu koku un jauktu koku mežiem tipiskas putnu sugas. Virkne putnu sugu saistītas ar upes klātbūtni. Pavisam teritorijā konstatētas 34 putnu sugas (2.1. pielikums), no tām 3 ir Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamas. Tik mazā teritorijā putniem, tostarp aizsargājamām sugām, nozīmīgākus biotopus izdalīt ir grūti, jo putni ir tik mobili, ka ligzdojot teritorijā, izmanto arī dabas piemineklim blakus esošās zonas un otrādi.

Melnais stārķis *Ciconia nigra*

Populācijas lielums valstī – 750-900 pāru (Račinskis 2004). Līdz šim noskaidrots, ka skaitu ietekmē barības resursi, kas pa gadiem var būt mainīgi un nosaka ligzdošanas sekmes. Tāpat šo sugu ietekmē mežsaimnieciskā darbība, un lai to mazinātu, ap ligzdām tiek veidoti mikroliegumi. Iespējami arī citi, vēl maz izpētīti skaitu ietekmējoši faktori.

Teritorijā novērots 08.06.2012., paceļamies Zaņas upes rajonā, kur pēc uzriņķošanas aizlidoja virzienā uz upes augšteci. Dabas pieminekļa teritorija melnajam stārķim ir labas kvalitātes barošanās vieta. Šī suga barības meklējumos var lidot lielos attālumos. Dabas pieminekļa nelielā platība nesekmē melnā stārķa ligzdošanu tajā.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešami vidēja vecuma un veci meži ar atsevišķiem liela izmēra, zarainiem kokiem. Nemiera faktora novēršana.

Lielā gaura *Mergus merganser*

Populācijas lielums valstī – 100-150 pāru (Račinskis 2004).

Konstatēta 08.06.2012 dabas pieminekļa teritorijas vidusdaļā, kad novērota mātīte ar 5 mazuļiem. Ticama ligzdošana teritorijā dobumos lielu dimensiju kokos, kādi Zaņas upes ielejā sastopami visai daudz.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešami vidēja vecuma un veci meži ar atsevišķiem liela izmēra, dobumainiem kokiem. Ligzdo lielākos dobumos nekā kaļ melnā dzilna, tādēļ nepieciešami tik veci koki, lai stumbros dobumi būtu veidojušies trupēšanas rezultātā. Nemiera faktora novēršana.

Melnā dzilna *Dryocopus martius*

Populācijas lielums valstī – 6000-8000 pāru (Račinskis 2004). Melno dzilnu Latvijā var vērtēt kā diezgan bieži sastopamu. Apdzīvo mežus ar pietiekoši lielu dimensiju kokiem (diametrs lielāks par 30 cm), kas nepieciešami dobumu kalšanai ligzdošanai – lielākus pieaugušus un vecus mežus. Svarīgs skaitu noteicošs faktors ir arī vecu koku – lauztu, izgāztu, kaltušu esamība pietiekoša daudzumā.

8.06.2012 suga teritorijā nav konstatēta, bet atrasti ziemas-pavasara perioda barošanās kalumi, kas liecina par atsevišķu īpatņu uzturēšanos neligzdošanas periodā, ielidojot no citiem mežu masīviem.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nevēlama ir mežaudžu izkopšana – sauso, puskaltušu, daļēji kritušo un gulošo koku, kā arī stumbeņu izvākšana no audzes, kā rezultātā šai sugai mazinās barības resursi un dobumu kalšanas iespējas.

Putnu faunu dabas pieminekļa teritorijā pozitīvi ir ietekmējis tas, ka daudzos nogabalos, sevišķi tā centrālajā – rietumu daļā (izņemot zemes vienību ar kadastra apzīmējumu 84940030022), nav notikusi nekāda (vai vāja) saimnieciskā, tai skaitā mežsaimnieciskā darbība kādu laiku pirms, kā arī kopš dabas pieminekļa statusa piešķiršanas. Tā rezultātā jau ilgāku periodu ir notikusi mežaudžu dabiska attīstība. Tas vislabāk ir redzams vecākās mežaudzēs, kur vērojama atvērumu veidošanās mežaudzes klājā (izgāzumi), kas rada audzes koku vecumu dažādošanos. Atsevišķās vietās vērojama struktūrelementu (kritalu, sausokņu, stumbeņu) rašanās un uzkrāšanās, radot jaunas nišas sugām, kas pirms tam nebija sastopamas vai bija mazā skaitā.

Putnu faunu teritorijā nelabvēlīgi, mazinot tās dažādību, ietekmējusi teritorijas austrumu galā Zaņas labajā krastā pārāk intensīvā pameža un paaugas, kā arī dabiska meža struktūrelementu – sauso koku, stumbeņu un kritalu izvākšana, padarot minētos objektus par deficītu un putnu sugām samazinot barošanās un ligzdošanas iespējas.

Novērtējot putnu sugas ietekmējošos faktorus un teritorijā konstatēto aizsargājamo putnu sugu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešamās prasības, svarīgi arī turpmāk:

a) Novērst mežsaimnieciska rakstura traucējumus jeb mežizstrādi. Kopš teritorijai piešķirts dabas pieminekļa statuss, tas līdz šim pārsvarā ir izdevies tās centrālajā – rietumu daļā, izņemot zemes vienību ar kadastra apzīmējumu 84940030022.

b) Saglabāt dabiskajam tuvu hidroloģisko režīmu, nepieļaujot hidroelektrostacijas izraisītas upes līmeņa svārstības. Šai nolūkā jāveic hidroelektrostacijas darbības monitorings, lai nodrošinātu caurteces režīma ievērošanu.

c) Teritorijā pēc iespējas jā saglabā līdz šim esošais pārvietošanās iespēju līmenis, saglabājot pašlaik ierīkoto taku tīklu, bet vietās, kur takas pašlaik nav iestaigātas, neizveidot tās no jauna.

2.3.5. Citas sugu grupas

Citu sugu grupu inventarizācija dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā netika veikta.

Plāna izstrādes laikā tika konstatēts, ka teritorijā ir sastopami mazajam susurim (lazdu susurim) piemēroti biotopi. Lai pārbaudītu, vai mazais susuris teritorijā ir sastopams, sadarbībā ar ekspertu V. Pilātu 07.08.2012. tika izvietoti 10 būrīši. Vienā no būrīšiem 05.09.2012. tika konstatēts mazais susuris *Muscardinus avellanarius*.

Lai gan dabas pieminekļa teritorija nav liela, Zaņas ieleja – mežu teritorija lauksaimniecības zemju vidū kopumā ir nozīmīga arī citām zīdītāju sugām. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā teritorijā tika konstatēta mežacūka, stirna, briedis, zaķis, kā arī bebra un vāveres darbības pēdas.

Teritorijā sastopamie biotopi ir potenciāli piemēroti biežāk sastopamajām abinieku un rāpuļu sugām, piemēram, parastajai vardei, parastajam krupim. Zaņas upe ir piemērota dažādām zivju sugām un zivju faunu pozitīvi ietekmē migrācija no Ventas.

2.3.6. Īpaši aizsargājamās sugas

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā dabas pieminekļa teritorijā ir konstatētas 16 īpaši aizsargājamās, kā arī vairākas reti un specifiskos biotopos sastopamas sugas (3.tabula).

Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā konstatētās aizsargājamās un retās sugas

Sugas nosaukums	ĪA	MIK	ES	SG	DMB	Biotops	Sastopamība teritorijā
<i>Augi</i>							
Baltijas dzegužpirkstīte <i>Dactylorhiza baltica</i>	1			4		ņļava	Daži eksemplāri
Pūkainā asinszāle <i>Hypericum hirsutum</i>	1	+		3		mežs	Viens cers
Otruba grīslis <i>Carex otrubae</i>	1			2		ņļava	Viens cers.
Naktsvijole <i>Platanthera sp.</i>	1			4		ņļava mežs	Daži eksemplāri
Villainā gundega <i>Ranunculus lanuginosus</i>	1	+		3		mežs	Bieži krastmalas un nogāžu mežos, arī leļpus un augšpus dabas pieminekļa teritorijas
<i>Bezmugurkaulnieki</i>							
Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	1		BD II	2		upe	Konstatētas čaulas un dzīvi īpatņi
Āemurziežu dižtauriņš <i>Papilio machaon</i>				2		ņļava, mežmala	Konstatēta imago klātbūtne
Āetrplankumu sēņgrauzis <i>Mycetophagus quadripustulatus</i>					IS	mežs	Konstatēta imago klātbūtne
Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma eremita</i>	1	+	BD II*, B II	1	SP	mežs	Konstatētas darbības pēdas
Lielais asmalis <i>Peltis grossa</i>					IS	mežs	Konstatēta imago klātbūtne
Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i>	1			2	SP	mežs, ņļava	Konstatētas darbības pēdas
Mazais torņgliemezis <i>Ena obscura</i>	1				SP	mežs	Konstatēta sugas klātbūtne
Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i>	2		BD V, B III			mežs, ņļava	Nereti
Praulenis <i>Platycerus caraboides</i>					IS	mežs	Konstatēta imago klātbūtne
Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i>	1					mežs	Bagātīga populācija
Vītolu slaidkoksņgrauzis <i>Necydalis major</i>	1			2	IS	mežs	Konstatētas darbības pēdas
<i>Putni</i>							
Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	1		PD I			mežs	Uzturas epizodiski, barošanās vieta.
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	1	+	PD I			mežs, upe	Barošanās vieta, neligzdo
Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	1	+				upe, mežs,	Ligzdo 1 pāris
<i>Zīdītāji</i>							
Mazais susuris <i>Muscardinus avellanarius</i>	1		BD IV	3		mežs	Konstatēts viens īpatnis

3. tabulā lietotie apzīmējumi:

LV – MK noteikumu Nr. 396, 14.11.2000. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 1. pielikums (īpaši aizsargājama suga), 2. pielikums (ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama suga)

MIK – MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2005. „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”

ES – Biotopu direktīvas (BD), Putnu direktīvas (PD), Bernes (B) konvencijas attiecīgajos pielikumos minētas sugas

SG – Latvijas sarkanās grāmatas attiecīgās kategorijas sugas

DMB – dabisko meža biotopu indikatorsugas (IS) vai speciālās biotopu sugas (SP)

2.4. Citas vērtības

Zaņas ielejā, upes lejteces posmā līdz Mazās Zaņas ietekai atsedzas juras perioda ieži, kuru izplatība Latvijas mērogā ir ļoti ierobežota – šī vecuma ieži salīdzinoši nelielos laukumos zemkvartāra virsmā izplatīti vien Dienvidkurzemē, turklāt pieejami tie ir tikai nedaudzos atsegumos Ventas baseina upju ielejās – Zaņas, Loša (Loses), Lētīžas, Vadakstes, Šķērveļa un Dzeldas krastos. Tie atspoguļo Latvijas teritorijas ģeoloģisko vēsturi mezozoja ērā aptuveni 155 miljonu gadu tālā pagātnē un ļauj pētīt un iepazīt paleoģeogrāfiskos un vides apstākļus, kā arī dzīvības evolūcijas gaitu attiecīgajā laikposmā. Līdzās atsegumiem aizsargājamajā Loša grīvas apvidū Zaņas lejteces atsegumos pieejamie ieži raksturo marīnos apstākļus kādi pastāvējuši šajā teritorijā jūras maksimālās transgresijas laikā Kelovejas laikmetā, kamēr citu augšminēto Ventas pieteku krastos atsedzošies ieži ir kontinentāli nogulumi. Tādējādi šī aizsargājamā teritorija ir viena no retajām vietām Latvijā, kur izziņāt šo Latvijas dabas vēstures posmu. Būtiska loma šajā izziņas procesā ir arī karbonātiežos atrodamās organismu fosilijas, kas ir nozīmīgi biostratigrāfiskiem pētījumiem cenšoties rekonstruēt senās Tetīdas (Tetisa) jūras attīstību, dažādu jūras organismu izplatību un ekoloģiju un korelēt Latvijas juras perioda nogulumus ar ģeogrāfiskajiem apgabaliem, kuru ģeoloģiskā vēsture ir līdzīga (Lietuva, Vācija, Lielbritānija u.c.).

No ģeoloģisko procesu daudzveidības viedokļa interesanta ir saistītu saldūdens kaļķakmeņu (šūnakmens) veidošanās Zaņas labā krasta gravā pie Zaņaslīču mājām. Šāda karbonātu izgulsnēšanās no pazemes ūdeņiem, kas bagāti ar kalcija bikarbonātu bija raksturīga pirms 10 000 – 7500 gadiem, kad pastāvēja samērā sauss un silts klimats, bet saldūdens kaļķiežu izgulsnēšanās, gan mazākā apjomā, turpinājās arī vēlāk (Kuršs, Stinkule, 1997). Šajā ziņā Latvijā populāras ir tādi aizsargājami objekti kā Raunas Staburags, Kazugrava (Lībānu-Jaunzemju atradne), kā arī kādreizējā Staburaga šūnakmens klints. Lai gan mazākā mērogā, bet šāda procesa norise aplūkojama arī Zaņas lejtecē.

2.5. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Dabas pieminekļis “Zaņas lejteces atsegumi” ietver tikai daļu no Zaņas lejteces ielejas, kas visā posmā no Zaņas dzirnavu ūdenskrātuves līdz ietekai Ventā ir ekoloģiski un ainaviski vienota un nozīmīga teritorija. Dabas pieminekļa teritorijā sastopami dabiskai un ekstensīvi apsaimniekotai upes ielejai raksturīgi biotopi, kas ir Eiropas Savienībā un Latvijā īpaši aizsargājami. Teritorijā nozīmīgākie aizsargājami biotopi ir 9180* *Nogāžu un gravu meži*, sevišķi mikroliegumā iekļautie meži ar veciem ozoliem, 3260 *Upju straujteses un dabiski upju posmi*, 7220* *Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus*, 6270* *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas* un 6510 *Mēreni mitras pļavas*. Minētie biotopi ir augstas kvalitātes, funkcionē kā vienota sistēma un, neskatoties uz to nelielajām platībām, ir nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ne tikai vietējā, bet arī Latvijas mērogā.

Teritorijā ir konstatētas 16 īpaši aizsargājamās sugas, no kurām teritorijā nozīmīgākās ir villainā gundega, lapkoku praulgrauzis, spožā skudra un biezā perlamutrene.

Teritorija ir nozīmīga arī kā vieta, kur sastopami un atsedzas juras perioda ieži, kuru izplatība Latvijā ir ļoti ierobežota – tikai Dienvidkurzemē. Šeit noris arī rets mūsdienu ģeoloģiskais process – saldūdens kaļķiežu izgulsnēšanās.

Teritorijas galvenās sociāli ekonomiskās vērtības ir mežos esošie koksnes resursi, pļavas, medījamo dzīvnieku uzturēšanās, kā arī iespēja izmantot teritoriju atpūtai, vides izziņai un zinātniskiem pētījumiem.

Līdzšinējā ekstensīvā teritorijas apsaimniekošana – pļavu uzturēšana un minimāla mežsaimnieciskā darbība ir sekmējusi teritorijas dabas vērtību veidošanos un saglabāšanos.

Teritorijā sastopamas dabas vērtības negatīvi var ietekmēt mežsaimnieciskās darbības intensificēšanās un apmeklētāju radītās slodzes palielināšanās, kā arī Zaņas dzirnavu hidroelektrostacijas darbība, ja netiek nodrošināts pietiekams un dabiskajam atbilstošs caurplūdums Zaņas upē.

Lai rastu kompromisu starp sociāli ekonomiskajām un dabas aizsardzības interesēm, prioritāri aizsargājami teritorijas nozīmīgākie un jutīgākie biotopi un aizsargājamo sugu atradnes, pieļaujot teritorijas saudzīgu izmantošanu atpūtai un vides izziņai, kā arī koku ciršanu ierobežotā apjomā. Ņemot vērā teritorijā sastopamās dabas vērtības, reljefa dēļ apgrūtināto apsaimniekošanu un paredzētās kompensācijām par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās, plāns paredz arī diskusijas turpināšanu ar zemes īpašniekiem par stingrākiem mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem un teritorijas aizsardzību atbilstoši dabas lieguma statusam.

III Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

Teritorija ir ģeoloģiski nozīmīga un tajā sastopamie augstas kvalitātes aizsargājamie upju, mežu, avoksnāju un zālāju biotopi funkcionē kā ekoloģiski vienota sistēma un cilvēku saimnieciskā darbība veicina teritorijas vērtību saglabāšanos.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

1. Teritorijas robežas ir atpazīstamas dabā.
2. Biotopu Direktīvas I pielikuma upju, avoksnāju, mežu un zālāju biotopi teritorijā sastopami to pašreizējā platībā un labā kvalitātē.
3. Teritorijā pastāv vitālas aizsargājamo sugu – villainās gundegas, lapkoku praulgrauža, spožās skudras, biezās perlamutrenes populācijas.
4. Ir iegūta informācija par Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopu stāvokli teritorijā.
5. Teritorijas izmantošana atpūtai un vides izziņai neatstāj negatīvu ietekmi uz sastopamajām dabas vērtībām.

IV Apsaimniekošanas pasākumi

Teritorijas apsaimniekošanas pasākumi ir plānoti atbilstoši izvirzītajiem mērķiem, norādot to prioritāti:

I – prioritāri veicams pasākums, kas būtisks teritorijas biotopu un sugu saglabāšanā un kura nerealizēšana var izraisīt to daudzuma vai kvalitātes rādītāju pasliktināšanos

II – vajadzīgs pasākums, kura īstenošana pozitīvi ietekmē dabas vērtību saglabāšanos;

Apsaimniekošanas pasākumi ir sagrupēti kategorijās *Institucionālie un organizatoriskie aspekti, Dabas vērtību saglabāšana, Informatīvie pasākumi un infrastruktūras apsaimniekošana.*

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums dots 4. tabulā.

Institucionālie un organizatoriskie aspekti

1. Teritorijas robežzīmju izvietošana

Dabas pieminekļa robežas nepieciešams iezīmēt dabā ar 10 informatīvām zīmēm saskaņā ar Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos” (MK noteikumi Nr. 364, 16.03.2010.) noteiktajām prasībām. Ieteicamās robežzīmju izvietošanas vietas norādītas 1.6. pielikumā.

Robežzīmju izvietošana dabā veic Dabas aizsardzības pārvalde.

2. Teritorijas robežu un nosaukuma precizēšana

Pašlaik teritorijas robežas juridiski nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 175, 17.04.2001. “Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”, kuru pielikumā dots teritorijas robežu apraksts un shēma. Teritorijas robežas ietver vērtības (juras perioda atsegumus), kuru aizsardzībai teritorija sākotnēji ir dibināta, kā arī šajā Zaņas ielejas posmā sastopamos aizsargājamus biotopus, taču robežas apraksts un shēma nav precīzi izmantojama digitāli un ir nepieciešams sagatavot un kā grozījumus minētajos noteikumos Ministru kabinetā apstiprināt dabas pieminekļa robežas lūzumpunktu kordinātu sarakstu un aktualizēto robežas shēmu. Ar šiem noteikumiem ir apstiprināma Natura 2000 teritorijas robeža, ko pašlaik digitāli lieto valsts iestādes (tā lietota arī plānā) un kas ir noteikta pa zemes vienību robežām vai nogāzes augšējo malu (meža malu), izņemot atsevišķas precizējamas vietas.

Attiecīgi gar meža malu nepieciešams precizēt robežu zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 84940040041, kā arī aizsargājamajā teritorijā neiekļaut zemes vienību ar kadastra apzīmējumiem 84940040008, 84940040044 un 84940030005 malas. Aizsargājamajā teritorijā nav nepieciešams iekļaut arī 0,19 ha lielo zemes vienību ar kadastra apzīmējumu 84940040088, ko aizņem neliela graviņas daļa. Pašvaldības īpašumā esošajā zemes vienībā 84940040030 teritorijas robeža nosakāma atbilstoši pašlaik digitāli lietotajai robežai kā taisna līnija no upes krasta ziemeļaustrumu virzienā līdz zemes vienību ar kadastra apzīmējumiem 84940040030, 84940040088 un 84940040003 robežpunktam (1.8. pielikums).

Kā alternatīvu var izvērtēt arī zemes vienības ar kadastra apzīmējumu 84940040030 visas pašlaik ārpus dabas pieminekļa esošās daļas iekļaušanu aizsargājamajā teritorijā, kas sekmētu Zaņas ielejas aizsardzību un teritorijas robežu atpazīstamību.. Taču šādā gadījumā nepieciešama minētās zemes vienības daļas apsekošana, izvērtēšana un vienošanās ar zemes īpašnieku (Saldus novada pašvaldību). Vēlams izvērtēt arī iespēju nākotnē veidot aizsargājamu teritoriju visā Zaņas ielejas posmā no Zaņas dzirnavām līdz ietekai Ventā, veicot dabas vērtību izpēti šajā posmā.

Līdztekus teritorijas robežas precizēšanai “Noteikumos par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem” nepieciešams grozīt arī teritorijas nosaukumu, lai to saskaņotu ar Natura 2000 teritorijas nosaukumus “Zaņas lejtece”.

Grozījumus Ministru kabineta noteikumos sagatavo Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Saistībā ar teritorijas robežu un nosaukuma precizēšanu ieteicams izvērtēt arī teritorijas pašreizējā statusa “aizsargājamais ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis” un teritorijas aizsardzības prasību atbilstību Natura 2000 teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķim (skat. pasākumu 3. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana*).

3. Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana.

Nemot vērā dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā iegūto informāciju par teritorijā sastopamajām dabas vērtībām, nepieciešams izvērtēt teritorijas pašreizējā statusa un teritorijas aizsardzības prasību atbilstību Natura 2000 teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķim. Šo pasākumu ieteicams veikt vienlaikus ar teritorijas robežas un nosaukuma precizēšanu.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā teritorijā tika konstatēti 8 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi, kas kopā aizņem 35,5 ha jeb 82,6 % no dabas pieminekļa teritorijas. Teritorijā konstatētas arī 16 īpaši aizsargājamās sugas, no kurām villainā gundega ir sastopama bieži visā teritorijā, biežā perlamutrene – visā teritorijā esošajā upes posmā, savukārt vairumam konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu nepieciešami veci, ar mirušo koksni bagāti meži. Teritorijā ir ilgstoši mežsaimnieciskās darbības neskarti, bezmugurkaulnieku un putnu sugām nozīmīgi meža nogabali ar dabiskam mežam raksturīgām struktūrām. Taču tika konstatēts arī tas, kā lielā apjomā izvācot kritālas un sausokņus dabiskam mežam raksturīgas struktūras tiek iznīcinātas un meža biotops tiek degradēts.

Tādēļ ir nepieciešams turpināt diskusiju ar zemes īpašniekiem un vienoties par teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu un zonējuma izstrādāšanu un teritorijas statusu, ņemot vērā arī aktuālo situāciju saistībā ar kompensācijām zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem Natura 2000 teritorijās un mikroliegumos. Priekšlikumus un pamatojumu teritorijas statusa maiņai skat. 5.4. nodaļā, priekšlikumus teritorijas funkcionālajam zonējumam un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem – 5.5. nodaļā un 1.10 pielikumā.

Pasākumu veic Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi, informējot un iesaistot zemes īpašniekus.

Dabas vērtību saglabāšana

4. Pļavu uzturēšana

Teritorijā atrodas 3 ha zālāju, kas atbilst Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamā biotopa un bioloģiski vērtīgā zālāja un statusam un kam ir nepieciešama regulāra apsaimniekošana – pļaušana vai noganīšana. Zālāju ieteicams pļaut reizi gadā. Nopļautais siens vienmēr jānovāc.

Pļavās saglabājami atsevišķi augošie koki, kā arī atsevišķi koki un krūmi Zaņas krastā.

Kā alternatīva iespējama zālāju noganīšana, ievērojot bioloģiski vērtīgajos zālajos noteikto lopu blīvumu.

Par šo zālāju uzturēšanu ir iespējams saņemt Lauku attīstības programmā paredzētos atbalsta maksājumus, uzņemoties attiecīgas saistības. Aktuālo informāciju iespējams saņemt Lauku atbalsta dienestā (www.lad.gov.lv), Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā (www.llkc.lv).

Lai varētu saņemt atbalsta maksājumu par bioloģiski vērtīgo zālāju uzturēšanu, dabas aizsardzības plānā norādītos Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamajos zālāju biotopus nepieciešams reģistrēt Lauku atbalsta dienesta datubāzē kā bioloģiski vērtīgos zālājus, rakstot iesniegumu Zemkopības ministrijai (<http://www.llkc.lv/?ip=400082&id=401524>). Ieteicams konsultēties arī ar Dabas aizsardzības pārvaldi, kas 2013. gadā veiks jaunu bioloģiski vērtīgo zālāju noteikšanu.

Lai saglabātu bezmugurkaulnieku sugām nepieciešamo zālāju platību īpatsvaru, līdzīgi apsaimniekojams arī zālājs zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 84940030020, kurš neatbilst aizsargājama biotopa un bioloģiski vērtīga zālāja statusam.

5. Aizaugošās pļavas atjaunošana un uzturēšana

Lai saglabātu un palielinātu atklāto platību un zālāju biotopu, kas ir arī bezmugurkaulnieku sugām nozīmīgas dzīvotnes, īpatsvaru dabas pieminekļa teritorijā, ieteicams atsākt aizaugošās pļavas zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 84940040030 apsaimniekošanu – izcirst krūmus, pļaut, novācot sienu, vai noganīt (*skat. pasākumu 3. Pļavu uzturēšana*).

Pļavā ieteicams atstāt atsevišķus kokus, veidojot parkveida ainavu. Atsevišķus augošus kokus un krūmus ieteicams atstāt arī upes krastā, lai saglabātos daļējs noēnojums.

6. Netraucētas ūdens plūsmas nodrošināšana Zaņas upē

Pasākums īstenojams pēc nepieciešamības, lai nodrošinātu Zaņas dabisku tecējumu un saglabātu upes biotopiem un biežās perlamutrenes populācijai optimālu stāvokli. Ietver vairākas regulāri veicamas aktivitātes: bebru medības, bebru dambju, kritalu un sanesu krāvumu izvākšanu no upes.

Bebru medības veicamas atbilstoši medības regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Dabas aizsardzības plāna izstādes laikā netika konstatēti no upes izvācami bebru dambji un ūdens plūsmu būtiski traucējoši koku sanesumi, taču nepieciešama regulāra stāvokļa kontrole un darbi pēc vajadzības, ko veic zemes īpašnieki vai brīvprātīgie, nepieciešamības gadījumā sadarbojoties ar Dabas aizsardzības pārvaldi. Ievēro sekojošus nosacījumus:

- Darbus, kur izmanto motorzāģus u.c. tehniku, neveic putnu ligzdošanas laikā.
- Upē atstāj resnākās siekstas, kas pilnībā neaizšķērso upi un netraucē ūdens plūsmai.
- No upes izvāktos kokus atstāj neapplūstošā upes krastā vai iznes līdz tuvākajai piebraukšanas vietai, meža zemē ārpus esošiem ceļiem gar upes krastu ar tehniku nepārvietoja.

Nepieciešams nodrošināt pēc iespējas vienmērīgāku Zaņas dzirnavu HES darbību, nodrošinot pietiekamu ekoloģisko caurplūdumu un nesvārstot ūdens līmeni. To sekmētu tādu turbīnu uzstādīšana Zaņas dzirnavu HES, kas darbojas dabiskās caurteces režīmā, un attiecīgi grozījumi ūdens resursu lietošanas atļaujā.

7. Mikroliegumu apsaimniekošana

Dabas pieminekļa teritorijā izveidotie mikroliegumi ir apsaimniekojami saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” un eksperta ieteikumiem mikroliegumu izveidošanas anketās (skat. 5.3. nodaļu).

Nepieciešams sekot līdzi aktuālajai informācijai par iespējām saņemt kompensāciju vai atbalsta maksājumus meža īpašniekiem mikroliegumos un Natura 2000 teritorijās, interesējoties Dabas aizsardzības pārvaldē un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā. Piemēram, 2012. gadā privātie meža īpašnieki varēja pieteikties uz Lauku attīstības programmas 2007-2013 pasākumu “Natura 2000 maksājumi (meža īpašniekiem)”, ja meža platībā ir aizliegta mežsaimnieciskā darbība vai aizliegta galvenā cirte, vai aizliegta galvenā cirte, vai aizliegta kailcirte ([http://www.lad.gov.lv/lv/es-atbalsts/tiesie-maksajumi/natura-2000-meza-ipasniekiem-\(nim\)](http://www.lad.gov.lv/lv/es-atbalsts/tiesie-maksajumi/natura-2000-meza-ipasniekiem-(nim))).

8. Avoksnājiem optimālu apstākļu nodrošināšana

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā nav konstatēta nepieciešamība veikt apsaimniekošanas pasākumus avoksnāju biotopos un pašlaik optimāla ir neiejaukšanās to dabiskajā attīstībā.

Pieļaujama nevēlamo krūmu un koku izciršana, pamatojoties uz sugu un biotopu jomā sertificēta eksperta atzinumu.

Ārpus aizsargājamās teritorijas nav pieļaujamas darbības, kas izmainītu grunstsūdeņu plūsmu un samazinātu ūdeņu pieplūdi avoksnājiem.

9. Neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana

No meža biotopu aizsardzības viedokļa koku ciršana un izvākšana dabas pieminekļa teritorijā nav nepieciešama un nav vēlama, izņemot specifiskus sugu un biotopu apsaimniekošanas pasākumus.

Lai samazinātu pašlaik teritorijā atļautās mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz mežu biotopiem, līdz teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanai un regulējamā režīma zonas noteikšanai nepieciešams ievērot 5.2. nodaļā minētos ieteikumus meža apsaimniekošanai.

10. Sugu un biotopu monitorings

Natura 2000 monitoringa ietvaros teritorijā tiek veikts sekojošu sugu un biotopu monitorings: 9180* *Nogāžu un gravu meži*, 7220* *Avoti, kuri izgulsnē avotkalķus*, 9010 *Veci vai dabiski boreālie meži* (1.9. pielikums). Monitorings tiek veikts pēc noteiktas metodikas, un to organizē un rezultātus apkopo Dabas aizsardzības pārvalde.

Informatīvie pasākumi un infrastruktūras apsaimniekošana

11. Taku un atpūtas vietu uzturēšana

Uzturamas un apsaimniekojamas teritorijā ierīkotās takas un atpūtas vietas (1.6. pielikums). Regulāri pēc vajadzības nepieciešams veikt

- taku izplaušanu,
- krūmu izciršanu gar takas malām,
- bīstamo koku un uz takas uzkritušo koku novākšanu (stumbrus, kas resnāki par 25 cm diametrā, novāktus atstāj takas malās),
- margu un kāpņu ierīkošanu bīstamajās vietās uz nogāzēm un labošanu,
- atkritumu aizvākšanu.

Augsnes erozijas gadījumā takās pieļaujama grants vai cita dabiska materiāla seguma ieklāšana, bet ne vairāk kā 0,75 m platumā.

Dabas pieminekļa teritorijā paredzēta viena labiekārtota atpūtas vieta, kas ietver lapeni, tualeti, galdiņu, soliņus, informācijas stendu, kā arī ugunsкура vietu (ja tā tiek ierīkota, ievērojot ugunsdrošību, un ja tiek nodrošināta ar sagatavotu malku), atkritumu urnas (ja tiek nodrošināta regulāra atkritumu aizvākšana), šūpoles utml. Papildus var ierīkot atpūtas vietas ar galdiņu un soliņiem, soliņus var izvietot arī gar takām.

Būtiski palielinot pašlaik teritorijā izvietotā labiekārtojuma apjomu vai mainot tā atrašanās vietu (pārbūvējot lapeni, ierīkojot jaunu atpūtas vietu ar lapeni citā vietā utml.), nepieciešams izstrādāt infrastruktūras izvietojuma plānu un to saskaņot ar Dabas aizsardzības pārvaldi. Labiekārtojumam pēc iespējas jāizmanto dabiskie materiāli. Izvietojot labiekārtojumu, jāizvēlas

tam piemērotas vietas, kur tas pēc iespējas labāk iekļaujas ainavā un pēc iespējas mazāk tiek bojāti nogāžu un pļavu biotopi.

Nepieciešams uzturēt un apsaimniekot arī takas posmu, kas savieno dabas pieminekļa teritoriju un Zaņas dzirnavas.

Ņemot vērā to, ka atpūtas vietas un taku labiekārtojums (lapene, soliņi, galdiņi, kāpnes, margas, tiltiņi) ir no koka, periodiski būs nepieciešams veikt to pilnīgu atjaunošanu. Takas atjaunošana ir nepieciešama arī pēc paliem un vētrām.

Informācijas centru ieteicams izvietot dabas pieminekļa teritorijā pie atpūtas vietas, sniedzot īsu, saistošu informāciju par aizsargājamo teritoriju (dibināšana un statuss, ģeoloģiskās vērtības, sugas un biotopi, vēlamā apsaimniekošana), kas papildināta ar attēliem un teritorijas shēmu (norādot takas u.c. labiekārtojuma elementus, apskates objektus), un uzvedības un drošības noteikumiem teritorijā (piemēram, aicinājumu pārvietoties pa takām un izmantot pārējo labiekārtojumu, neatstāt atkritumus, uzvesties klusi, lai redzētu dzīvniekus, uzmanīties no ērcēm, nebojāt zemsedzi utml.).

Informācijas centru ieteicams izvietot arī pie Zaņas dzirnavām, tajā, piemēram, sniedzot informāciju par Zaņas dzirnavām, Zaņas ieleju, taku un tās apskates objektiem, kā arī iespēju apmeklēt dabas pieminekļa teritoriju.

Informācijas centrus vēlams izgatavot un noformēt atbilstoši īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotā stila vadlīnijām (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/). Ieteicams izmantot arī Latvijas lauku tūrisma asociācijas “Lauku Ceļotāja” izstrādātās vadlīnijas informācijas centru sagatavošanai (http://macies.celotajs.lv/publ/research/Info_stendu_vadlinijas_LV.pdf).

Informācijas centros nav pieļaujams norādīt juras perioda atsegumu un avoksnāju atrašanās vietas.

Ja tiek veidots kājāmgājēju maršruts līdz Ventai un tiek nodrošināta takas apsaimniekošana, pieļaujama esošās takas pagarināšana caur dabas pieminekļa teritoriju, maršrutu saskaņojot ar zemes īpašniekiem un dabas aizsardzības pārvaldi un ņemot vērā sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificētu ekspertu. Veidojot jaunu taku, pieļaujama koku un krūmu ciršana un kritalu novākšana vienīgi tādā apjomā, kas nepieciešams takas drošai lietošanai. Nav pieļaujama avoksnāju biotopu bojāšana.

12. Zemes īpašnieku informēšana un izglītošana

Dabas vērtību saglabāšanā daudz ieinteresētāki ir par tām informēti un zinoši zemes īpašnieki. Zemes īpašniekus iespējams informēt individuāli, ar publikāciju un masu mēdiju palīdzību, informatīvos semināros, piemēram:

- Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvji apmeklē un informē teritorijai blakus dzīvojošos zemes īpašniekus, veicot dabas pieminekļa teritorijas kontroli;
- Dabas aizsardzības pārvalde sagatavo un sadarbībā ar Zaņas pagasta pārvaldi nogādā dabas pieminekļa teritorijā ietilpstošās zemes īpašniekiem dabas aizsardzības plāna kopsavilkuma izdrukas (dabas aizsardzības plāna paplašināts un ilustrēts kopsavilkums tiek sagatavots līdz dabas aizsardzības plāna izstrādes beigām projekta LLIII-164 “Pārrobežu sadarbība Ventas baseina apgabala dabas vērtību apsaimniekošanā” ietvaros);
- dabas aizsardzības plāna kopsavilkums tiek publicēts Zaņas pagasta pārvaldes interneta vietnē, kā arī tiek izdots drukātā veidā un izplatīts teritorijai pieguļošo zemju īpašniekiem un teritorijas apmeklētājiem
- tiek organizēti informatīvi semināri zemes īpašniekiem par dabas vērtībām Zaņas ielejā un to saglabāšanai nepieciešamajiem apstākļiem, dabas vērtības saudzējošu mežu apsaimniekošanu u.c.

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums

Precīzas izmaksas ir grūti prognozējamas, tās būs atkarīgas no izmaksām konkrētā gadā. Tabulā minēts optimālais pasākumu izpildes termiņš.

Nr.p.k	Pasākums	Mērķa Nr.	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes indikatori
<i>Institucionālie un organizatoriskie aspekti</i>							
1.	Teritorijas robežzīmju izvietošana	1.	II, 2013.	DAP	DAP	Atkarībā no materiāliem	izvietotas 10 robežzīmes
2.	Teritorijas robežu un nosaukuma precizēšana	1.	II, 2013.-2014.	VARAM	VARAM	Budžeta ietvaros	Ministru kabineta apstiprināta teritorijas robežu shēma ar robežas lūzumpunktu koordinātu sarakstu. Normatīvos tiek lietots viens teritorijas nosaukums (Zaņas lejtece).
3.	Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana	2., 3.	II, 2013.-2014.	VARAM	VARAM	Budžeta ietvaros	Informējot un iesaistot zemes īpašniekus, sagatavots teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts un apstiprināts Ministru kabinetā.
<i>Dabas vērtību saglabāšana</i>							
4.	Pļavu uzturēšana	2., 3.	I, katru gadu	zemes īpašnieki, atbalsta maksājumi	zemes īpašnieki	~ 250 Ls/ha gadā	Pļavu platība nesamazinās, augu sugu sastāvs un zelmeņa struktūra ir aizsargājamajiem biotopiem atbilstoša.
5.	Aizaugošās pļavas atjaunošana un uzturēšana.	2.,3.	II, katru gadu	zemes īpašnieki, atbalsta maksājumi	zemes īpašnieki	~ 250 Ls/ha gadā	Zālāja platība palielinās, sugu sastāvs un zelmeņa struktūra sāk līdzināties bioloģiski vērtīgam zālājam.
6.	Netraucētas ūdens plūsmas nodrošināšana Zaņas upē	2.	I, katru gadu atbilstoši situācijai	zemes īpašnieki, fondu finansējuma piesaistīšana	zemes īpašnieki, brīvprātīgie, mednieki	n.z.	Dabiska ūdens plūsma upē
7.	Mikroliegumu apsaimniekošana	2., 3.	I, pēc vajadzības	zemes īpašnieki, atbalsta maksājumi	zemes īpašnieki	n.z.	Dabiskam mežam atbilstoša struktūra, lapkoku praulgrauzim piemēroti apstākļi.

4. tabulas turpinājums

Nr.p.k	Pasākums	Mērķa Nr.	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes indikatori
8.	Avoksnājiem optimālu apstākļu nodrošināšana	2.,	I, pastāvīgi	zemes īpašnieki, atbalsta maksājumi	zemes īpašnieki	n.z	Biotopa platība nesamazinās un kvalitātes rādītāji nepasliktinās
9.	Neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana	2., 3.	I, pēc vajadzības	zemes īpašnieki, atbalsta maksājumi	zemes īpašnieki	n.z.	Augstas kvalitātes aizsargājami mežu biotopi.
10.	Sugu un biotopu monitorings	4.	II, reizi 6 gados	DAP	DAP	projekta budžeta ietvaros.	Informācija par nogāžu un gravu mežu, boreālo mežu, avoksnāju biotopu kvalitāti
<i>Informatīvie pasākumi un infrastruktūras apsaimniekošana</i>							
11.	Taku un atpūtas vietu uzturēšana (ietverot takas līdz Zaņas dzirnavām)	5	I, katru gadu ikdienas uzturēšana periodiski pēc vajadzības pilnīga atjaunošana	fondu finansējuma piesaistīšana, Saldus novada pašvaldība, DAP	Zaņas pagasta pārvalde	ikdienas uzturēšana ~ 2000 Ls/gadā, pilnīga atjaunošana ~ 150 000 Ls, 1 stends ~ 300 Ls, (atkarīgs no materiāliem)	Infrastruktūra ir izmantojama, nenotiek zemeszemes izbrādāšana un teritorijas piemēslošana.
12.	Zemes īpašnieku informēšana un izglītošana	2., 3.	I, 2012.-2013., turpmāk pēc vajadzības	fondu finansējuma piesaistīšana, DAP	DAP, MKPC, Zaņas pagasta pārvalde	n.z	Zemes īpašnieki ir informēti par teritorijā sastopamajām dabas vērtībām un piedalās to saglabāšanā.

V Plāna ieviešana un atjaunošana

Plānu ievieš pēc tā apstiprināšanas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā.

Dabas aizsardzības plāns ir paredzēts laika periodam no 2012. līdz 2025. gadam, taču pasākumi ir pārskatāmi un maināmi, ja to pamato monitoringa vai pētījumu rezultāti. Izmaiņas apsaimniekošanas pasākumos rakstiski saskaņo ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Plāns grozāms, pagarināms un atjaunojams Ministru kabineta noteikumos „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (MK noteikumi Nr.686, 09.10.2007.) noteiktajā kārtībā.

5.1. Iespējamie teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas scenāriji

Teritorijas turpmākajā aizsardzībā iespējami vairāki scenāriji:

- A.** Teritorijas juridiskais regulējums nemainās, teritorijas funkcionālais zonējums netiek veidots, **meža īpašnieki brīvprātīgi ievēro papildus prasības mežu apsaimniekošanā** (skat. pasākumu 9. *Neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana*, 5.2. nodaļu).

Šādā gadījumā zemes īpašniekiem ir lielākas iespējas savā mežā iegūt koksni, taču tas, cik lielā mērā dabas pieminekļa teritorijā arī ārpus izveidotajiem mikroliegumiem saglabāsies aizsargājami mežu un avoksnāju biotopi, galvenokārt paliek zemes īpašnieku atbildībā. Saskaņojot galveno cirti, Dabas aizsardzības pārvalde ņem vērā aizsargājamo biotopu un sugu atradnes un plānā dotos ieteikumus meža apsaimniekošanai.

Šādā gadījumā, atjaunojoties un pilnveidojoties kompensāciju sistēmai par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, zemes īpašniekiem tiek kompensēts vienīgi pastāvošais kailcirtes aizliegums, ja kompensāciju sistēma neparedzēs iespēju kompensēt arī zemes īpašnieku brīvprātīgi uzņemtās saistības.

- B.** Sugu un biotopu aizsardzībai dabas pieminekļa teritorijā **tiek veidoti mikroliegumi**, ko ierosina zemes īpašnieki, Dabas aizsardzības pārvalde, sugu un biotopu eksperti vai jebkura cita juridiska vai fiziska persona.

Šādā gadījumā tiek nodrošināta aizsargājamo biotopu un sugu aizsardzība konkrētās vietās. Atjaunojoties un pilnveidojoties kompensāciju sistēmai, zemes īpašniekiem tiek atbilstoši kompensēti noteiktie aprobežojumi.

Nepieciešams iniciators mikroliegumu ierosināšanai, kā arī papildus darbs apsekojot potenciālās mikroliegumu teritorijas un sagatavojot mikroliegumu pieteikumus.

- C.** Teritorijai **tiek mainīts juridiskais statuss** un individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos visā teritorijā tiek noteiktas vienotas dabas lieguma statusam atbilstošas prasības (skat. pasākumu 3. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana*, 5.4., 5.5. nodaļu).

Aizsargājamo biotopu un sugu aizsardzība tiek nodrošināta visā teritorijā.

Nepieciešama diskusija un vienošanās ar zemes īpašniekiem par teritorijas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos ietveramajām prasībām.

Neveidojot zonējumu un nenodalot bioloģiski vērtīgākās un mazāk vērtīgās vietas, var būt apgrūtināta prasību noformēšana individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos, kā arī noteikto aprobežojumu atbilstoša kompensēšana, atjaunojoties un pilnveidojoties kompensāciju sistēmai.

- D.** Teritorijai tiek izstrādāti un apstiprināti **individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un zonējums**, nodalot regulējamā režīma zonu un dabas lieguma zonu (skat. pasākumu 3. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana*, 5.5. nodaļu, 1.10. pielikumu).

Individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos tiek noteiktas dabas vērtībām atbilstošas prasības, kas, atjaunojoties kompensāciju sistēmai, zemes īpašniekiem tiek atbilstoši kompensētas.

Nepieciešama diskusija un vienošanās ar zemes īpašniekiem par teritorijas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos ietveramajām prasībām un zonējumu.

- E.** Tiek veiktas sarunas ar privāto mežu īpašniekiem par dabas pieminekļa teritorijā ietilpstošās **zemes pārdošanu valstij**.

Ņemot vērā to, ka meža biotopu aizsardzībai šajā teritorijā nepieciešama neiejaukšanās (izņemot specifiskus gadījumus, kad nepieciešams apsaimniekot sugu dzīvotnes vai dižkokus) un lielā daļā dabas pieminekļa teritorijas tiek plānota regulējamā režīma zona un iespējas iegūt koksni būs minimālas, šāds risinājums konkrētos gadījumos varētu būt izdevīgs gan zemes īpašniekiem, gan valstij.

5.2. Priekšlikumi mežu apsaimniekošanai

Pašlaik dabas pieminekļa teritorijā (izņemot mikroliegumu teritorijas) spēcīgi esošie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie izmantošanas un aizsardzības noteikumi pieļauj ierobežotu mežsaimniecisko darbību – galveno cirti ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un neveidojot atvērumus lielākus par 0,1 ha un saglabājot biezi 0,4 un ekoloģiskos kokus; kopšanas cirti; sanitāro cirti, saglabājot visus augtspējīgos kokus; sauso un kritušo koku izvākšanu, atstājot mežaudzē kritālas un sausokņus, kuru diametrs lielāks par 50 cm un iespēju robežās arī kritālas un sausokņus, kuru diametrs lielāks par 25 cm. Īstenojot pieļautās darbības pilnā apjomā, būtiski samazinātos meža biotopu dabiskums un kvalitāte.

Ievērojot tālāk sekojošos ieteikumus, meža apsaimniekotāji var mazināt mežsaimnieciskās darbības negatīvo ietekmi uz aizsargājamajiem mežu biotopiem.

Meža apsaimniekošanā papildus normatīvu prasībām nepieciešams ievērot vismaz sekojošus nosacījumus:

- neveikt mežsaimniecisko darbību avoksnājos, izņemot pasākuma 8. *Avoksnājiem optimālu apstākļu nodrošināšana* aprakstā minētajos gadījumos,
- necirst kokus un krūmus putnu ligzdošanas laikā no 15.marta līdz 31.jūlijam,
- necirst kokus uz stāvām nogāzēm, izņemot zem un 2 m platā telpā ap veco koku vainagiem,
- necirst pirmā stāva platlapjus,
- necirst dobumainus kokus,
- necirst vecās lazdas,
- mežaudzē prioritāri saglabāt visu sugu resnākos kokus, kā arī visu vecumu platlapjus,
- mežaudzē atstāt mirušo koksni (sausos un gāztos kokus, stubeņus, kritālas, kuru diametrs lielāks par 25 cm) apjomā, kas sasniedz vismaz 20 m³ /ha; ja mirušās koksnes ir vairāk, prioritāri atstāj resnākos stubrus;
- saglabāt mežābeles;
- saglabāt noturīgu mežaudzi, to neizretinot vienlaidu platībā.

Koku, kā arī ievu un lazdu ciršana pieļaujama:

- vietās, kas neatbilst aizsargājama biotopa statusam,

- zem un 2 m platā telpā ap veco koku vainagiem,
- veidojot atvērumus mežaudzēs uz līdzena reljefa,
- taku un atpūtas vietu uzturēšanai un apmeklētāju drošībai,
- skatu punktu un skatu līniju atsegšanai, ja tas nesamazina aizsargājamo biotopu vai sugu dzīvotņu kvalitāti,
- atsevišķu koku ciršana citur, ievērojot augstāk minētos nosacījumus.

5.3. Priekšlikumi mikroliegumu apsaimniekošanai

Nepieciešams ievērot Ministru kabineta noteikumu “Mikroliegumu izveidošanas aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” prasības, kas nosaka mikroliegumos pieļaujamās un aizliegtās darbības, kā arī sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificētu ekspertu sniegtās rekomendācijas.

Saskaņā ar eksperta atzinumu nogāžu un gravu mežu biotopu aizsardzībai izveidoto mikroliegumu (skat. 1.4. pielikumu) anketās, vēlama kokaugu izciršana, izveidojot aptuveni 2 m platu brīvu telpu starp lielo ozolu un apkārt esošo kokaugu vainagiem, necērtot pirmā stāva platlapjus. Pirms darbu veikšanas ieteicams konsultēties ar meža biotopu un sugu jomā sertificētu ekspertu.

Arī pārējā dabas pieminekļa teritorijā nogāžu un gravu mežu biotopu, avoksnāju un villainās gundegas aizsardzībai (arī citu atbilstoša statusa aizsargājamo biotopu vai sugu aizsardzībai, ja to pamato sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēta eksperta atzinums) iespējams veidot mikroliegumus. Mikrolieguma veidošanu var ierosināt jebkura persona, tostarp zemes īpašnieks, aizpildot “Mikroliegumu izveidošanas aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu” pielikumā esošo pieteikumu un iesniedzot to Dabas aizsardzības pārvaldē.

5.4. Priekšlikumi teritorijas statusa maiņai

Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” *dabas pieminekļi ir atsevišķi, savrupi dabas veidojumi: aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi un citi dabas retumi, kam ir zinātniska, kultūrvēsturiska, estētiska vai ekoloģiska vērtība.*

Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” *dabas liegumi ir cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus.*

Atbilstoši informācijai Eiropas Komisijas Natura 2000 teritoriju datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu/natura2000/SDFPublic.aspx?site=LV0415600>) teritorijai ir liela nozīme Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu 9180* *Nogāžu un gravu meži*, 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes*, 8220 *Smilšakmens atsegumi*, 8210 *Karbonātisku pamatiežu atsegumi* un biežās perlamutrenes *Unio crassus* populācijas aizsardzībā., kā arī nozīme biotopu 9020* *Veci jaukti platlapju meži* un 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* aizsardzībā.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā teritorijā tika konstatēti 8 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi, kas kopā aizņem 35,5 ha jeb 82,6 % no dabas pieminekļa teritorijas. Teritorijā konstatētas arī 15 īpaši aizsargājamās sugas, no kurām villainā gundega ir sastopama bieži visā teritorijā, biežā perlamutrene – visā teritorijā esošajā upes posmā, savukārt vairumam konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu nepieciešami veci, ar mirušo koksni bagāti meži.

Lai gan teritorija ietver ģeoloģiski nozīmīgu juras perioda iežu iegulas un to atsegumus un teritorijā sastopamais biotopu komplekss ir atbilstošs teritorijas ģeomorfoloģijai (upes ieleja, gravas), tomēr Natura 2000 teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķim atbilstošāks būtu dabas lieguma statuss. Diskusijā par teritorijas statusa maiņu ir iesaistāmi zemes īpašnieki (skat.

pasākumu 3. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana*).

5.5. Priekšlikumi teritorijas funkcionālajam zonējumam un individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

Prasības sugu un biotopu aizsardzībai dabas pieminekļa teritorijā pašlaik nosaka:

- Izveidoto mikroliegumu teritorijā – “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, kas ietver sugu un biotopu aizsardzībai nepieciešamās prasības.
- Pārējā dabas pieminekļa teritorijā – “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kuru nozīmīgākās prasības ir aizliegums iegūt derīgos izrakteņus, mainīt zemes lietošanas kategoriju, cirst kokus kailcirtē, bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas aizliegts cirst kokus galvenajā cirtē, ierīkot publiski pieejamus infrastruktūras objektus, rīkot sacensības klinšu kāpšanā, rīkot publiskus pasākumus, kuros piedalās vairāk par 60 cilvēkiem.
- Aizliegumu uz Zaņas būvēt jebkādas jaunus aizsprostus un mehāniskus šķēršļus nosaka MK noteikumi Nr.27, 15.01.2002. “Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus.
- MK noteikumi Nr.189, 08.05.2001. “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” nosaka to, ka mežā jāatstāj visas kritālas, kuru diametrs lielāks nekā 50 centimetru, bet apjomos, kas ļauj nodrošināt meža atjaunošanu, saglabā kritālas, kuru diametrs ir 25-50 centimetru, mežabeles un kadiķus. Nolaustu koku stubeņus un lielāko izmēru nokaltušus stāvošus kokus, kas neapdraud darba drošību, saglabā apjomos, kas netraucē meža atjaunošanu un neapdraud meža sanitāro stāvokli.

Iepriekš minētās prasības nodrošina mikroliegumu teritorijas un pļavu biotopu, un lielā mērā arī upes biotopu aizsardzību, taču pilnībā nenodrošina meža un avoksnāju biotopu aizsardzību ārpus mikroliegumu teritorijas. Piemēram, nav ierobežojumu koku ciršanai putnu ligzdošanas laikā, nav aizliegta rekonstruktīvā cirte, nav ierobežojumu kopšanas cirtei, nav pietiekamas prasības mirušās koksnes atstāšanai mežā. Līdz ar to pašlaik sugu un biotopu aizsardzības nodrošināšana lielā mērā ir atkarīga no zemes īpašnieku labās gribas (skat. pasākumu 9. *Neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana* un 5.2. nodaļu).

Salīdzinot ar pašreizējo situāciju, teritorijas dabas vērtību saglabāšanos sekmētu papildus prasību noteikšana visā dabas pieminekļa teritorijā, pielīdzinot to dabas lieguma statusam:

- galvenās un rekonstruktīvās cirtes aizliegums;
- sanitārās cirtes aizliegums, izņemot slimību un kaitēkļu masveida savairošanās gadījumus, kuros tiek apdraudētas mežaudzes ārpus dabas pieminekļa teritorijas;
- aizliegums cirst kokus uz stāvām nogāzēm, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) un gadījumus, kad tiek veikts sugu vai biotopu apsaimniekošanas pasākums;
- aizliegums cirst kokus avoksnājos, izņemot gadījums, kad tiek veikts avoksnāju apsaimniekošanas pasākums;
- aizliegums cirst kokus un krūmus no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot bīstamos kokus;
- aizliegums cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus;
- aizliegums cirst mežabeles;

- aizliegums cirst dabumainus kokus;
- kopšanas cirtē prioritāri saglabā vecākos un lielāko izmēru kokus, kā arī visu vecumu platlapjus;
- kopšanas cirtē saglabā veco lazdu pudurus;
- mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus, ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus;
- aizliegums uzart pļavas;
- aizliegums ierīkot hidrotehniskas būves, mainīt upju krasta līniju un gultni.

Prasības iespējams diferencēt, nodalot regulējamā režīma un dabas lieguma zonas (1.10. pielikums). Potenciālajā regulējamā režīma zonā prioritāri paredzēta dabisko procesu norise, pieļaujot vienīgi:

- uzturēšanos,
- meža nekoksnes vērtību (ogu, sēņu, riekstu) iegūšanu,
- medības, maksšķerēšanu,
- drošībai un ugunsdrošībai nepieciešamo pasākumu veikšanu, tostarp bīstamo koku novākšanu, tos atstājot mežaudzē,
- teritorijas uzraudzību,
- zinātnisko izpēti,
- meža inventarizāciju,
- monitoringu,
- ar rakstisku Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju biotopu un sugu dzīvotņu apsaimniekošanai nepieciešamo pasākumu veikšanu,
- ar rakstisku Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju kājāmgājēju takas ierīkošanu un uzturēšanu.

Saskaņā piedāvāto zonējuma projektu (1.10 pielikums) nodalītajā dabas lieguma zonā tiktu saglabātas pašlaik spēkā esošās prasības (izņemot tās, kas ir pretrunā papildus ieteiktajām prasībām), kā arī pievienotas papildus prasības:

- galvenās un rekonstruktīvās cirtes aizliegums;
- sanitārās cirtes aizliegums, izņemot slimību un kaitēkļu masveida savairošanās gadījumus, kuros tiek apdraudētas mežaudzes ārpus dabas pieminekļa teritorijas;
- aizliegums cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus);
- aizliegums cirst kokus un krūmus no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot bīstamos kokus;
- aizliegums cirst mežābeles;
- aizliegums cirst dabumainus kokus;
- mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus, ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus;
- kopšanas cirtē prioritāri saglabā vecākos un lielāko izmēru kokus, kā arī visu vecumu platlapjus;
- aizliegums uzart pļavas;
- aizliegums ierīkot hidrotehniskas būves, mainīt upju krasta līniju un gultni.

Diskusijā par teritorijas funkcionālo zonējumu un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu ir iesaistāmi zemes īpašnieki (skat. pasākumu 3. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu sagatavošana*).

5.6. Priekšlikumi izpētei un jaunas aizsargājamās dabas teritorijas veidošanai Zaņas ielejā

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika apsekota Zaņas ieleja no Zaņas dzirnavām līdz ietekai Ventā. Tika konstatēts, ka visā šajā posmā upes ielejas reljefs ir dabisks, nenotiek intensīva saimnieciskā darbība, ko ierobežo arī Aizsargjoslu likuma prasības un stāvās nogāzes. Zaņas upe visā posmā atbilst Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamam biotopam *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*, uz nogāzēm sastopami aizsargājamie nogāžu un gravu meži. Visā apsekotajā ielejas posmā piemērotos biotopos (krastmalu un nogāžu meži) sastopama īpaši aizsargājamā augu suga villainā gundega, kuras aizsardzībai var veidot mikroliegumus. Taču veiktā apsekošana nav pietiekama, lai ierosinātu jaunas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas veidošanu šajā Zaņas ielejas posmā. Ir nepieciešama biotopu kartēšana un aizsargājamo sugu inventarizācija, ir jāņem vērā teritorijas loma „zaļo koridoru” veidošanā, ainavas aizsardzībā un rekreācijā, kā arī jāizvērtē teritorijas citas apsaimniekošanas iespējas.

Ieteicams veikt kompleksu Zaņas ielejas no Zaņas dzirnavām (ietverot uzpludinājumu) līdz ietekai Ventā izpēti, organizēt visu ieinteresēto pušu diskusiju par teritorijas vienotas apsaimniekošanas un aizsardzības iespējām, kā rezultātā varētu tikt izveidota vietējas vai valsts nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija.

5.7. Priekšlikumi novada teritorijas plānojumam

Pozitīvi vērtējama pašlaik spēkā esošajā teritorijas plānojumā noteiktā ainaviskā teritorija Zaņas ielejā no Zaņas dzirnavu ūdenskrātuves līdz ietekai Ventā. Arī jaunajā novada teritorijas plānojumā ieteicams noteikt šādu ainavisko teritoriju, kurai būtu plānojama vienota apsaimniekošana ar prioritāti dabas un ainavas aizsardzībai un atpūtai un tūrismam.

Ieteicams paredzēt tematiskā plānojuma izstrādi Zaņas ielejas aizsardzībai un apsaimniekošanai no Zaņas dzirnavu uzpludinājuma (to ietverot) līdz ietekai Ventā, kura ietvaros varētu veikt izpēti un izdiskutēt iespējamus risinājumus, tostarp tūrisma un atpūtas iespējas un vietējas vai valsts nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas veidošanu papildus esošajam dabas piemineklim.

Ņemot vērā Zaņas ielejā arī ārpus Natura 2000 teritorijas robežām sastopamos aizsargājamus biotopus un ielejas ainavisko vērtību, mežsaimnieciskā darbība tajā arī ārpus aizsargājamās dabas teritorijas būtu veicama ļoti saudzīgi, necērtot kailcirtes, necērtot kokus uz stāvajām nogāzēm, atstājot mežā resnākos sausokņus un kritālas. Bioloģiski vērtīgākajās vietās sugu un biotopu aizsardzībai var veidot mikroliegumus.

Teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartē, kā arī teritorijas apbūves un izmantošanas noteikumos nebūtu jāparedz derīgo izrakteņu ieguves teritorijas un derīgo izrakteņu ieguve Zaņas lejteces ielejā, ņemot vērā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteikto, ka dabas pieminekļa teritorijā aizliegts “iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskām vajadzībām”, kā arī visas Zaņas ielejas ekoloģisko un ainavisko vērtību.

Izmantotā literatūra

- Andrušaitis, G. (red.) 1998. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 4. sējums. Bez mugurkaulnieki. Rīga, 1-388.
- Andrušaitis, G. (red.) 2003. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 3. sējums. Vaskulārie augi. Rīga, 1-691.
- Brangulis A.J., Kuršs V., Misāns J., Stinkulis Ģ. 1998. Latvijas ģeoloģija 1:500 000 mēroga ģeoloģiskā karte un pirmskvartāra nogulumu apraksts. Rīga, Valsts ģeoloģijas dienests. 70 lpp.
- Huene F. 1937. Plesiosaurier im kurländischen Jura. *Zentralblatt für Mineralogie, Geologie und Paläontologie*, S. 50-52
- Ischreyt G. 1937. Zur Fauna des ostbaltischen Jura. *Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga*, 62: 123-125.
- Juškevičs V., Kondratjeva S., Mūrnieks A., Mūrniece S., 1997. Latvijas ģeoloģiskā karte, mērogs 1:200 000, 31. lapa – Liepāja. Paskaidrojuma teksts un kartes. Rīga, Valsts ģeoloģijas dienests. 48 lpp.
- Kalniņa, A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. Kavacs, G. (red.) Latvijas daba. Rīga, Latvijas enciklopēdija. 2. sēj. 245. - 247. lpp.
- Krūmiņš, R. 1998. Klimatiskā karte. Kavacs, G. (red.) Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 408. lpp.
- Kuršs V, Stinkule A. 1972. Māli Latvijas zemes dzīlēs un rūpniecībā. Rīga, Liesma, 87 lpp.
- Kuršs V, Stinkule A. 1997. Latvijas derīgie izrakteņi. Rīga, LU, 200 lpp.
- Lukševiča L., Lukševičs E., 2003. Latvijas vidusjuras gliemju fosiliju sistemātiskais sastāvs. *Daba un Muzejs*, 8: 104-113.
- Nikodemus, O. 1998. Augšņu karte. Kavacs, G. (red.) Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 410. lpp.
- Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga. LOB
- Ramans, K. 1994. Aina rajonēšana. Kavacs G. (red.) Latvijas daba. 1. sēj. Rīga, Preses nams, 22.-24.. lpp.
- Stinkulis Ģ. 1998. Zaņas atsegumi. Latvijas daba. Rīga, Preses nams, 115. lpp.
- Zīverts A. 1998. Zaņa. Latvijas daba. Rīga, Preses nams, 115. lpp.
- Emerald, 2002. Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2004. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs DANCEE
- VMD Saldus virsmežniecības lēmumi par mikroliegumu izveidošanu Nr. 5-6/248, 09.05.2006., Nr. 5-6/316, 08.06.2006.

Interneta resursi

<http://eur-lex.europa.eu>
www.daba.gov.lv
www.likumi.lv
www.lvgmc.lv
www.saldus.lv
www.varam.gov.lv

Pielikumi

1. Kartes

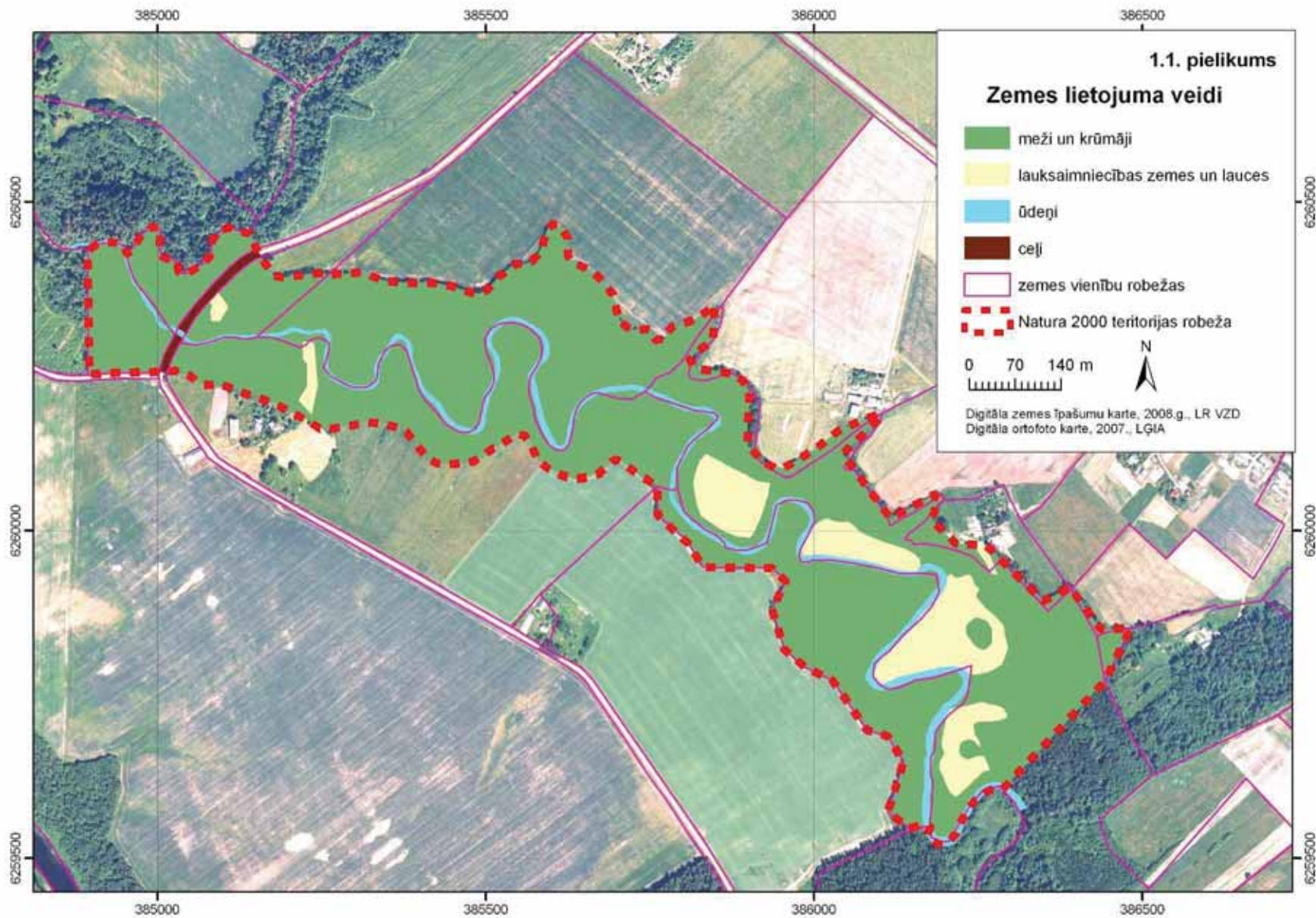
- 1.1. pielikums. Zemes lietošanas veidi
- 1.2. pielikums. Zemes īpašuma formas
- 1.3.1. pielikums. Aizsargājamie biotopi
- 1.3.2. pielikums. Aizsargājamās sugas
- 1.4. pielikums. Biotopu apsaimniekošanas pasākumi
- 1.5. pielikums. Tūrisma infrastruktūra Zaņas ielejā
- 1.6. pielikums. Tūrisma infrastruktūra
- 1.7. Mežaudžu plāns
- 1.8. Robežas precizēšana
- 1.9. Monitoringa teritorijas
- 1.10. Potenciālā zonējuma priekšlikums

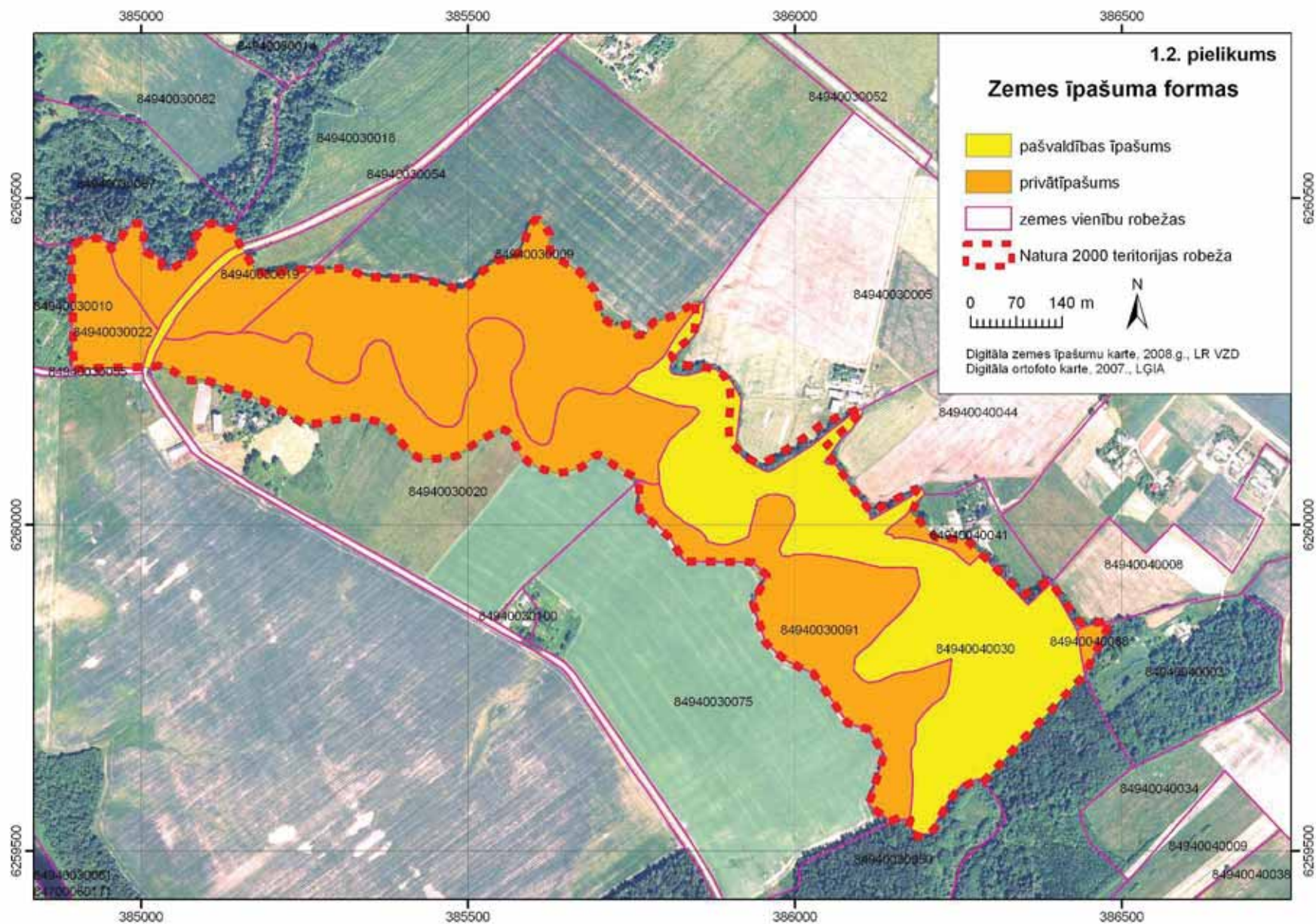
2. Teksta pielikumi

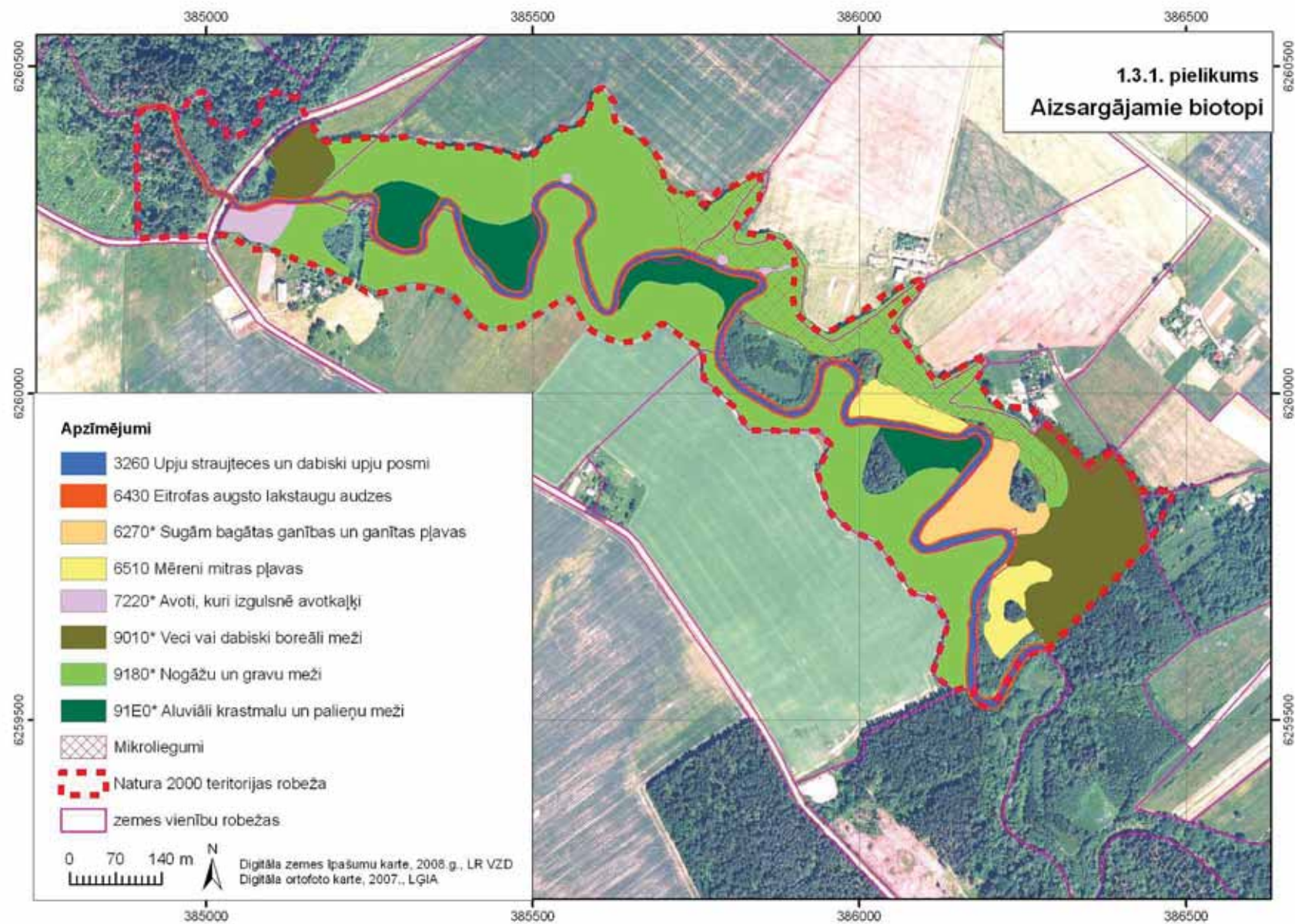
- 2.1. pielikums. Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” robežu shēma un robežu apraksts atbilstoši MK noteikumu Nr. 175, 17.04.2001. 156. pielikumam.
- 2.2. pielikums. Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā konstatētās putnu sugas

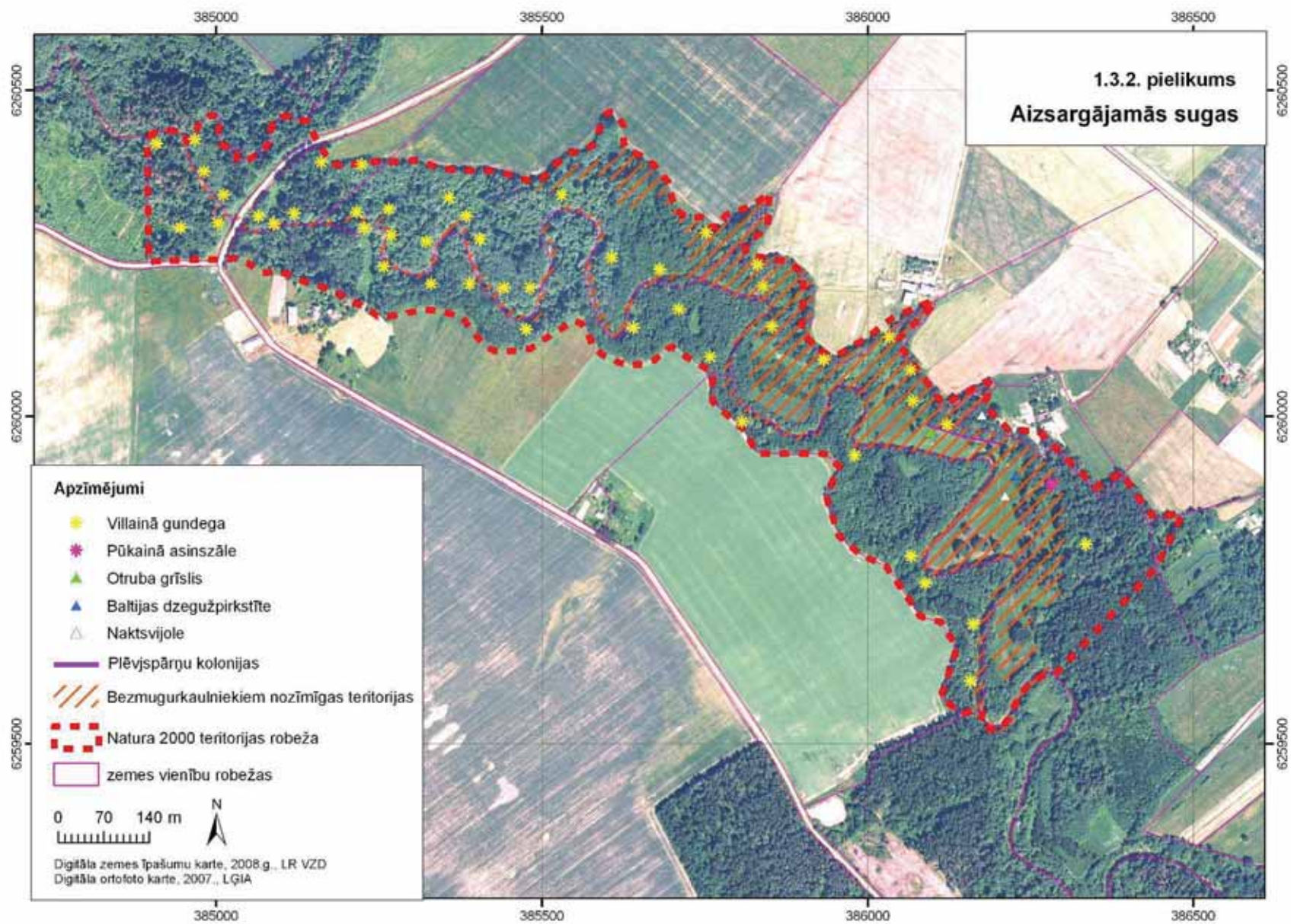
3. Dokumenti

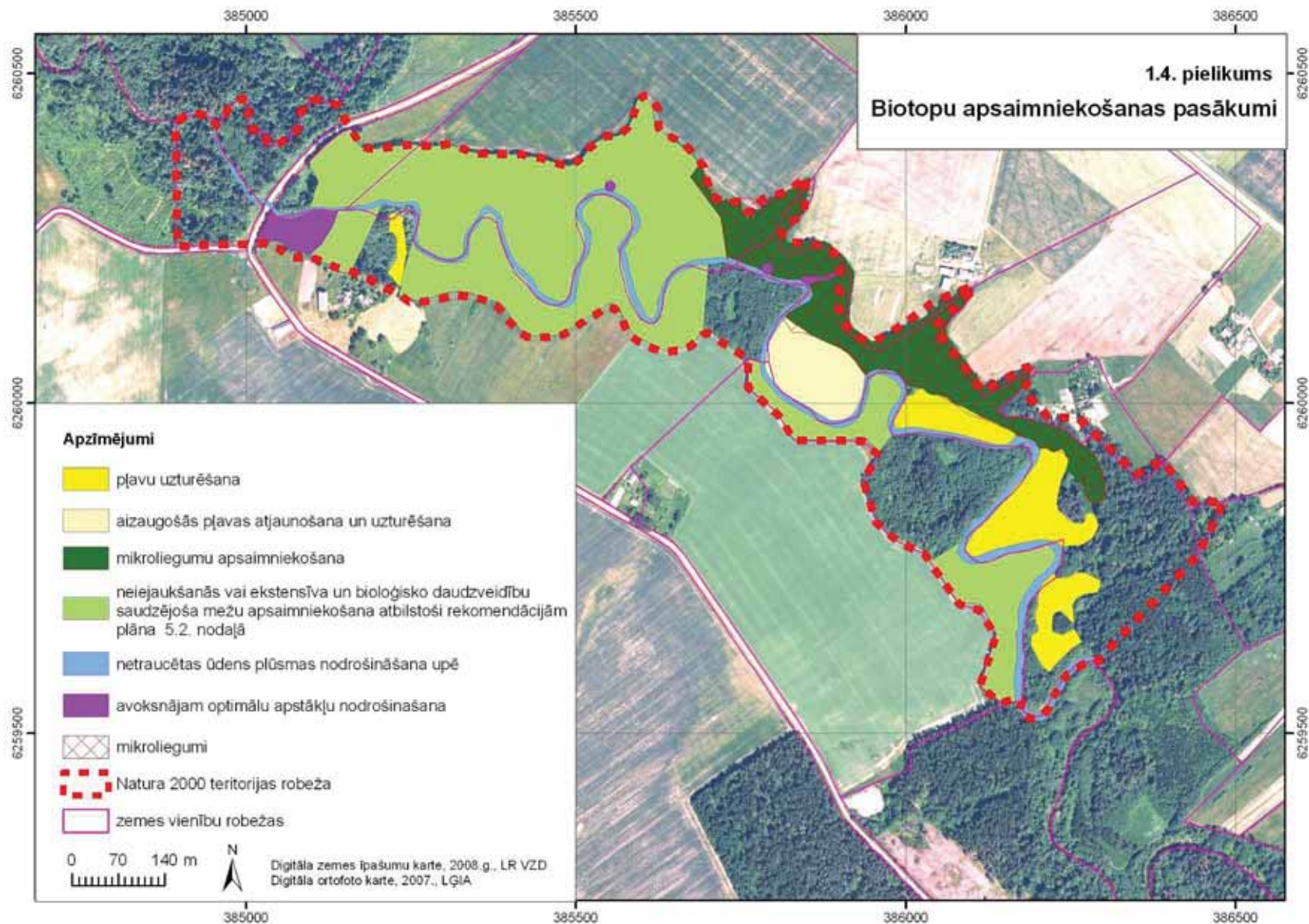
- 3.1. pielikums. Plāna sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols
- 3.2. pielikums. Pārskats par dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādi
- 3.3. pielikums. Sabiedriskās apspriešanas laikā saņemto priekšlikumu izvērtējums
- 3.4. pielikums. Pašvaldības atzinums par dabas aizsardzības plāna saskaņošanu
- 3.5. pielikums. Pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokols
- 3.6. pielikums. Pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokola pielikums

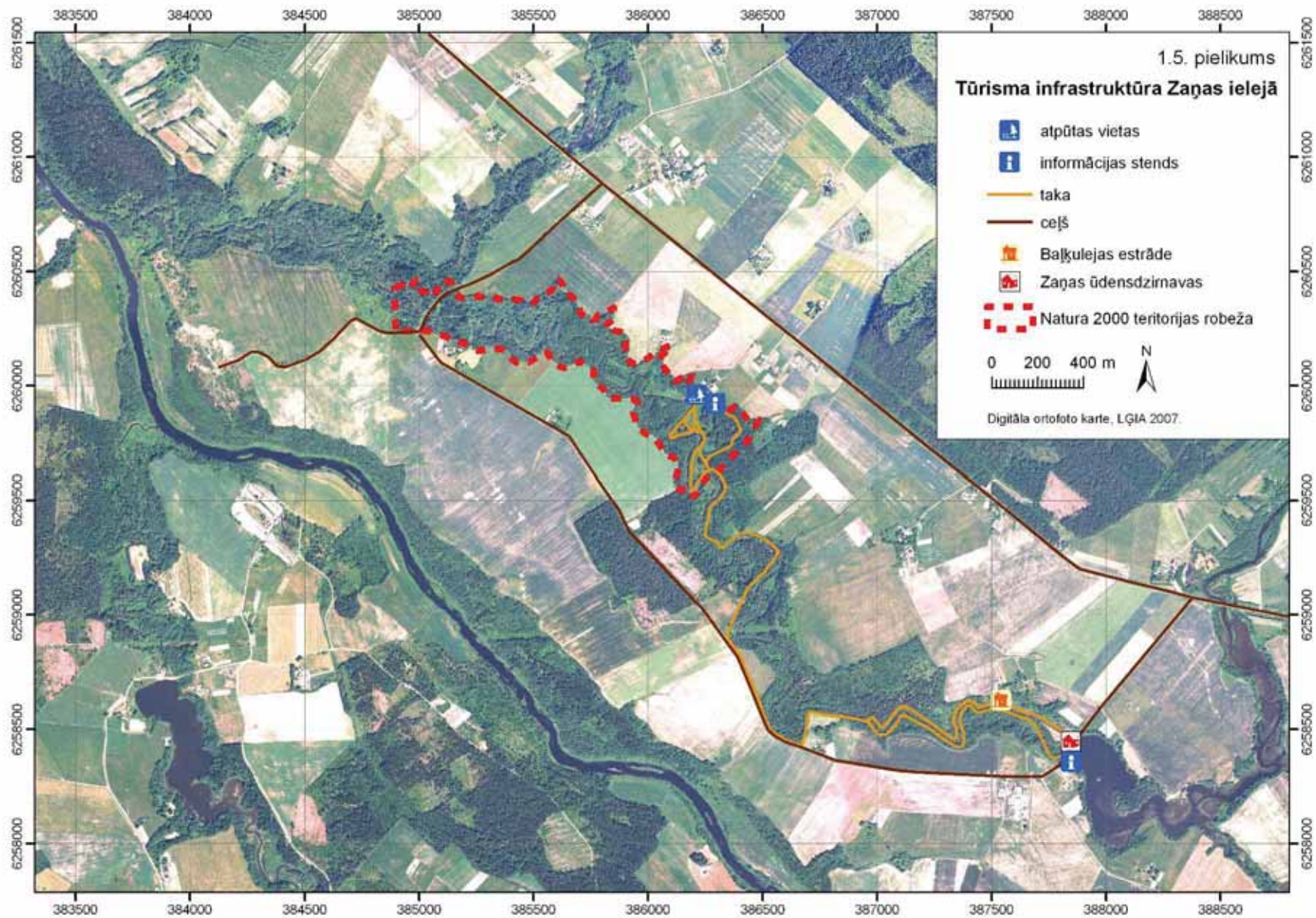

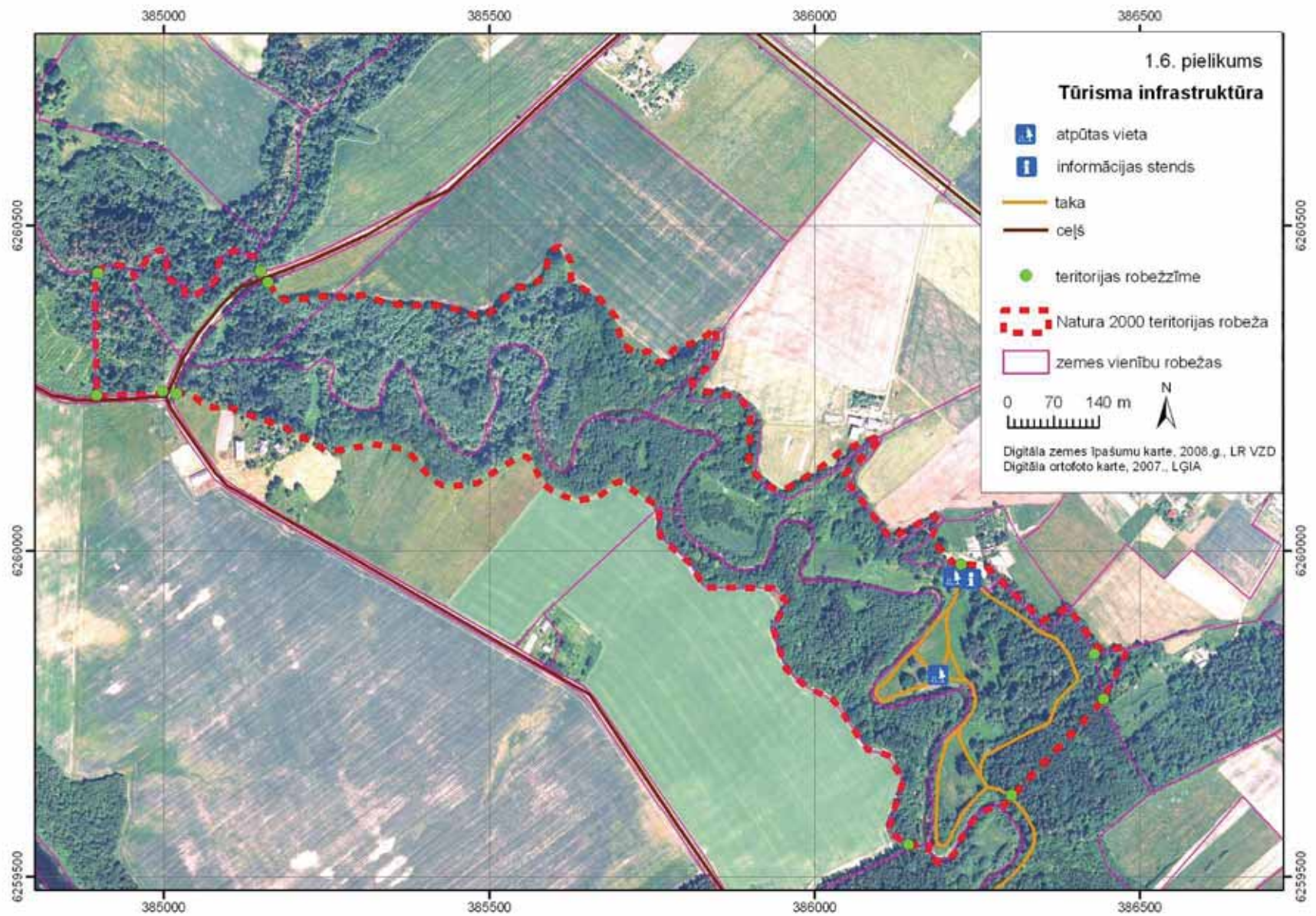

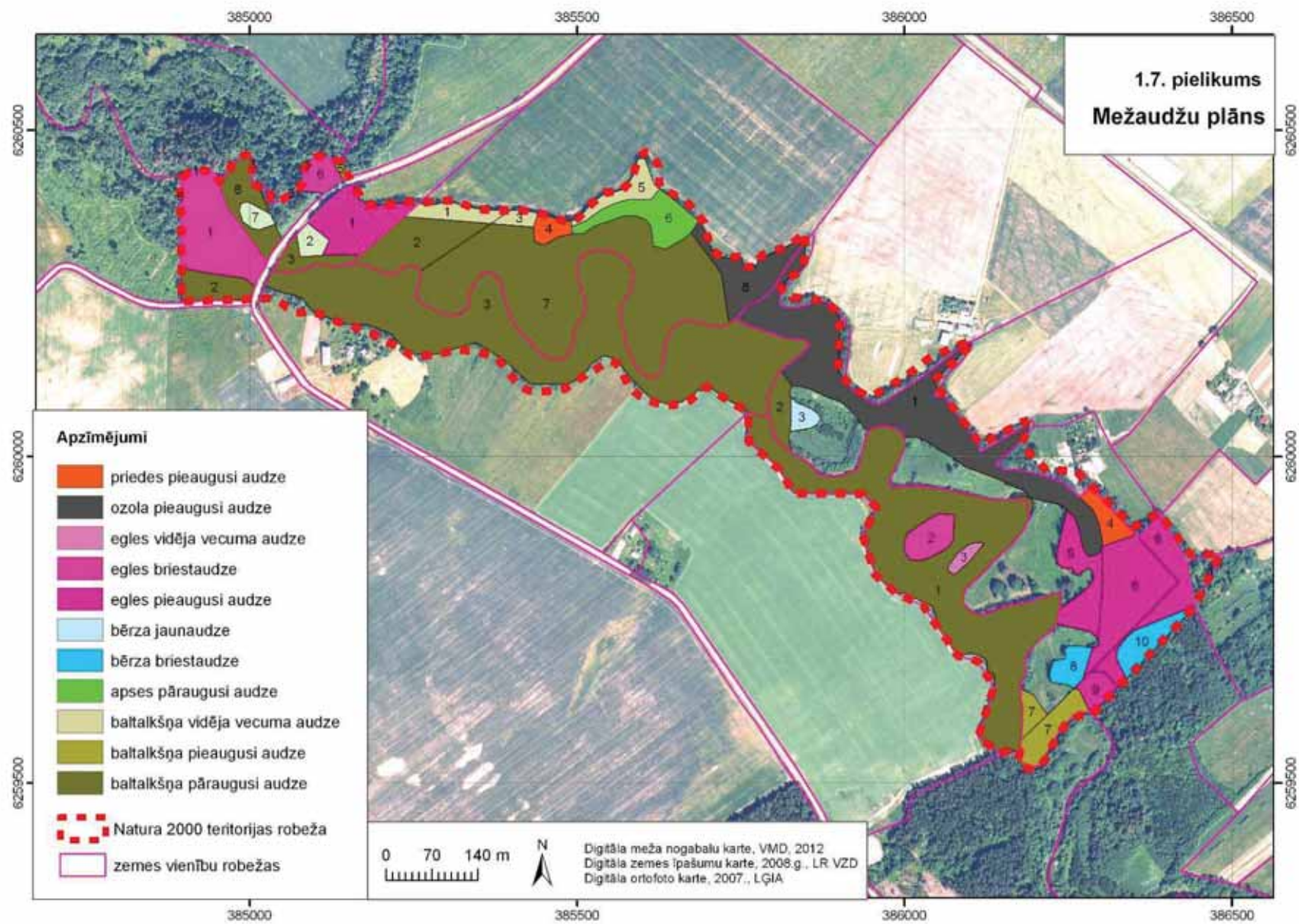

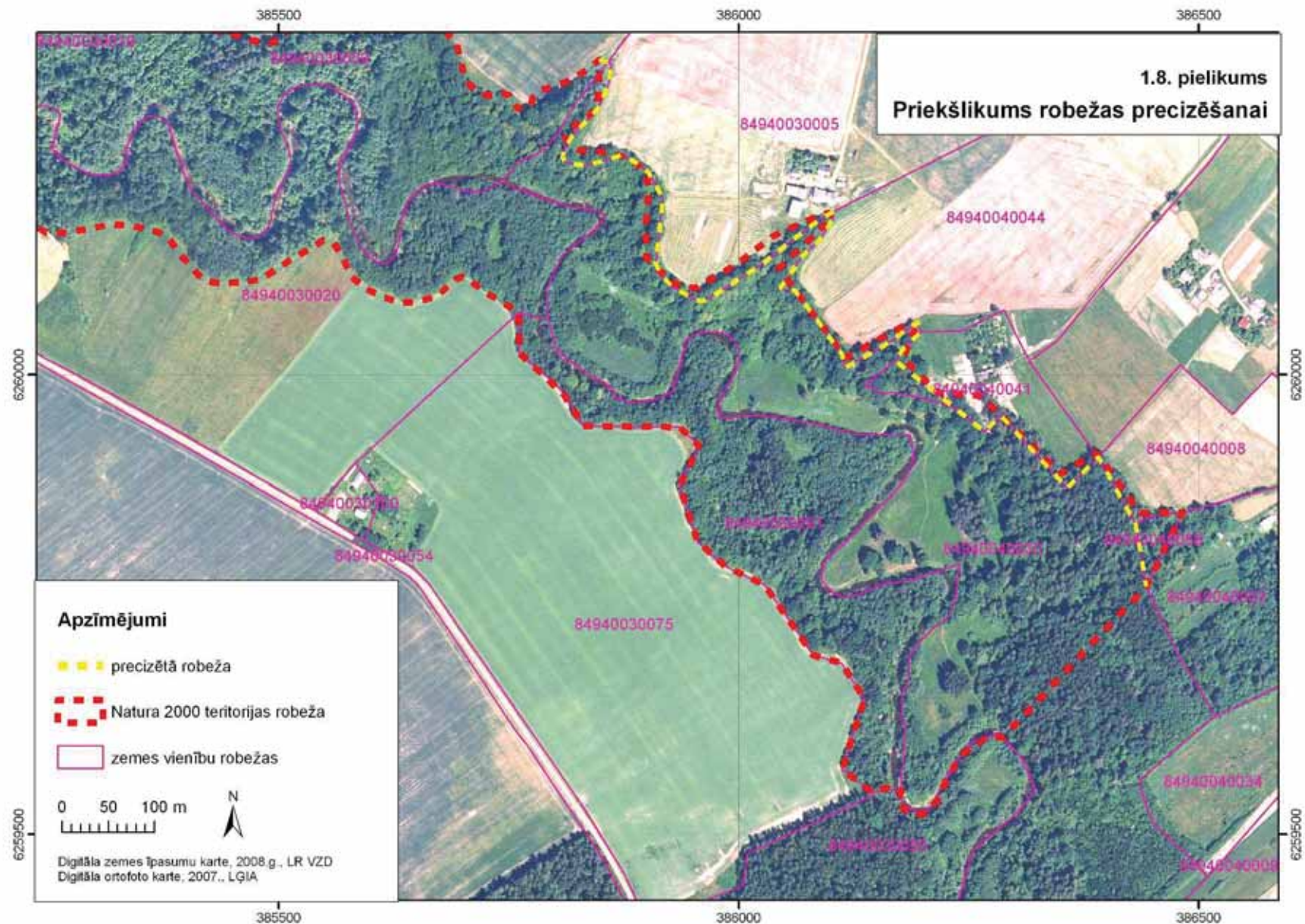

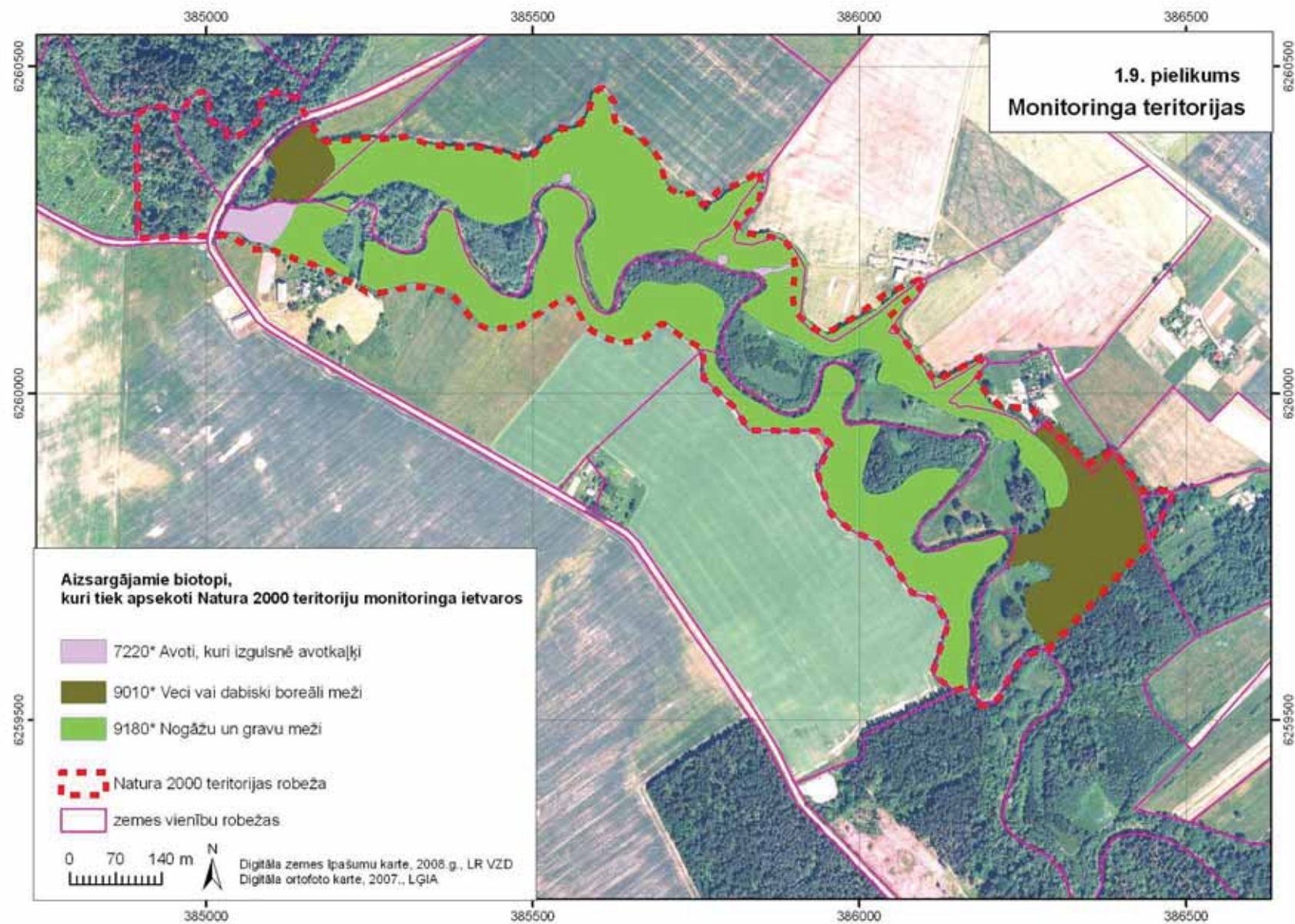

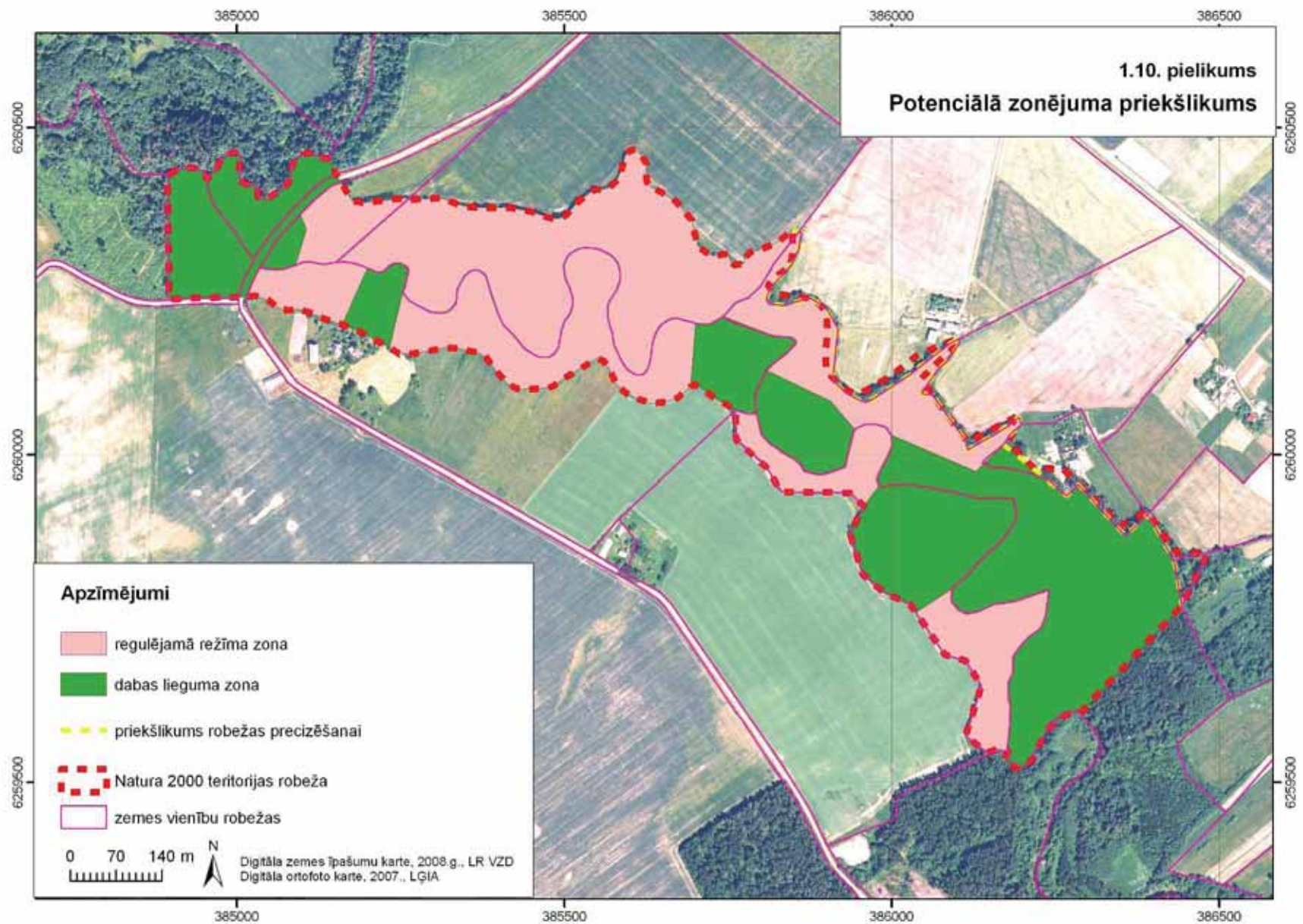

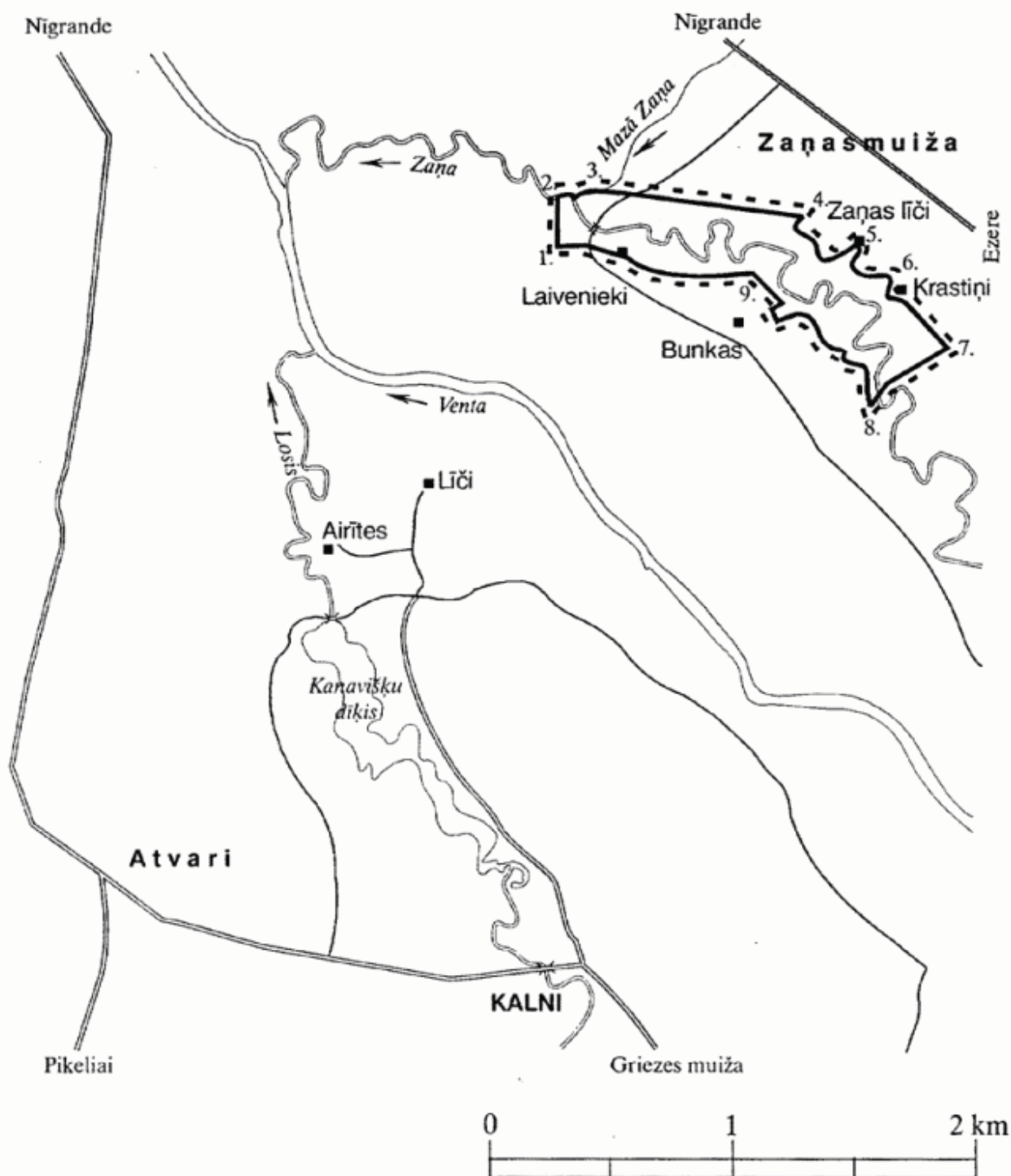

156. pielikums
 Ministru kabineta
 2001. gada 17. aprīļa noteikumiem Nr.175
 (Pielikums grozīts ar MK 25.06.2009. noteikumiem Nr.615)

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
 “Zaņas lejteces atsegumi”
 shēma

**Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi”
robežu apraksts**

Nr. p.k.	Robežposmu numurs pēc plāna	Pa kādiem plāna situācijas elementiem robeža noteikta
Saldus novads. Zaņas pagasts		
1.	1-2	No punkta uz Spārņu karjera ceļa (saimniecības “Laivenieki” divu zemesgabalu un saimniecības “Zaņas Muiža” robežpunkts) 200 m uz ziemeļiem pa saimniecību “Laivenieki” un “Zaņas Muiža” robežu līdz Zaņas upei (līdz saimniecībai “Pie Vanagiem”)
2.	2-3	Šķērsojot Zaņas upi, 60 m uz austrumiem gar upes krastu līdz tās labā krasta pietekai, pēc tam 60 m uz ziemeļaustrumiem gar pietekas labo krastu līdz upes pagriezienam uz austrumiem
3.	3-4	850 m uz austrumiem pa saimniecību “Pie Vanagiem”, tad, šķērsojot pieteku, pa saimniecību “Kraujas”, tad, šķērsojot ceļu, pa saimniecības “Kraujas” otru zemesgabalu, pēc tam pa saimniecību “Zaņas Muiža” līdz tās austrumu malai, kur robežojas saimniecības “Zaņas Līči” un “Pie Krastiņiem”
4.	4-5	Pa saimniecību “Zaņas Līči” un “Pie Krastiņiem” robežu (aptuveni 400 m) gar nogāzes augšējo malu līdz saimniecības “Sprīdīši” robežai
5.	5-6	Pa saimniecību “Sprīdīši” un “Pie Krastiņiem” robežu (aptuveni 200 m) pa nogāzes kroti līdz saimniecības “Krastiņi” robežai
6.	6-7	400 m uz dienvidaustrumiem pa saimniecību “Krastiņi” un “Pie Krastiņiem” robežu, tad pa saimniecību “Pie Krastiņiem”, šķērsojot gravu līdz tās augšējai malai
7.	7-8	400 m uz dienvidrietumiem lejup līdz Zaņas upei, tad, to šķērsojot, augšup pa nogāzi līdz saimniecības “Pie Bunkām” galējam dienvidu stūrim
8.	8-9	700 m uz ziemeļrietumiem pa saimniecību “Pie Bunkām” un “Laivenieki” robežu, pēc pirmajiem 400 m novirzoties no robežas, lai apietu gravu pa tās augšējo malu saimniecības “Laivenieki” teritorijā, pēc tam atkal pa robežu līdz saimniecības “Pie Bunkām” galējam ziemeļrietumu stūrim (aptuveni 60 m no upes)
9.	9-1	850 m uz rietumiem, ziemeļrietumiem pa saimniecību “Laivenieki” līdz ceļam, šķērsot ceļu, pēdējos 120 m pa tam pienākošo ceļu līdz sākumpunktam

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs V.Makarovs

Dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” teritorijā konstatētās putnu sugas

Balodis, lauku *Columba palumbus*
 Čunčiņš *Phylloscopus collybita*
 Dzeguze *Cuculus canorus*
 Dzenis, dižraibais *Dendrocopos major*
 Dzenis, mazais *Dendrocopos minor*
 Dziedātājstrazds *Turdus phylomelos*
Dzilna, melnā *Dryocopus martius**
 Dzirnītis *Sitta europaea*
 Gārnis, zivju *Ardea cinerea*
Gaura, lielā *Mergus merganser*
 Ķauķis, melngalvas *Sylvia atricapilla*
 Ķauķis, dārza *Sylvia borin*
 Ķauķis, brūnspārnu *Sylvia communis*
 Ķauķītis, zaļais *Phylloscopus trochiloides*
 Kli jāns, peļu *Buteo buteo*
 Mušķērājs, pelēkais *Muscicapa striata*
 Mušķērājs, melnais *Muscicapa hypoleuca*
 Paceplītis *Troglodytes troglodytes*
 Pīle, meža *Anas platyrhynchos*
 Sarkanrīklīte *Erithacus rubecula*
 Sīlis *Garrulus glandarius*
Stārķis, melnais *Ciconia nigra*
 Stērste dzeltenā *Emberiza citrinella*
 Strazds, melnais meža *Turdus merula*
 Strazds, mājas *Sturnus vulgaris*
 Svirlītis *Phylloscopus sibilatrix*
 Tilbīte, upes *Actitis hypoleucos*
 Vālodze *Oriolus oriolus*
 Vārna, pelēkā *Corvus corone*
 Zeltgalvītis *Regulus regulus*
 Zīlīte, pelēkā *Parus montanus*
 Zīlīte, lielā *Parus major*
 Zilzīlīte *Parus caeruleus*
 Žubīte *Fringilla coelebs*

* – treknrakstā izceltas īpaši aizsargājamās putnu sugas

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Zaņas lejteces atsegumi” dabas aizsardzības plāna sabiedriskās apspriešanas sanāksme
Zaņas pagasta pārvalde, 07.08.2012. plkst. 11:00

Dalībnieku saraksts

1. Zigurds Fingers, VMD Dienvidkurzemes VM
2. Andris Maisiņš, DAP Kurzemes reģioālā administrācija
3. Agnese Priede, Dabas aizsardzības pārvalde
4. Valdis Pilāts, Dabas aizsardzības pārvalde
5. Ginta Samata, Saldus novada pašvaldība
6. Videvuts Kiršteins, Zaņas dzirnavu HES pārvaldnieks
7. Andris Janevics, Liepājas RVP
8. Kristīna Grosmane, Zaņas pagasta pārvalde
9. Lelde Eņģele, Latvijas Dabas fonds

Sanāksmes protokols

L. Eņģele atklāj sanāksmi, pateicas klātesošajiem par izrādīto interesi par dabas aizsardzības plānu un aicina iepazīstināt ar sevi.

L. Eņģele informē par plāna izstrādes mērķi un procesu un izstrādātā plāna saturu – teritorijas dabas vērtībām, konstatētajām ietekmēm, izvirzītajiem teritorijas aizsardzības mērķiem, plānotajiem apsaimniekošanas pasākumiem, kā arī par saņemtajiem komentāriem no Dabas aizsardzības pārvaldes un Saldus novada pašvaldības.

Diskusija par Zaņas dzirnavu HES ietekmi uz teritoriju.

V. Kiršteins informē par HES darba režīmu, par pastiprinātām līmeņa svārstībām straujas ūdens pieplūdes gadījumā, par dulķaina ūdnens pieplūdi no dolomītu karjera.

G. Samata piebilst, ka arī Pampāļu HES ietekmē Zaņas HES darbību un ūdens līmeni Zaņā.

G. Samata ierosina, ka būtu jārisina piekļūšana tekai un atpūtas vietai arī no dabas pieminekļa ziemeļu robežas puses, jo ir gadījumi, kad cilvēki vēlas atpūsties teritorijā neizejot taku no Dzirnāvām.

A. Maisiņš iesaka šo piekļūšanas vietu nepopularizēt, lai apmeklētāji pārāk nenoslogotu teritoriju un lai apmeklētājiem saglabātos interese par teritoriju, kur var nokļūt tikai pa taku.

K. Grosmane iesaka neplānot jaunu taku uz teritorijas neskarto rietumu galu, lai nebūt jāšķērso avoksnājs.

G. Samata jautā par iespēju Zaņas posmu no dzirnāvām līdz Ventai izmantot laivošanā un iekļaut laivošanas maršrutos.

A. Maisiņš iesaka šo posmu nepopularizēt kā laivošanas maršrutu, jo posms ir pārāk īss un laivošanai pieejams īsu laiku. Daudzie laivotāji var arī negatīvi ietekmēt aizsargājamo dabas teritoriju. Interesenti to atradīs un laivos arī tāpat, bet plašai izmantošanai tas nav piemērots.

Diskusija par teritorijas dabas vērtību aizsardzībai nepieciešamajām prasībām un veidiem, kā nodrošināt to ievērošanu.

V. Pilāts iesaka plānā aprakstīt vairākas iespējamās alternatīvas: tikai rekomendējoši pasākumi, mikroliegumu veidošana, individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, poenciālais zonējums utml.

V. Pilāts iesaka plānā iekļaut priekšlikumus teritorijas plānojumam, jo ar plānojuma saistošajiem noteikumiem var ietekmēt arī teritoriju ārpus dabas pieminekļa.

Diskusija par to, kas kompensē aprobežojumus, ja tos nosaka teritorijas plānojumā.

L. Eņģele aicina visus vēl sniegt priekšlikumus līdz 10. augustam. Visi priekšlikumi tiks izvērtēti un ņemti vērā vai pamatoti noraidīti, priekšlikumu izvērtējums tiks pievienots plānam. Papildinātais plāns tiks iesniegts pašvaldībā atzinuma sniegšanai, pēc atzinuma saņemšanas tiks organizēta uzraudzības grupas sanāksme.

Sanāksmi vadīja:
Protokolēja:

Lelde Eņģele
Lelde Eņģele

3.2..pielikums

Pārskats par dabas aizsardzības plāna izstrādi

Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2007.-2013. gadam projekta LLIII-164 "Pārrobežu sadarbība Ventas baseina apgabala dabas vērtību apsaimniekošanā" ietvaros.

Informācija par plāna izstrādes uzsākšanu bija publicēta izdevumā "Latvijas Vēstnesis" (23.12.2011.), Saldus novada informatīvā izdevuma "Saldus Novada Vēstis" janvāra numurā., kā arī Saldus novada un Zaņas pagasta interneta vietnēs. Teritorijā ietilpstošo zemju īpašnieki rakstiski tika informēti par plāna izstrādes uzsākšanu un uzaicināti piedalīties informatīvajā sanāksmē. Informatīvā sanāksme par plāna izstrādes uzsākšanu notika 12.01.2012. Zaņas pagasta pārvaldē, piedalījās 16 dalībnieki.

Plāna izstrādes uzraudzības grupa tika izveidota ar Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektora rīkojumu Nr. 1.1/9/2012-P (27.02.2012), grozījumi 17.07.2012. (Nr. 1./26/2012-P). Līdz plāna 1. redakcijas sagatavošanai ir notikusi viena uzraudzības grupas sanāksme 18.07.2012. Zaņas pagasta pārvaldē.

Informācija par plāna sabiedrisko apspriešanu tika publicēta izdevumā "Latvijas Vēstnesis" (24.07.2012.), kā arī Saldus novada, Zaņas pagasta un Dabas aizsardzības pārvaldes interneta vietnēs. Zemes īpašnieki tika informēti arī telefoniski vai rakstiski par plāna sabiedrisko apspriešanu un uzaicināti piedalīties sanāksmē. Sabiedriskās apspriešanas laikā plāna 1. redakcija bija pieejama Zaņas pagasta pārvaldē un Dabas aizsardzības pārvaldes interneta vietnē. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 07.08.2012. Zaņas pagasta pārvaldē, piedalījās 9 dalībnieki, tostarp lielākā daļa uzraudzības grupas locekļu. Sabiedriskās apspriešanas laikā tika saņemti priekšlikumi no Dabas aizsardzības pārvaldes un Saldus novada pašvaldības (3.3. pielikums). Saskaņā ar saņemtajiem priekšlikumiem precizēts dabas aizsardzības plāna teksts un kartogrāfiskais materiāls kopumā, kā arī plāns papildināts ar konstatēto aizsargājamo biotopu platību izmaiņu salīdzinājumu 2004.-2012. gadā, jauniem apsaimniekošanas pasākumiem 4. *Pļavas atjaunošana un uzturēšana* un 9. *Teritorijas aizsardzības statusa izvērtēšana un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekta sagatavošana*, priekšlikumiem funkcionālajam zonējumam.

Dabas aizsardzības plānam ir pievienots plāna sabiedriskās apspriešanas protokols (3.1. pielikums), saņemto priekšlikumu izvērtējums (3.3. pielikums).

Pēc sabiedriskās apspriešanas precizētais plāns tika iesniegts Saldus novada pašvaldībā atzinuma sniegšanai un ir saņemts pozitīvs Saldus novada pašvaldības atzinums (3.4. pielikums).

Pēdējās uzraudzības grupas sanāksme notika 05.09.2012. Zaņas pagasta pārvaldē. Tika apspriesti Dabas aizsardzības pārvaldes un plāna izstrādātāju priekšlikumi redakcionāli precizēt un papildināt atsevišķas plāna nodaļas. Uzraudzības grupas dalībnieki vienojās par redakcionāliem labojumiem plānā un vienojās par plāna izstrādes pabeigšanu (3.5., 3.6. pielikums). Attiecīgi ir precizēts dabas aizsardzības plāna teksts un kartogrāfiskais materiāls, kā arī plānā iekļauta informācija par īpaši aizsargājamās sugas mazā susura (lazdu susura) konstatēšanu, apsekojot teritoriju 05.09.2012.

Sabiedriskās apspriešanas laikā saņemto priekšlikumu izvērtējums

Nr.p.k.	Priekšlikuma iesniedzējs	Priekšlikums	Plāna izstrādātāju atbilde
1.	Dabas aizsardzības pārvalde	Atbilstoši Ministru kabineta 17.04.2001. noteikumiem Nr.175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem" dabas pieminekļa nosaukums ir „Zaņas lejteces atsegumi” (nosaukums „Zaņas lejtece” ir attiecināts uz <i>Natura 2000</i> vietu atbilstoši likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumam „Latvijas <i>Natura 2000</i> — Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts”). Iesakām Plānā, t.sk. Plāna nosaukumā lietot dabas pieminekļa oficiālo nosaukumu.	Ņemts vērā un plānā, t.sk. plāna nosaukumā ir lietots dabas pieminekļa oficiālais nosaukums “Zaņas lejteces atsegumi”.
2.		Iesakām Plānā ierakstīt un iztirzāt vairākus esošo problēmu risinājumus kā alternatīvas iespējamās rīcības. Piemēram, sugu un biotopu aizsardzībai varētu paredzēt šādas alternatīvas: zemes īpašnieki apsaimnieko savu īpašumu atbilstoši plānā norādītajām rekomendācijām (normatīvā bāze netiek mainīta), tiek izveidoti mikroliegumi, teritorijai tiek mainīts aizsardzības statuss (no dabas pieminekļa uz dabas liegumu), tiek izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (Plāna 5.2. nodaļā varētu būt divi atšķirīgi priekšlikumi: individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts teritorijai ar dabas pieminekļa un dabas lieguma statusu), aprobežojumi teritorijas izmantošanā tiek noteikti novada teritorijas plānojumā (ar Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem).	Daļēji ņemts vērā, skat. 4.1. nodaļas 8. un 9. pasākumu, 4.2., 5.1., 5.2. nodaļas, 1.10. pielikumu.
3.		Nodaļā 2.5. norādīts, ka „dabas piemineklis “Zaņas lejtece” ietver tikai daļu no Zaņas lejteces ielejas, kas visā posmā no Zaņas dzirnavu ūdenskrātuves līdz ietekai Ventā ir ekoloģiski un ainaviski vienota un nozīmīga teritorija.” Vēlams sniegt alternatīvus ieteikumus, kā nodrošināt dabas vērtību saglabāšanu visā Zaņas lejteces ielejā - vai ar teritorijas plānošanas vai citiem normatīviem instrumentiem, tai skaitā paplašinot esošo dabas pieminekļa teritoriju.	Daļēji ņemts vērā, skat. 5.1. nodaļu. Lai sniegtu priekšlikumu īpaši aizsargājamās teritorijas paplašināšanai, norādot konkrētas robežas un nepieciešamo aizsardzības statusu, nepieciešama detālāka informācija par teritorijas paplašinājumā sastopamajām dabas vērtībām.

4.	Vēlams precizēt, kas ir „teritorijas ziemeļaustrumu daļa” – vai mikroliegumu teritorija, kāda tipa mežā utt. Vēlams precizēt, kā aizsardzībai un kad izveidoti mikroliegumi, kā arī kāda ir šo dabas vērtību saglabāšanai/aizsardzībai vēlamā optimālā apsaimniekošana	Ņemts vērā, plāna teksts precizēts dodot atsauces uz zemes vienību, upes krastu utml. Informācija par mikroliegumiem dota 1.2.5. nodaļā un 4.1. nodaļas 6. pasākumā
5.	Nodaļās 1.2.5. un 1.4.2., kā arī pielikumu kartogrāfiskajos materiālos vēlams precizēt informāciju par teritorijas izmantošanu tūrismam un atpūtai: kādēļ teritorija tiek apmeklēta, kāda infrastruktūra pastāv, kāda tiek plānota utt.	Ņemts vērā un papildināts teksts 1.3.5. un 1.4.2. nodaļās, kā arī 4.1. nodaļas 11. pasākuma apraksts.
6.	Vēlams precizēt informāciju par mežsaimniecisko darbību - vai tā notiek tikai „teritorijas ziemeļaustrumu daļā”, kā arī par lauksaimniecisko darbību, piemēram: cik pļavu teritorijā ir, cik no tām tiek apsaimniekotas, vai īpašnieki saņem atbalsta maksājumus.	Ņemts vērā un plāna teksts precizēts.
7.	Nodaļā 1.2.2., kā arī pielikumu kartogrāfiskajos materiālos vēlams precizēt informāciju par zemes īpašumu formām: vai zemnieku saimniecības “Rubuļi” zeme ir fiziskas vai juridiskas personas īpašumā.	Ņemts vērā un 1.2.2. nodaļā un 1.2. pielikumā ir precizēta informācija par pašvaldības un privātpašumā esošajām zemes platībām.
8.	Kā teritorijas izmantošanas veidus vēlams norādīt arī dabas aizsardzību un paleontoloģisko izpēti.	Ņemts vērā un papildināts teksts 1.2.5. nodaļā.
9.	Tekstā vairākās vietās tiek pieminēti dabiski procesi un ietekmes, piemēram, mežacūku rakumi, bebru darbība un noslīdeņi. Vēlams sniegt apkopojošu raksturojumu par šīm ietekmēm atsevišķā nodaļā.	Daļēji ņemts vērā, teksts plānā precizēts, bet atsevišķa apakšnodaļa nav izdalīta, dabisko faktoru ietekmes aprakstītas pie konkrētajiem biotopiem.
	Iesakām Plānā atzīmēt arī nogāžu eroziju kā risku vai izvērtēt šī procesa nozīmību un lomu (vērtājams pozīvi vai negatīvi teritorijas dabas vērtību aizsardzības kontekstā) teritorijā. Mūsaprāt, tas tieši saistīts arī ar Zaņas ielejai piegulošo teritoriju lauksaimniecības zemju apsaimniekošanai izmantotajām metodēm. Piemēram, nogāžu eroziju un jaunu gravu veidošanos var veicināt laukmalu uzāršana līdz nogāzes malai. Atbilstošus ieteikumus vajadzētu iekļaut nodaļā 5.1. Priekšlikumi novada teritorijas plānojumam. Ar teritorijas plānojumu, t.i. ar Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, iespējams ietekmēt arī Zaņas hidroelektrostacijas darbību un lauksaimniecības zemju izmantošanu Zaņas ielejai tieši piegulošajās teritorijās.	Daļēji ņemts vērā – teksts plānā precizēts, bet konkrēti priekšlikumi pašvaldības saistošajiem noteikumiem nav sniegti. Plāns būs pieejams reģionālajai vides pārvaldei, kas var noteikt prasības, izvērtējot konkrētas darbības.

10.		Nodaļā 2.2.2. norādīts, ka „aizsargājamo biotopu sastopamības vērtējums teritorijā pašlaik ir atšķirīgs, nekā tika sagatavots, veidojot Natura 2000 teritoriju un iekļauts Eiropas Komisijas Natura 2000 datubāzē.” Šis atšķirības vēlams atspeguļot arī 1.tabulā. Bez tam vēlams aktualizēto informāciju par aizsargājamiem biotopiem un sugām iekļaut Plānā atbilstoši NATURA 2000 datu bāzes http://natura2000.eea.europa.eu/#datu_ievades_standartizētajai_datu_formai .	Daļēji ņemts vērā – pievienota tabula ar platību izmaiņām. Tā kā līdz šim dabas aizsardzības plānos šāds aizsargājamo biotopu novērtējums netika gatavots, tas tiks sagatavots konsultējoties ar DAP un pievienots līdz pēdējai uzraudzības grupas sanāksmei.
11.		Plānam vēlams pievienot arī kartogrāfiskos materiālos, kas ilustrētu esošo problēmu (norādītu vietas, kurās vajag precizēt robežu), kā arī nepieciešams sagatavot pamatojumu, kādēļ robežas tiek ieteiktas tieši tādas. Robežu precizēšanu ieteicams saistīt ar jautājumu par teritorijas paplašināšanu, arī iztīrājot vairākus alternatīvus variantus.	Daļēji ņemts vērā, skat. 1.8.pielikumu, 5.1. nodaļa, 4.1. nodaļas 2. pasākumu. Lai iztīrātu būtiskus teritorijas paplašināšanas variantus, trūkst detālas informācijas par sastopamajām vērtībām. Turpmāko izpēti un teritorijas aizsardzības plānošanu var paredzēt teritorijas plānojumā (skat. 5.1. nodaļu)
12.		Nodaļā 4.1. kā papildus apsaimniekošanas pasākumu attiecībā uz pļavu uzturēšanu iesakām ietvert ar vīgriezēm, nātrēm un bērziem aizaugušās, pašlaik bez apsaimniekošanas atstātās pļavas atjaunošanu. To vēlams ielikt pasākumu plānā ar piezīmi, ka tas ir 2. prioritātes pasākums – parkveida ainavas atjaunošana, saglabājot koku grupas un veidojot parkveida zālāju.	Ņemts vērā un plāna 4.1. nodaļa papildināta ar jaunu apsaimniekošanas pasākumu <i>4. Pļavas atjaunošana.</i>
13.		Nodaļā 4.1. vēlams ieviest papildus rīcību: teritorijas nosaukuma harmonizācija normatīvajos aktos.	Ņemts vērā, papildināts 4.1. nodaļas 1. pasākums.
14.		1.4. pielikumā iesakām uzlabot kartes salasāmību, piemēram, avoksnāja apzīmējumu liekot virspusē, bet mikrolieguma apzīmējumu (šrafējumu) apakšā.	Ņemts vērā un kartes salasāmība ir uzlabota.
15.	Saldus novada pašvaldība	Materiālā trūkst 1.7.pielikums Mežaudžu plāns	Ņemts vērā un 1.7. pielikums pievienots.
16.		1.3.pielikumā nav attēlots biotops 6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes	Ņemts vērā un biotops attēlots 1.3.1. pielikumā.
17.		Nav skaidrs, kādi apsaimniekošanas pasākumi piemērojami teritorijās, kurās 1.4. pielikumā pasākums nav norādīts.	Šajās teritorijās specifiski apsaimniekošanas pasākumi netiek plānoti, pieļaujama apsaimniekošana saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.
18.		Vai mikrolieguma teritorija sniedzas ārpus Natura 2000 teritorijas robežām?	Mikroliegumi ir izveidoti meža nogabalos un atrodas Natura 2000 teritorijas robežās, taču digitālo karšu tehniskas neprecizitātes dēļ mikroliegums attēlojas arī nedaudz ārpus meža.

19.		Nav norādīts, kurās teritorijās veicams sugu un biotopu monitorings.	Ņemts vērā un pievienots 1.9. pielikumam.
20.		1.6.pielikumā nav attēlota perspektīvā taka līdz Ventai	Pamatojoties uz Dabas aizsardzības pārvaldes priekšlikumu – lai neradītu jaunu slodzi uz pašlaik neietekmēto teritorijas daļu, uzraudzības grupas un sabiedriskās apspriešanas sanāsmēs dalībnieki vienojās, ka dabas aizsardzības plānā kā pasākumu neparedz perspektīvās takas ierīkošanu līdz Ventai un to neattēlo kartē. 4.1. nodaļas 11. pasākuma aprakstā ir minēta iespēja nākotnē ierīkot taku līdz Ventai.
21.		Būtu lietderīgi papildināt par vēlamu informāciju stendiem par aizsargājamo teritoriju atpūtas vietās un par uzvedības noteikumiem šajā teritorijā.	Informācija papildināta un dota atsauce arī uz interneta vietnēm, kur pieejama detāla informācija par stendu sagatavošanu (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/ , http://macies.celotajs.lv/publ/research/Info_stendu_vadlinijas_LV.pdf)

Latvijas Republika

SALDUS NOVADA PAŠVALDĪBA

Reģ. Nr. 90009114646, Striķu ielā 3, Saldū, Saldus nov., LV- 3801, tālr. 63807280, fakss 63881100,
e-pasts: dome@saldus.lv, www.saldus.lv

Saldū

2012.gada 30.augustā Nr.4.1-36.1/3393
Uz 16.08.2012. Nr.3.-5.2./ 101

Latvijas Dabas fonds
Dzirnavu iela 73-2
Rīga LV 1011

Par atzinuma sniegšanu

Saldus novada pašvaldība, atbildot uz Jūsu 16.08.2012. vēstuli Nr.3.-5.2./101, sniedz atzinumu par ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa "Zaņas lejteces atsegumi" dabas aizsardzības plānu 2012.-2025.gadam.

Dabas pieminekļa "Zaņas lejteces atsegumi" teritorija atrodas Saldus novada Zaņas pagastā. Tā teritorijā ietilpst arī pašvaldības zeme un ceļš. Jau šobrīd neliela daļa teritorijas ir labiekārtota atpūtas vajadzībām.

Saldus novada pašvaldība izskatīs Dabas aizsardzības plānā izteiktos priekšlikumus teritorijas plānojuma pilnveidošanai, lai arī turpmāk varētu aizsargāt ainaviski vērtīgās teritorijas. Saskaņot HES darbību, izvērtēsim priekšlikumus turbīnu darbībai.

Saldus novada pašvaldība ir ieinteresēta dabas pieminekļa un tuvākās apkārtnes saudzīgā izmantošanā, jo ik gadus palielinās gan makšķernieku, gan laivotāju, gan dabas draugu interese par konkrēto teritoriju. Atbalstam Dabas aizsardzības plāna ietvaros noteiktos teritorijas apsaimniekošanas pasākumus.

Ceram, ka 2013.gadā tiks īstenoti minētie pasākumi: dabas pieminekļa robežu un nosaukuma precizēšana, kā arī teritorijas robežzīmju uzstādīšana. Saldus novada pašvaldība ir iepazinusies ar dabas aizsardzības plānu un sniedz pozitīvu atzinumu.

Domes priekšsēdētājas vietnieks

A.Herings

Zane Štencele, teritorijas plānotāja
63807916, zane.stencele@saldus.lv

SANĒMĒS
Latvijas Dabas fondā
3 09 20 12
Nr. 82

**Dabas aizsardzības plāna ģeoloģiskajam un ģeomorfoloģiskajam dabas piemineklim
“Zaņas lejteces atsegumi” uzraudzības grupas sanāksme**

Zaņas pagasta pārvalde, 05.09.2012. plkst. 11:00

Dalībnieku saraksts

1. Kristīna Grosmane, Zaņas pagasta pārvalde
2. Andris Janevics, Liepājas RVP
3. Valdis Pilāts, Dabas aizsardzības pārvalde
4. Zigurds Fingers, VMD Dienvidkurzemes VM
5. Ginta Samata, Saldus novada pašvaldība
6. Lelde Eņģele, Latvijas Dabas fonds

Sanāksmes protokols

L. Eņģele informē par saņemto Saldus novada pašvaldības pozitīvo atzinumu, Dabas aizsardzības pārvaldes komentāriem par plānu un plāna izstrādātāju piedāvātajiem precizējumiem plānā un aicina tos apspriest un vienoties par plāna gala redakciju.

L. Eņģele informē, ka pēc konsultācijām ar vides inspektoru ir precizēts 1.3.3. nodaļas teksts, lai Zaņas dzirnavu HES darbības apraksts būtu korektāks, kā arī atbilstoši plāna sabiedriskās apspriešanas laikā sniegtajam Dabas aizsardzības pārvaldes priekšlikumam ir aktualizēts Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu novērtējums (2. tabula plāna 2.2.5. nodaļā) un attiecīgi papildināta plāna 2.2.5. nodaļa. Sanāksmes dalībniekiem nav iebildumu.

V. Pilāts informē par Dabas aizsardzības pārvaldes viedokli nodalīt teritorijā veicamus biotopu apsaimniekošanas pasākumus no dažāda veida rekomendācijām.

G. Samata informē par nepieciešamību periodiski atjaunot atpūtas vietu un taku labiekārtojumu.

Pēc diskusijas sanāksmes dalībnieki vienojas:

1) strukturēt apsaimniekošanas pasākumus atbilstoši kategorijām *Institucionālie un organizatoriskie aspekti, Dabas vērtību saglabāšana, Informatīvie pasākumi un infrastruktūras apsaimniekošana*;

2) precizēt mežu apsaimniekošanas pasākuma nosaukumu *Neiejaukšanās vai ekstensīva un bioloģisko daudzveidību saudzējoša mežu apsaimniekošana*, saīsināt pasākuma aprakstu, dot atsauci uz 5. nodaļā iekļautajām rekomendācijām meža apsaimniekošanai, attiecīgi precizēt karti 1.4. pielikumā, tajā norādot tikai mežus, kuros plānota neiejaukšanās;

3) pasākuma *Taku un atpūtas vietu uzturēšana* aprakstā un finansu aplēsēs iekļaut arī visas infrastruktūras (ietverot gan dabas pieminekļa teritoriju, gan posmu līdz Zaņas dzirnavām) pilnīgu atjaunošanu (orientējošās izmaksas 150 000 Ls, nepieciešams piesaistīt projektu finansējumu);

4) papildināt plānu ar pasākumu *Zemes īpašnieku informēšana un izglītošana*, paredzot gan individuālu informēšanu, gan seminārus par teritorijas dabas vērtībām un to saglabāšanu;

5) visas rekomendācijas, kas bija pasākumu aprakstos pārceļ uz 5. nodaļu, izdalot apakšnodaļas *Priekšlikumi mežu apsaimniekošanai, Priekšlikumi mikroliegumu apsaimniekošanai, Priekšlikumi teritorijas statusa maiņai, Priekšlikumi teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un funkcionālajam zonējumam, Priekšlikumi izpētei un jaunas aizsargājamās dabas teritorijas veidošanai Zaņas ielejā, Priekšlikumi teritorijas plānojumam*.

6) kā vienu no iespējamajiem scenārijiem plānā minēt arī zemes atpirkšanu no privātajiem zemes īpašniekiem.

Sanāksmes dalībnieki vienojās, ka plāna precizējumi tiks saskaņoti elektroniski un vienojās par plāna izstrādes pabeigšanu (3.6. pielikums).

Sanāksmi vadīja:

Lelde Eņģele

Protokolēja:

Lelde Eņģele

Pielikums pēdējas uzraudzības grupas sanāksmes protokolam

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa "Zaņas lejteces atsegumi" dabas aizsardzības plāns.
Pielikums plāna izstrādes uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes protokolam.

Pielikums dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas pēdējās
sanāksmes protokolam

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts ģeoloģiskajam un ģeomorfoloģiskajam dabas piemineklim
"Zaņas lejteces atsegumi".

Uzraudzības grupas sanāksme notiek 05.09.2012. plkst. 11:00 Zaņas pagasta pārvaldē.

Uzraudzības grupas locekļi:

1. Andris Maisiņš
2. Andris Janevičs
3. Zigurds Fingers
4. Kristīna Grosmane
5. Jānis Siliņš
6. Jānis Volberts

Dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja:

Lelde Enģele

Ar šo uzraudzības grupas locekļi apstiprina, ka tikuši iesaistīti dabas aizsardzības plāna izstrādē,
regulāri informēti par plāna izstrādes gaitu un uzklausti sakarā ar ieteikumiem dabas
aizsardzības plānam.

Apstiprinu, ka dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem
Nr. 686, 09.10.2007 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības
plāna saturu un izstrādes kārtību”.

1. *Andris Maisiņš* .....(paraksts, paraksta atsifrējums)

Komentāri: *nav* .....

2. *Andris Janevičs* .....(paraksts, paraksta atsifrējums)

Komentāri: *nav* .....

3. *Zigurds Fingers* .....(paraksts, paraksta atsifrējums)

Komentāri: *nav* .....

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa "Zaņas lejteces atsegumi" dabas aizsardzības plāns.
Pielikums plāna izstrādes uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes protokolam.

4. Kristīna Jecmane (paraksts, paraksta atšifrējums)

Komentāri:.....

5. Jānis Eklis (paraksts, paraksta atšifrējums)

Komentāri:.....

6. JĀNIS VOLBERTS (paraksts, paraksta atšifrējums)

Komentāri:.....

 L. Engole / L. Engole / (paraksts, paraksta atšifrējums)

Komentāri:.....